

14

October 14, 1973
Student
Uprising

บันทึกประวัติศาสตร์

ศาลา

๓

โดย ชาญวิทย์ เกษตรศิริ

Written by Charnvit Kasetsiri

With English summary by Benedict R. O'G. Anderson

14 ตุลาคม บันทึกประวัติศาสตร์

14 ตุลาคม บันทึกประวัติศาสตร์
October 14, 1973
Student Uprising

โดย ชาญวิทย์ เกษตรศิริ

Written by Charnvit Kasetsiri

English Translated by Benedict R. O'G. Anderson

30 ปี 14 ตุลาคม
บทเรียนประวัติศาสตร์ ประชาธิปไตย
และสิทธิเสรีภาพ ของปวงชนชาวไทย

จัดทำโดย

มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
The Foundation for The Promotion of Social Science
and Humanities Textbooks Project

413/38 ถ.อรุณอมรินทร์ บางกอกน้อย กรุงเทพฯ 10700

โทรศัพท์และโทรสาร : 02-433-8713

413/38 Arun-amarin Road, Bangkok 10700

Tel & Fax : 02-433-8713

www.textbookproject.com

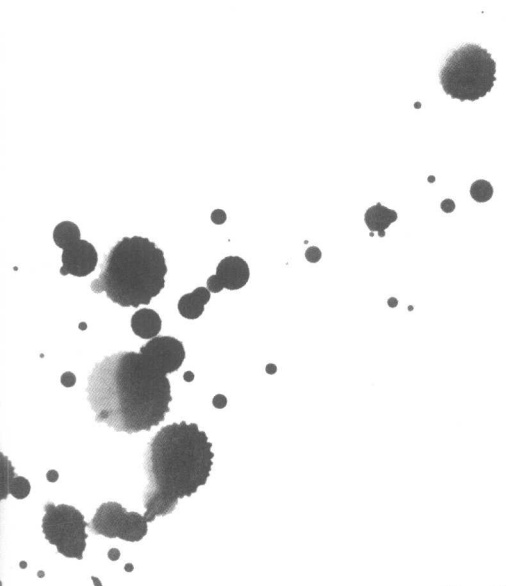
คณะผู้จัดทำ

กฤษดารัตน์ วัฒนสุวรรณ วีระ สมบูรณ์
วิฑูรย์ สมบูรณ์ นาคกร อริยะวิชา วรวิทย์ เปรมโอชา
ศุภสิทธิ์ วิบูลย์ลาภ ศิริชัย ฉายากุล สง่า ลือชาพัฒน์พร
ปรีญา แวหวงษ์ ล้ายวน เพชรแสงสว่าง ปรีชา โพธิ
อัมพร จิรัฐติกร พิชวีวรรณ เป้าดี
ระวีวรรณ ครุวัฒนา

ดำเนินการผลิตโดย

บริษัท กรีน พรินท์ จำกัด

โทรศัพท์ : 02-874-8279 โทรสาร : 02-870-7603

14
October 14, 1973
Student
Uprising

บันทึกประวัติศาสตร์

คุสว

คำแถลง

มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

โครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ก่อตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2509 ด้วยความร่วมมือร่วมใจกันเองเป็นส่วนบุคคล ในหมู่ผู้มีความรักในภารกิจบริหารการศึกษาจากสถาบันต่างๆ เมื่อเริ่มดำเนินงาน โครงการตำรามีฐานะเป็นหน่วยงานหนึ่งของสมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย ก่อนที่จะมีฐานะเป็นมูลนิธิฯ เมื่อต้นปี พ.ศ. 2521 ทั้งนี้โดยได้รับความร่วมมือด้านทุนทรัพย์จากมูลนิธิร็อกกี้ เฟลเลอร์ เพื่อใช้จ่ายในการดำเนินงานขั้นต้น เป้าหมายเบื้องต้นของมูลนิธิโครงการตำราฯ ก็คือ ส่งเสริมให้มีตำราภาษาไทยที่มีคุณภาพเฉพาะในทางสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ทั้งนี้ต่างก็เห็นพ้องต้องกันในระยะนั้นว่า คุณภาพหนังสือตำราไทยระดับอุดมศึกษา แขนงวิชาดังกล่าวยังไม่สูงพอ ถ้าส่งเสริมให้มีหนังสือเช่นนี้เพิ่มขึ้นย่อมมีส่วนช่วยยกระดับมาตรฐานการศึกษาในชั้นมหาวิทยาลัยโดยปริยาย อีกทั้งยังอาจช่วยการสร้างสรรค์ปัญญา ความคิดริเริ่ม และความเข้าใจอันถูกต้องในเรื่องที่เกี่ยวข้องเนื่องกับสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และการเมืองโดยส่วนรวม

พร้อมกันนี้มูลนิธิโครงการตำราฯ ก็มีเจตนาอันแน่วแน่ที่จะทำหน้าที่เป็นที่ชุมนุมผลงานเขียนของนักวิชาการต่างๆ ทั้งในและนอกสถาบัน เพื่อให้ผลงานวิชาการที่มีคุณภาพได้เป็นที่รู้จักและเผยแพร่ออกไปโดยทั่วถึงในหมู่ผู้สอน ผู้เรียน และผู้สนใจงานวิชาการ การดำเนินงานของมูลนิธิโครงการตำราฯ มุ่งขยายความเข้าใจและความร่วมมือของบรรดานักวิชาการออกไปในวงกว้างยิ่งขึ้นด้วย ไม่ว่าจะเป็นด้านการกำหนดนโยบายสร้างตำรา การเขียน การแปล และการใช้ตำรานั้นๆ ซึ่งจะเป็นเครื่องส่งเสริมและกระชับความสัมพันธ์อันพึงปรารถนา ตลอดจนความเข้าใจอันดีต่อกันในวงวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง

นโยบายพื้นฐานของมูลนิธิโครงการตำราฯ คือ ส่งเสริมและเร่งรัดให้มีการจัดพิมพ์หนังสือตำราทุกประเภท ทั้งที่เป็นงานแปลโดยตรง งานแปลเรียบเรียง งานถอดความ งานรวบรวม งานแต่งและงานวิจัย ในช่วงแรกๆ เราได้เน้นส่งเสริมงานแปลเป็นหลัก ขณะเดียวกันก็ได้ส่งเสริมให้มีการจัดพิมพ์ตำราประเภทอื่นๆ ด้วย นับแต่ได้ก่อตั้งโครงการตำราฯ มาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน โดยความร่วมมืออย่างดียิ่งของนักวิชาการหลายสถาบัน สามารถส่งเสริม-กลั่นกรอง-ตรวจสอบ และจัดพิมพ์หนังสือตำราภาษาไทยระดับอุดมศึกษาที่มีคุณภาพตามเป้าหมาย เจตนารมณ์ และนโยบาย ได้ครบทุกประเภท และมีเนื้อหาครอบคลุมสาขาวิชาต่างๆ ถึง 8 สาขาดังต่อไปนี้คือ (1) สาขาวิชาภูมิศาสตร์ (2) สาขาวิชาประวัติศาสตร์ (3) สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ (4) สาขาวิชารัฐศาสตร์ (5) สาขาวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา (6) สาขาวิชาปรัชญา (7) สาขาวิชาจิตวิทยา (8) สาขาวิชาภาษาและวรรณคดี นอกจากนี้ เรายังมีโครงการผลิตตำราสาขาวิชาอื่นๆ เพิ่มขึ้นด้วย เช่น สาขาวิชาศิลปะ ซึ่งกำลังอยู่ในขั้นดำเนินงาน และยังได้ขยายงานให้มีการแต่งตำราเป็น “ชุด” ซึ่งมีเนื้อหาความคาบเกี่ยวระหว่างหลายสาขาวิชา เช่น “ชุดชีวิตและงาน” ของบุคคลที่น่าสนใจ ดังที่ได้จัดพิมพ์เผยแพร่ไปแล้วบางเล่ม

ปัจจุบันมูลนิธิโครงการตำราฯ ยังคงมีเจตนาอันแน่วแน่ที่จะขยายงานของเราต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง แม้จะประสบอุปสรรคนานัปการ โดยเฉพาะอุปสรรคด้านทุนรอน เพราะกิจการของเราไม่ใช่กิจการแสวงหากำไร หากมุ่งประสงค์ให้นักศึกษาและประชาชนได้มีโอกาสซื้อหาหนังสือตำราในราคาย่อมเยาพอสมควร

คณะกรรมการทุกสาขาวิชาของมูลนิธิโครงการตำราฯ ยินดีน้อมรับคำแนะนำและคำวิพากษ์วิจารณ์จากผู้อ่านทุกท่าน และปรารถนาอย่างยิ่งที่จะให้ท่านผู้อ่านทุกท่านได้เข้ามามีส่วนร่วมในมูลนิธิโครงการตำราฯ ไม่ว่าจะเป็นการสนับสนุนแนะนำอยู่ห่างๆ ช่วยแต่ง แปล เรียบเรียง หรือรวบรวมตำราสาขาวิชาต่างๆ ให้เรา หรือเข้ามาร่วมบริหารงานร่วมกับเรา

เสน่ห์ จามริก

ประธานคณะกรรมการบริหาร
มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

คณะกรรมการบริหาร

มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

(ก่อตั้ง พ.ศ. 2509 โดยนายป๋วย อึ้งภากรณ์ นายเสน่ห์ จามริก ฯลฯ)

นายเสน่ห์ จามริก	ประธาน
นางเพ็ชรี สุมิตร	รองประธาน
นางสาวกุสุมา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา	กรรมการ
นายธเนศ อากรณ์สุวรรณ	กรรมการ
นายรังสรรค์ ณะพรพันธุ์	กรรมการ
นายสุลักษณ์ ศิวรักษ์	กรรมการ
นายวิทยา สุจิตตนารักษ์	กรรมการ
นายเกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม	กรรมการ
นางสาวศรีประภา เพชรมีศรี	กรรมการ
นางสาวศุกลักษณ์ เลิศแก้วศรี	กรรมการและเทรียนูญิก
นายชาญวิทย์ เกษตรศิริ	กรรมการและเลขานุการ
นายธำรงค์ศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
นายทรงยศ แหวทงษ์	กรรมการและผู้จัดการ

สารบัญ

9

14 ตุลาคม : วันทักประวัติศาสตร์

โดย ชาณุวิทย์ เกษตรศิริ

97

October 14, 1973

Student Uprising

by Benedict R. O'G. Anderson

129

เดินประชาธิปไตย : ราษฎรเดินนำราชดำเนิน

24 มิถุนายน 2544

เส้นทางประวัติศาสตร์การเมืองไทย

จากลานพระบรมรูปทรงม้าถึงโดม - เจ้าพระยา - ท่าพระจันทร์

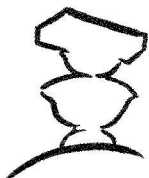
๑๔ ตุลา
บันทึกประวัติศาสตร์

โดย ชาญวิทย์ เกษตรศิริ

เหตุการณ์ ที่รู้จักกันในนามสั้นๆ ว่า '14 ตุลา' นั้น เป็นปรากฏการณ์ทางการเมืองครั้งยิ่งใหญ่ที่สุดครั้งหนึ่งในประวัติศาสตร์ไทย เมื่อเดือนตุลาคม พุทธศักราช 2516 เยาวชนคนหนุ่มสาวที่เป็นนักเรียนนิสิตนักศึกษา ได้ร่วมกับประชาชนจำนวนแสน เรียกร้องให้รัฐบาลคณะปฏิวัติไทย ถนอม-ประภาส-ณรงค์ ปลดปล่อยนิสิตนักศึกษา อาจารย์ และนักการเมือง 13 คน ที่ถูกจับกุมฐานเรียกร้องรัฐธรรมนูญ แต่กลับถูกรัฐบาลตั้งข้อหาว่ากระทำการผิดกฎหมาย มั่วสุมชักชวนให้มีการชุมนุมทางการเมืองในที่สาธารณะเกินกว่า 5 คน บ่อนทำลายความมั่นคงของรัฐ เป็นกบฏภายในพระราชอาณาจักร และมีการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์

ระหว่างวันที่ 9-12 ตุลาคม นักเรียนนิสิตนักศึกษาและประชาชนชุมนุมประท้วงโดยสันติวิธี ณ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในวันที่เสาร์ที่ 13 ประชาชนเดินขบวนสำแดงพลังครั้งยิ่งใหญ่ที่ดูประหนึ่งว่ากระแสคลื่นมนุษย์จักท่วมทันถนนราชดำเนินกลาง ในวันที่ 14-15 ถัดมาก็เกิดความรุนแรง เยาวชนคนหนุ่มสาวถูกปราบปรามด้วยอาวุธร้าย เป็นผลให้เกิดการลุกฮือขึ้นทั้งในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด และแล้วเผด็จการก็ล้มลง ผู้นำคณะปฏิวัติไทย ถนอม-ประภาส-ณรงค์ ต้องลี้ภัยไปต่างประเทศ

นับแต่นั้นมาเหตุการณ์ 14 ตุลาคมก็ได้รับการเล่าขานสืบต่อกันมา ปีแล้วปีเล่า มีการขนานนามเหตุการณ์นี้ต่างๆ นานา เช่น วันมหาวิปโยค วันมหาปิติ การปฏิวัติตุลาคม การปฏิวัติของนักศึกษา ความยิ่งใหญ่ และผลกระทบของเหตุการณ์ต่อการเมืองการปกครองของไทยถูกนำไปเปรียบเทียบกับเหตุการณ์สำคัญๆ ก่อนหน้านั้น เช่น การปฏิวัติ 24 มิถุนายน พุทธศักราช 2475 หรือกับเหตุการณ์ที่ตามมาภายหลังเช่น พฤษภาทมิฬ พุทธศักราช 2535 เป็นต้น

เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ มหากวีรัตนโกสินทร์ กล่าวถึงเหตุการณ์ 14 ตุลา ว่า

และแล้วความเคลื่อนไหวก็ปรากฏ
เป็นความมดความงมไข่ความขั้ว
อันอาจขุ่นอาจข้นหม่นมัว
แต่ก็เริ่มจะเป็นตัวจะเป็นตน

พอเสียงร่ำรำกลองประกาศกล้า
ก็รู้ว่าวันพระมาอีกหน
พอปืนเบรียงแปลบไปในมณฑล
ก็รู้ว่าประชาชนจะชิงชัย

(‘เพียงความเคลื่อนไหว’: ประชาชาติ 5 ตุลาคม 2517)

แน่นอน ปรากฏการณ์ 14 ตุลาคม 2516 มิได้อุบัติขึ้นมาในเวลาเพียงไม่กี่วันไม่กี่คืน แต่เป็นการสั่งสมของความกดดันต่อการเมืองการปกครองไทยที่อยู่ใต้ระบบเผด็จการเป็นเวลายาวนาน อยู่ภายใต้วิฎจักรแห่งความชั่วร้ายหรือวงจรอุบาทว์ ที่มีการยึดอำนาจปฏิวัติรัฐประหารครั้งแล้วครั้งเล่า ร่างรัฐธรรมนูญขึ้นมาใหม่แล้วฉีกทิ้งทำลาย สิทธิเสรีภาพที่ประชาชนชาวไทยพึงมีพึงได้ถูกปฏิเสธและเหยียบย่ำเป็นเวลายาวนาน

หลายสิบปี อำนาจการเมืองการปกครองแทนที่จะเป็นของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน ก็ตกอยู่ในมือของคณาธิปไตยเพียงไม่กี่คน ทั้งนี้ โดยอาศัยกลไกของรัฐและข้าราชการทหาร ตำรวจ และพลเรือนเป็นเครื่องมือ

ในสมัยที่บ้านเมืองขาดสิทธิเสรีภาพและการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ขบวนการนิสิตนักศึกษาได้ก่อตัวขึ้นอย่างเงียบๆ และช้าๆ นักเรียนนิสิตนักศึกษาเริ่มตระหนักในบทบาทและศักยภาพของ ‘คนหนุ่มสาว’ เกิดจิตสำนึกในความเป็น ‘คนรุ่นใหม่’ และเริ่มตั้งคำถามต่อความเป็น ‘ปัญญาชน’ ของตน ดังที่ วิทยากร เชียงกุล นักศึกษาคนหนึ่งในสมัยนั้นปรารภว่า

ฉันเยาว์ฉันเขลาฉันทั้ง

ฉันจึงมาหาความหมาย

ฉันหวังเก็บอะไรไปมากมาย

สุดท้ายให้กระดาษฉันแผ่นเดียว

(เพลงเถื่อนแห่งสถาบัน’: ยูงทอง วันสถาปนา 2511)

- ภาพปก “สังคมศาสตร์ปริทัศน์ ฉบับประชาธิปไตย ตายเสียแล้ว” (มิถุนายน 2515) เสมือนแสดงความรู้สึกถึงการโยนหาประชาธิปไตยในยุคสมัยรัฐบาลเผด็จการทหาร จอมพลถนอม กิตติขจร โดยการย้อนหาจุดกำเนิดของประชาธิปไตยไทยเมื่อครั้งปฏิวัติ 2475

นักเรียนนิสิตนักศึกษาในทศวรรษ 2510 กลายเป็น ‘เยาวชน-คนหนุ่มสาว-รุ่นใหม่’ ที่มาพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเศรษฐกิจไทย คนรุ่นนี้เติบโตขึ้นมาในบรรยากาศของการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ แต่การพัฒนานั้นก็นำมาซึ่งปัญหาช่องว่างระหว่างคนจนกับคนรวย ระหว่างชนบทกับเมือง ระหว่างภาคเกษตรกรรมกับภาคอุตสาหกรรม

เยาวชน-คนหนุ่มสาว-รุ่นใหม่ ตั้งคำถามต่อความไม่พัฒนาของการเมืองการปกครองไทย ที่มีการสืบทอดอำนาจกันอยู่ในหมู่ของคณาธิปไตย จากจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ สู่ออมพลถนอม กิตติขจร และทำท่าจะสืบทอดไปยังจอมพลประภาส จารุเสถียร ยึดเอื้อกันมาเป็นเวลากว่าทศวรรษ ในขณะที่เดียวกัน เยาวชนเหล่านั้นก็ตั้งคำถามต่อระบบการเมืองของโลกในยุคสมัยของสงครามเย็น ที่มีการแบ่งเป็น 2 ค่าย มีการเผชิญหน้ากันระหว่างสหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียต มีการต่อต้านและปราบปรามคอมมิวนิสต์อย่างรุนแรง โดยเฉพาะในกรณีของสงครามอินโดจีน ประเทศไทยถูกดึงเข้าไปอยู่ในท่ามกลางของความขัดแย้ง กลายเป็นฐานทัพของสหรัฐอเมริกาที่จะใช้ในการทิ้งระเบิดทางอากาศโจมตีเวียดนาม กัมพูชา และลาว

■ ภาพปกหนังสือ “จักรพรรดินิยมจงพิณาศ!!”

ช่วงปีพุทธศักราช 2512-2515 เยาวชน-คนหนุ่มสาว-รุ่นใหม่ ได้ก้าวเข้ามามีบทบาทเพื่อสังคมอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน เข้าร่วมสังเกตการณ์การเลือกตั้งทั่วไปในปีพุทธศักราช 2512 ออกค่ายอาสาพัฒนาชนบท วิชาภักษ์วิจารณ์สังคม มีบทบาทเป็นพลังผลักดันให้เกิดนโยบายต่างประเทศที่ไม่ฝักใฝ่เฉพาะฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด ต่อต้านการครอบงำทางเศรษฐกิจโดยต่างประเทศ ต่อต้านความหรุหราบุ่มเพื่อยักยอกและห่วงใยการขาดดุลการชำระเงิน รวมไปถึงจนกระทั่งการเสนอแนวทางในการรักษาทรัพยากรและสภาพแวดล้อม ศิลปะและวรรณกรรมเพื่อชีวิต เยาวชน-คนหนุ่มสาว-รุ่นใหม่รวมตัวกันต่อต้าน ‘ภัยขาว-ภัยเหลือง-และภัยเขียว’ (ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของจักรวรรดินิยมอเมริกา

■ ภาพปก “ภัยขาว” หนังสือที่จัดทำและเขียนเองของกลุ่มนักศึกษาในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่วิชาภักษ์บทบาทของสหรัฐอเมริกา ในการทำตัวเป็นนักบุญ เป็นตำรวจโลก เป็นผู้รุกรานทำสงครามในอินโดจีน พิมพ์เมื่อปี 2514

■ ภาพปก “สังคมศาสตร์ปริทัศน์ ฉบับภัยเหลือง” (เมษายน 2515) ที่วิชาภักษ์การเป็น “สัตว์เศรษฐกิจ” ของญี่ปุ่น

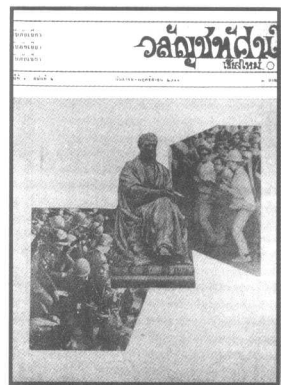

ทุนนิยมเศรษฐกิจผูกขาดของญี่ปุ่น และเผด็จการทหารไทย เรียงตามลำดับสีขาว-เหลือง-เขียวของภัยทั้ง 3 นั้น) รวมตัวกันเป็นกลุ่มอิสระตามสถาบันการศึกษาต่างๆ ไม่ว่าจะในระดับมหาวิทยาลัย ทั้งในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด ไม่ว่าจะในระดับวิทยาลัยการศึกษาหรือวิทยาลัยครู เรื่อยลงไปจนถึงระดับโรงเรียนมัธยม และก็เกิดองค์กร เช่น ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย (2513) ศูนย์กลางนักเรียนแห่งประเทศไทย (2515) เป็นต้น

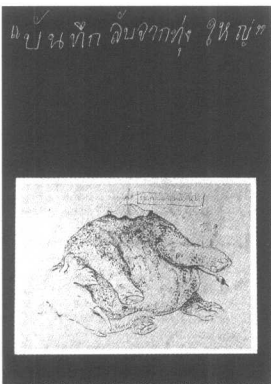
ระหว่างปีพุทธศักราช 2514-2516 ท่ามกลางกระแสของการเปลี่ยนแปลงบทบาทการเมืองระดับโลก นั่นคือจุดเริ่มต้นของการสิ้นสุดของสงครามเย็น การเมืองระหว่างประเทศเปลี่ยนจากการเผชิญหน้าของ 2 ค่าย กลายเป็นการเมือง 3 เสา สหรัฐอเมริกา สหภาพโซเวียต และจีน ส่วนการเมืองภายในของไทยที่ดูว่าจะก้าวไปสู่ความเป็นประชาธิปไตยบ้าง กล่าวคือ มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับปีพุทธศักราช 2511 และมีการเลือกตั้งทั่วไปเป็นครั้งแรกในรอบทศวรรษในปีพุทธศักราช 2512 ก็ตาม แต่ก็ปิดฉากลงอีกด้วยวงจรอุบาทว์ของการยึดอำนาจ รัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร ‘ปฏิวัติตนเอง’ ในปีพุทธศักราช 2514

■ ภาพปก “วลัญหทัศน์ ฉบับภัยเขียว” ของนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่จัดทำขึ้นในปี 2514 เนื้อหาเป็นการวิพากษ์กองทัพไทย ซึ่งนับเป็นการท้าทายอำนาจเผด็จการทหารและการเมืองของกองทัพไทยในขณะนั้นเป็นอย่างดี

เมื่อถึงจุดนี้ พฤติกรรมของคณะนิสิตไทย ถนอม-ประภาส-ณรงค์ ก็กลายเป็นสิ่งที่สังคมไทยไม่สามารถจะยอมรับต่อไปอีกได้ การปิดกั้นเสรีภาพผนวกกับความไร้ประสิทธิภาพในการบริหารราชการ ความปั่นป่วนทางเศรษฐกิจ ข้าราชการมากแพ่ง ข้าราชการขึ้นราคา การใช้อภิสิทธิ์ การเล่นพรรคเล่นพวก ในบรรยากาศที่ไม่เป็นประชาธิปไตยนี้ ดูเหมือนจะมีเพียงพลังของนิสิตนักศึกษาเท่านั้นที่สามารถจะเป็นหัวหอกเคลื่อนไหวคัดค้าน และผลักดันให้เกิดความเปลี่ยนแปลงขึ้นได้ในบ้านเมือง

ปีพุทธศักราช 2515 ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย กลายเป็นศูนย์รวมของการแสดงออกซึ่งความไม่พอใจต่อการผูกขาดของอำนาจเผด็จการคณะนิสิตไทย มีการเดินขบวนประท้วงสินค้าญี่ปุ่น ในปลายปี 2515 ประณามการใช้สิทธิพลของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เข้าไปล่าสัตว์ในเขตสงวนพันธุ์สัตว์ป่า ห้วยใหญ่ กาญจนบุรี คัดค้านการลอบซื้อหรือขับไล่่นักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง 9 คนออก ในกลางปี 2516

- ภาพปก “บ้านที่กลับจากห้วยใหญ่” ที่นักศึกษาชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติของ 4 สถาบันจัดทำขึ้นเมื่อพฤษภาคม 2516 กรณีข้าราชการตำรวจทหารและพลเรือนชั้นผู้ใหญ่ใช้เฮลิคอปเตอร์ทางการเข้าเที่ยวล่าสัตว์ในเขตป่าห้วยใหญ่เนเรศวร ในหนังสือเล่มนี้นักศึกษาชมรมอนุรักษ์ฯ ได้บุกเข้าป่าเพื่อนำเรื่องและภาพให้มาปรากฏต่อสังคม หนังสือเล่มนี้ก่อให้เกิดผลสะท้อนอย่างต่อเนื่องและกว้างขวางกระทั่งถึงเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516

ผลสุดท้าย เยาวชน-คนหนุ่มสาว-รุ่นใหม่ก็ได้ข้อสรุปว่า หากปราศจากเสียซึ่งสิทธิเสรีภาพและการปกครองในระบอบประชาธิปไตย การแก้ไขปัญหาต่างๆ ของประเทศไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมก็เป็นไปได้ยาก จากบทสรุปของการชุมนุมกรณีนักศึกษา รามคำแหง 9 คน เมื่อวันที่ 21-22 มิถุนายน 2516 ที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย ก็นำมาซึ่งการเรียกร้องรัฐธรรมนูญ

กวีนักศึกษาในนามของ รวี โดมพระจันทร์ สะท้อนความรู้สึกรักของยุคสมัยออกมาว่า

ตื่นเกิดเสรีชน

อย่ายอมทนก้มหน้าผืน

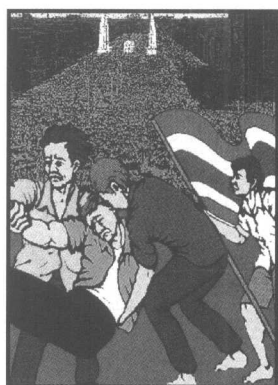
หอกดาบกระบอกรปืน

หรือทนคลื่นกระแสเรา

(‘เศษเสี้ยว’: เฉลิมฉลองวาระเปิดตึกเรียนใหม่ คณะเศรษฐศาสตร์ มธ. 2515)

■ ภาพปกหนังสือ “รัฐธรรมนูญ” จัดพิมพ์โดย ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย เพื่อให้เป็นเอกสารประกอบนิทรรศการรัฐธรรมนูญที่ทางศูนย์ฯ จะจัดขึ้นในสถาบันศึกษาต่างๆ ทั่วประเทศ ระหว่างเดือนพฤศจิกายนและธันวาคม 2516 บนทัศนคติที่ว่า “เราไม่เคยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง แต่เราก็ถูกสั่งสอนเรื่อยมาว่าประเทศของเรานั้นเป็นประชาธิปไตย” เอกสารชุดนี้ก็ถูกนำมาจ่ายแจกในขณะเหตุการณ์ ตุลาคม

October 14, 1973. Student Uprising

■ จอมพลถนอม กิตติขจร ■ จอมพลประภาส จารุเสถียร ■ พันเอกณรงค์ กิตติขจร
รองเลขาธิการคณะกรรมการ
ติดตามผลการปฏิบัติราชการ
(ก.ต.ป.)

รายนามคณะรัฐมนตรีชุดถนอม-ประภาส ช่วงเหตุการณ์เดือนตุลาคม 2516

1. จอมพลถนอม กิตติขจร	นายกรัฐมนตรี
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม
และกระทรวงการต่างประเทศ
2. จอมพลประภาส จารุเสถียร	รองนายกรัฐมนตรี
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
3. พลโทแสวง เสนานรงค์	รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
4. นายเสริม วินิจฉัยกุล	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
5. พลอากาศเอกทวี จุลละทรัพย์	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
6. พลเอกพงษ์ ปุณณกันต์	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม
7. นายประสิทธิ์ กาญจนวัฒน์	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์
8. นายกมล วรรณประภา	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
9. นายอภัย จันทวิมล	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
10. พลตำรวจเอกประเสริฐ รุจิรวงศ์	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข
11. พลเอกกฤษณ์ สีวะรา	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
12. นายบุญรอด บิณฑสันต์	รัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย
13. พลเรือเอกถวิล รายนานนท์	รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม
14. พลอากาศเอกบุญชู จันทรเกษม	รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม

■ พลเอกกฤษณ์ สีวะรา
ผู้บัญชาการทหารบก

■ พล.ต.ท.มนต์ชัย พันธุ์คงเข็น
ผู้ช่วยอธิบดีกรมตำรวจ

■ พลตรีประกอบ จารุมณี
อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์

-
15. นายสมหมาย ฮุนตระกูล รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง
16. พลจัตวาชาติชาย ชุณหะวัณ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
17. พล.ต.ท.พิชัย กุลละวณิช รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
18. นายแสวง กุลทองคำ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
19. พลเรือตรี ชลี สิ้นธุโสภณ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
20. นายอุทัย วุฒิกุล รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
21. นายไอลง โภคิน รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์
22. นายถวิล สุนทรศารทูล รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
23. นายพ่วง สุวรรณรัฐ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
24. นายมาลัย หุวะนันทน์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
25. นายสมภพ โทตระกิตย์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงยุติธรรม
26. นายบุญสม มาร์ติน รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
27. นายสมบุญ ฝ่องอักษร รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข
28. นายสอาด หงษ์ยนต์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
-

- “กลุ่มเรียกร้องรัฐธรรมนูญ” ออกเดินแจกใบปลิวแถลงการณ์

คำประกาศเชิญชวน ร่วมเรียกร้องรัฐธรรมนูญ

ประเทศไทย เป็นของชาวไทยทุกคน อันหมายความว่า บรรดา
ทรัพยากรทั้งหมด การจัดสรรผลประโยชน์จากทรัพยากร อำนาจอธิปไตย
ในการปกครอง การบริหาร การป้องกันประเทศ การจัดระบบสังคม เพื่อ
ให้เกิดและรักษาไว้ซึ่งความสงบ เสรีภาพ เสมอภาค และความยุติธรรม
เป็นของประชาชนชาวไทยทุกคนโดยเท่าเทียมกัน

หลักการเช่นนี้ ก่อให้เกิดสิทธิและหน้าที่ของประชาชน เพื่อร่วม
กันกำหนดความเป็นไปของชาติ การสร้างสรรค์ความสมบูรณ์สันติสุขให้
เกิดขึ้นในชุมชนคนไทย

แต่ปรากฏว่าหลักการดังกล่าวต้องล้มเลิกไปเมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน
2514 มีผลให้ยกเลิกรัฐธรรมนูญ ยุบรัฐสภา เลิกพรรคการเมือง ทำให้
การปกครองประเทศขาดการมีส่วนร่วมจากประชาชน ผู้ปกครองไม่ได้รับ
ความยินยอมพร้อมใจจากประชาชน สิทธิเสรีภาพของประชาชนถูกจำกัด
การบริหารบ้านเมืองขึ้นอยู่กับตัวบุคคลมากกว่าหลักการ สภาพเศรษฐกิจ
การเมืองและสังคมขมวดปมแห่งความยุ่งยากขึ้น ความยุติธรรมในสังคม
ลดน้อยลงทุกที สิ่งเหล่านี้ก่อให้เกิดผลร้ายต่อความอยู่รอดของชาติใน
ระยะยาวต่อไป

การแก้ไขปัญหาดังกล่าว จำเป็นต้องระดมสรรพกำลังความคิดของประชาชน ให้มีส่วนร่วมในการกำหนดชะตากรรมของประเทศชาติและของตัวเอง ส่งเสริมให้ประชาชนมีสำนึกร่วมในการต่อสู้ เพื่อสร้างสรรค์ประเทศชาติ นั่นคือการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีสิทธิเสรีภาพในการกำหนดควบคุมเป้าหมาย และนโยบายในการบริหารประเทศ ให้ประชาชนเป็นผู้ร่วมกำหนดคั้งนั้นจะต้องมีกติกากฎหมายหรือรัฐธรรมนูญกำหนดเงื่อนไขแห่งการใช้สิทธิและเสรีภาพของประชาชน กำหนดการเข้ารับภาระหน้าที่เกี่ยวกับอำนาจอธิปไตยของปวงชนทั้งทางด้านนิติบัญญัติ บริหารและตุลาการ เพื่อให้ผู้เข้าปฏิบัติหน้าที่ต้องกระทำการโดยยึดผลประโยชน์ของชาติและประชาชนเป็นสำคัญ

บัดนี้ เราผู้มีรายชื่อปรากฏข้างท้ายนี้ ต่างมีความเห็นร่วมกันและเชื่อมั่นว่า ประชาชนชาวไทยเป็นผู้มีเกียรติภูมิและศักดิ์ศรี ตลอดจนมีความตื่นตัวเพียงพอพร้อมที่จะปกครองตนเองได้ จึงขอเรียกร้องให้ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการร่างรัฐธรรมนูญ ได้ดำเนินการเร่งรัดให้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญโดยเร็วที่สุด

รายชื่อสมาชิก “กลุ่มเรียกร้องรัฐธรรมนูญ” จำนวน 100 คน

1. ประสาร มฤคพิทักษ์
2. นพพร สุวรรณพานิช
3. สุเทพ วงศ์กำแหง
4. ดร.ชัยอนันต์ สมุทวณิช
5. อีรยุทธ บุญมี
6. แล ดิลกวิทยรัตน์
7. มন্ত্রী จิ่งสิริอารักษ์
8. เดชา อุบลวรรณ
9. นพพร ไพรัตน์
10. ดร.อภิชัย พันธเสน
11. ทวี หมั่นนิกร
12. ศิริยุภา พูลสุวรรณ
13. ธัญญา ชุนขภาธาร
14. วิสา คัญทัพ
15. ดร.ชาญวิทย์ เกษตรศิริ
16. ปรีดี บุญซื่อ
17. ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ
18. ชัยวัฒน์ สุรวิชัย
19. รังสรรค์ ณะพรพันธุ์
20. จินตนา เชิญศิริ
21. ชูศรี มณีพฤษ์
22. วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน
23. นายศิลป์ เขียวชาญพิพัฒน์
24. พินัย อนันตพงศ์
25. พงษ์ศักดิ์ พยฆวีเชียร
26. พ.ต.ต.อนันต์ เสนาจันทร์
27. เรืองชัย ทรัพย์นิรันดร์
28. อรุณ วัชรสวัสดิ์
29. ไชยวัฒน์ ยนเปี่ยม
30. พิทักษ์ ธวัชชัยนันท์
31. ร.ท.รณชัย ศรีสุวรรณนท์
32. น.พ.วิชัย โชควิวัฒน์
33. พัก ณ สงขลา
34. สมเกียรติ อ่อนวิมล
35. ดร.เขียน อีระวิทย์
36. วชิร วงศ์หาญเขาวี
37. อัจฉรา สภัสอังกูร
38. สุมิตรา เต็งอำนวยการ
39. ดร.เสริน ปุณณะหิตานนท์
40. สุธัน สุนทรภา
41. สุชาดา กาญจนพังคะ
42. สุมาลัย คงมานุสรณ์
43. ภาสกร เตชะสรังกุล
44. ธวัชชัย ณ ลำพูน
45. ทินวัฒน์ มฤคพิทักษ์
46. ขวชาติ นัยนะแพทย์
47. จุฬา แก้วมงคล
48. เทอดศักดิ์ จันทรสระแก้ว
49. สุวัฒน์ ทองธนากุล
50. คำสิงห์ ศรีนอก

51. ปรีชา แสงอุทัย
52. ณรงค์ เกตุทัต
53. เสนีย์ ด้ายมงคล
54. อุดร ทองน้อย
55. สุรชัย จันทิมาธร
56. สถาพร ศรีสัจจัง
57. ถวัลย์ วงศ์สุภาพ
58. สมคิด สิงสง
59. วิชัย บำรุงฤทธิ์
60. ไพสันต์ พรหมน้อย
61. ไพบุลย์ วงษ์เทศ
62. ประยงค์ มูลสาร
63. ทศพล ยศรักษา
64. สุดาทิพย์ อินทร
65. พรชัย วีระณรงค์
66. ดร.บุญสนอง บุญโยทยาน
67. ธรรมเกียรติ กันอริ
68. สุรพล วัฒนกุล
69. วีระศักดิ์ สุนทรศรี
70. เทพ โชตินุชิต
71. เลียง ไชยกาล
72. ไชแสง สุกใส
73. ร.ต.ประทีป ศิริจันทร์
74. สมพล มารสไว
75. ดร.ปราโมทย์ นาครทรรพ
76. ประกอบ สัจด์ศัพท์
77. พล.ต.ต.สง่า กิตติขจร
78. เสถียร จันทิมาธร
79. ดาราวัลย์ เกษทอง
80. วีรพงษ์ รามางกูร
81. ประพันธ์ศักดิ์ กมลเพ็ชร
82. ดร.วารินทร์ วงศ์หาญเขาว์
83. ชนินทร์ สิวโรจน์
84. เหม ศรีวัฒนธรรมา
85. เจริญ คันธวงศ์
86. ดำรงค์ ลัทธพิพัฒน์
87. พิชัย รัตตกุล
88. สุภชัย มนต์ไพบุลย์
89. วิบูลย์ อิงคากุล
90. สมเกียรติ โอสถสภา
91. กมล จันทสร
92. ประยูร พุนบำเพ็ญ
93. ประทุมพร วัชรเสถียร
94. พนม ทินกร ณ อยุธยา
95. ชัยสิริ สมุทวนิช
96. สุขชาติ สวัสดิ์ศรี
97. พิภพ ธงไชย
98. นิวัต กองเพียร
99. ดร.ศักดิ์ สายบัว
100. อรรณพ พงษ์วาท

■ จิรยุทธ บุญมี พร้อมด้วยสมาชิกกลุ่มเรียกร้องรัฐธรรมนูญประมาณ 10 คน เปิดแถลงข่าวที่บริเวณสนามหญ้าท้องสนามหลวง ด้านอนุสาวรีย์ทหารอาสา ในวันที่ 5 ตุลาคม 2516

ศุกร์ 5 ตุลาคม 2516

ธีรยุทธ บุญมี อดีตเลขาธิการศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย บันทึกตติตคนะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในฐานะผู้ประสานงานกลุ่มเรียกร้องรัฐธรรมนูญ พร้อมด้วยสมาชิกประมาณ 10 คน เปิดแถลงข่าวที่บริเวณสนามหญ้าห้องสนามหลวง ด้านอนุสาวรีย์ท้าวสุทนต์ โดยมีวัตถุประสงค์ คือ

1. เรียกร้องให้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญโดยเร็ว
2. จัดหลักสูตรสอนอบรมรัฐธรรมนูญสำหรับประชาชน
3. กระตุ้นประชาชนให้สำนึกและห่วงแทนในสิทธิเสรีภาพ

ธีรยุทธ บุญมี นำรายชื่อผู้ลงนามเรียกร้องรัฐธรรมนูญ 100 คนแรก มาเปิดเผย เช่น พล.ต.ต.สง่า กิตติขจร นายเลียง ไชยกาล นายพิชัย รัตตกุล นายไขแสง สุกใส นายประพันธ์ศักดิ์ กมลเพชร รวมทั้งอาจารย์มหาวิทยาลัย เช่น ดร.เขียน ธีรวิทย์ ดร.บุญสนอง บุญโยทยาน ดร.ปราโมทย์ นาครทรรพ ดร.ชัยอนันต์ สมุทวณิช อาจารย์ทวี หมี่นนิกร เป็นต้น รวมทั้งจดหมายเรียกร้องจากนักเรียนไทยในนิวยอร์ก

- “กลุ่มเรียกร้องรัฐธรรมนูญ” เริ่มออกเดิน แจกใบปลิวแถลงการณ์ ณ อนุสาวรีย์ท้าวสุทนต์ ด้านเหนือของสนามหลวง เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2516

ทันทีที่ข่าวนี้ออกมา พ.อ.ณรงค์ กิตติขจร รองเลขาธิการ ก.ต.ป. (คณะกรรมการติดตามผลการปฏิบัติราชการ) บุตรชายของจอมพล ถนอม กิตติขจร และบุตรเขยของจอมพลประภาส จารุเสถียร ได้ให้สัมภาษณ์ว่า มีอาจารย์ในมหาวิทยาลัยบางคนกำลังดำเนินการให้นิสิตนักศึกษาเดินขบวน และหากมีการเดินขบวนแล้วไม่ผิดกฎหมายอีก ก็ จะนำทหารมาเดินขบวนบ้าง เพราะทหารก็ไม่อยากจะไปรบเหมือนกัน

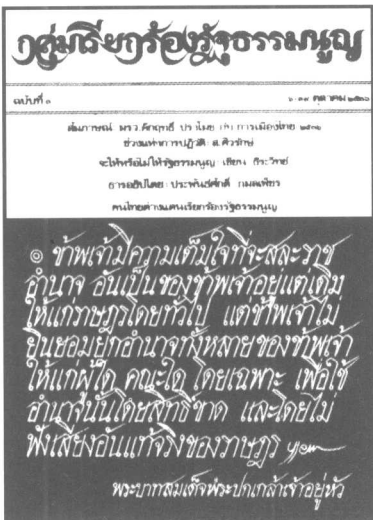

เสาร์ 6 ตุลาคม 2516

สมาชิกของกลุ่มเรียกร้องรัฐธรรมนูญประมาณ 20 คน เดินแจกใบปลิว และหนังสือซึ่งอัญเชิญพระราชหัตถเลขาของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวไว้บนปก

“ข้าพเจ้ามีความเต็มใจที่จะสละราชอำนาจ อันเป็นของข้าพเจ้าอยู่แต่เดิม ให้แก่ราษฎรโดยทั่วไป แต่ข้าพเจ้าไม่ยินยอมยกอำนาจทั้งหลายของข้าพเจ้าให้แก่ผู้ใด คณะใด โดยเฉพาะ เพื่อใช้อำนาจนั้นโดยสิทธิขาดและโดยไม่ฟังเสียงอันแท้จริงของราษฎร”

ผู้เรียกร้องถือป้ายโปสเตอร์ 10 กว่าแผ่น มีใจความเช่น “น้ำตาเรตกใน เมื่อเราไร้รัฐธรรมนูญ” “จงคืนอำนาจแก่ปวงชนชาวไทย” “จงปลดปล่อยประชาชน” “ประชาชนต้องการรัฐธรรมนูญ” เป็นต้น กลุ่มเรียกร้องออกเดินจากบริเวณตลาดนัดสนามหลวง ไปบางลำภู ผ่านสยามสแควร์ และเมื่อถึงประตูน้ำ เวลาประมาณ 14.00 น. ก็ถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจนครบาลและสันติบาลจับกุมไปทั้งหมด 11 คน ซึ่งมีทั้งอาจารย์ นิสิตนักศึกษา นักหนังสือพิมพ์ และนักการเมือง ทั้งหมดถูก

■ ภาพปกเอกสารฉบับที่ 1 ของ “กลุ่มเรียกร้องรัฐธรรมนูญ” มีจำนวน 28 หน้า พิมพ์ออกจำหน่าย 10,000 เล่ม ปกหลังเป็นรายชื่อผู้ร่วมลงนามเรียกร้องรัฐธรรมนูญ 100 คน เอกสารนี้จำหน่ายได้ไม่เท่าไรก็ถูกทางการกวาดเก็บทั้งหมด

■ ธีรยุทธ บุญมี และเพื่อนสมาชิกกลุ่มเรียกร้องรัฐธรรมนูญ ซึ่งประกอบด้วยอาจารย์ นิสิตนักศึกษาที่บร้อยคน เดินขบวนรอบๆ สนามหลวงและย่านศูนย์การค้าพร้อมกับแจกใบปลิว ตั้งแต่เช้า พอถึงเย็น ตำรวจก็จับไป 11 คน

แจ้งข้อหา “มีว่ลุ่มซ้กขวนให้ม่การซุมนุ่มทางการเมือง” ผิดประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 4 ที่ห้ามซุมนุ่มเกินกว่า 5 คน ผู้ต้องหาลูกนำไปไว้ที่กองบังคับการตำรวจสันติบาลกอง 2 จนกระทั่งเวลาเที่ยงคืนจึงย้ายไปคุมขังไว้ที่โรงเรียนตำรวจนครบาล บางเขน ทางตำรวจปฏิเสธไม่ยอมให้เยี่ยมและห้ามประกัน

อาทิตย 7 ตุลาคม 2516

ตลอดช่วงบ่ายและค่ำของวันที่ 6 ถึงเช้าวันที่ 7 ตุลาคม เจ้าหน้าที่ตำรวจได้ทำการตรวจค้นสำนักงานตลอดจนบ้านพักของผู้ต้องหาและผู้เกี่ยวข้อง และได้จับนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงเพิ่มขึ้นอีก 1 คน รวมเป็น 12 คน ตลอดระยะเวลาดังกล่าว ตัวแทนของนิสิตนักศึกษาจากสถาบันต่างๆ พยายามวิ่งเต้นที่จะเข้าเยี่ยมและประกันเพื่อนของตน

13.00 น. ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยออกแถลงการณ์ มีใจความตอนหนึ่งว่า “จากการกระทำของกลุ่มเรียกร้องรัฐธรรมนูญ เป็นการดำเนินการโดยเปิดเผยและสันติวิธี เพื่อให้ความรู้แก่ประชาชนในเรื่องสิทธิเสรีภาพตามระบอบประชาธิปไตย แต่รัฐบาลได้สั่งจับบุคคลกลุ่มนี้ แล้วสร้างสถานการณ์ขึ้นเพื่อยัดเยียดข้อหาร้ายแรงแก่ประชาชนกลุ่มนี้ เป็นการส่อเจตนาารมณ์ที่แท้จริงของรัฐบาลที่ไม่ต้องการให้ประชาชนได้เข้าใจถึงสิทธิและเสรีภาพอันชอบธรรมตามระบอบประชาธิปไตย เพื่อตนจะได้ครองอำนาจไปตลอดกาล และไม่มีรัฐบาลที่ไหนในโลกที่จะปราบปรามประชาชนที่เรียกร้องสิทธิเสรีภาพ นอกจากรัฐบาลของพวกเขาเผด็จการฟาสซิสต์และคอมมิวนิสต์เท่านั้น”

ในขณะเดียวกันองค์การนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ หรือ อมธ. ก็มีการเคลื่อนไหวเรียกประชุมด่วน มีมติให้ศึกษาสถานการณ์ติดโปสเตอร์ชี้แจงข้อเท็จจริง

- ธีรยุทธ บุญมี กำลังอธิบายชี้แจงเหตุผลต่อเจ้าหน้าที่ภาพบน : 6 ใน “13 กบฏ” ผู้เรียกร้องรัฐธรรมนูญที่ถูกจับกุม และนำมาสู่การประชุมชุมนุมประท้วงครั้งยิ่งใหญ่ที่สุดในประวัติศาสตร์ชาติไทย

October 14, 1973. Student Uprising

รายนาม 13 ผู้ต้องหา

1. นายนพพร สุวรรณพานิช	อดีตอาจารย์คณะอักษรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. นายทวี หมื่นนิกร	อาจารย์คณะเศรษฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
3. นายวิสา คัญทัพ	นักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
4. นายก้องเกียรติ คงคา	นักศึกษาคณะนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
5. นายบุญส่ง ชเลธร	นักศึกษาคณะนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
(รองเลขาธิการศูนย์กลางนิสิตนักศึกษา
ฝ่ายสังคมและการศึกษา)
6. นายบัณฑิต เองนิรัตน์	นักศึกษาคณะนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
-

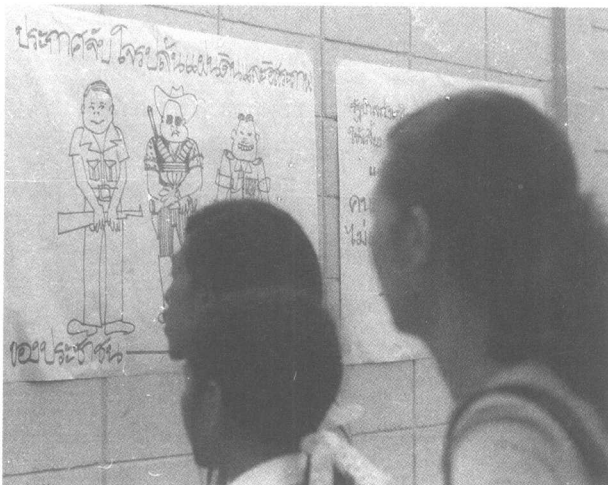
7. นายธีรยุทธ บุญมี	วศ.บ. อดีตเลขาธิการศูนย์กลาง
นิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย
8. นายมนตรี จิ่งศิริอารักษ์	นักหนังสือพิมพ์สังคมศาสตร์ปริทัศน์
9. นายธัญญา ชุนชฎาธาร	นักศึกษาคณะรัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
10. นายปรีดี บุญซื่อ	นักศึกษาคณะรัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
11. นายชัยวัฒน์ สุรวิชัย	วศ.บ. อดีตกรรมการศูนย์กลาง
นิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย
12. นายประพันธ์ศักดิ์ กมลเพชร	อดีตอาจารย์คณะรัฐศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
13. นายไชแสง สุกใส	อดีต ส.ส. นครพนม

จันทร์ 8 ตุลาคม 2516

ตอนเช้า วันแรกของการสอบประจำภาคของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มีโปสเตอร์โจมตีรัฐบาลปิดท้าวบริเวณ ที่วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร (ปัจจุบันคือมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ) นักศึกษาชุมนุมอภิปรายโจมตีรัฐบาล เรียกร้องให้ปล่อยผู้ถูกจับกุมทั้งหมด ให้รัฐบาลชี้แจงเรื่องรัฐธรรมนูญให้ชัดเจน พร้อมๆ กันนี้นักศึกษาศาสนาบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ก็เข้าชื่อถึงนายกรัฐมนตรี ให้ความเป็นธรรมแก่ผู้ถูกจับกุม

วันเดียวกันนี้ พล.ต.ต. ชัย สุวรรณศรี ผู้บังคับการตำรวจสันติบาล ได้ออกหมายจับนายไขแสง สุกใส อดีตนักการเมือง ในข้อหาว่าอยู่เบื้องหลังกลุ่มเรียกร้องรัฐธรรมนูญ ส่วนจอมพลประภาส จารุเสถียร ผู้ดำรงตำแหน่งทั้งรองนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และรักษาการอธิบดีกรมตำรวจ ให้สัมภาษณ์ด้วยข้อความที่เสมือนระเบิดลูกใหญ่ตกว่า กลุ่มเรียกร้องรัฐธรรมนูญมีแผนจะล้มรัฐบาล และกล่าวว่ามี การค้นพบเอกสารคอมมิวนิสต์ ทั้งภาษาไทย จีน และอังกฤษ เป็นจำนวนมาก

อนึ่ง จากบันทึกรายงานการประชุมกระทรวงมหาดไทย ครั้งที่ 28/2516 วันจันทร์ที่ 8 ตุลาคม 2516 ซึ่งมีจอมพลประภาส จารุเสถียร เป็นประธานนั้น ที่ประชุมได้พิจารณาเรื่องการเรียกร้องรัฐธรรมนูญ และมีความเห็นว่าทางราชการอาจจะทำการปราบปรามผู้เรียกร้อง ทั้งยัง “เชื่อว่านิสิตนักศึกษาจะเสียไปราว 2 เปอร์เซ็นต์จากจำนวนเป็นแสนคน” โดยอ้างว่า “จำต้องเสียสละ เพื่อความอยู่รอดของบ้านเมือง” ซึ่งก็หมายความว่า ทางราชการเตรียมพร้อมที่จะใช้ความรุนแรงในการปราบปราม

คณะกรรมการบริหารองค์การนักศึกษา (อมช.) ในช่วงเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516

นายกองค์การบริหาร นายพีรพล ตริยะเกษม
รองนายกองค์การบริหาร นายประจวบ พัยคฆพันธ์
เลขาธิการ นางสาวสุจินดา ตั้งสัจจงณ์ นางสาวเบญญา พัฒนบวรศักดิ์
เทัญญิก นางสาวมาลี เมฆวเศรษฐพันธ์
ประธานฝ่ายประชาสัมพันธ์ นายประสาร สิ้นสวัสดิ์
ประธานฝ่ายวิเทศสัมพันธ์ นายประสาท ลีลาเชียร
ประธานฝ่ายสถาบันสัมพันธ์ นายวิสูตร ทิพย์วิวัฒน์พจนา
ประธานฝ่ายวัฒนธรรม นางสาวกัลยาณา ต้นปัทมดิลก
ประธานฝ่ายวิชาการ นายเสริม พูนพิช นางสาววิไล ตระกูลสิน
ประธานฝ่ายกีฬา นายบุญยงค์ มหาวิเศษศิลป์
ประธานฝ่ายบริการนักศึกษา นายบันลือ อุษุพรรค์
ประธานฝ่ายบริการชุมชน นายสุขวัฒน์ ด้านเสริมสุข
ประธานฝ่ายการศึกษาวิจัย นายสุชาติ พวงพุ่ม นายสมาน เลือดวงหัด
ประธานฝ่ายพัฒนาสังคม นางสาวสุมลมาลย์ หาญวิบูลย์วัฒน์
สาราณียกร นายชาญวิทย์ สิงห์เสนี นายสถาพร ลิ้มมณี

บ่ายวันนั้น นักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เปิดอภิปรายที่หน้าหอประชุมใหญ่ และขึ้นรถไปเยี่ยมเพื่อนๆ ที่โรงเรียนตำรวจนครบาลบางเขน ต่อมาคณาจารย์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ส่งตัวแทนประมาณ 60 คน ไปเยี่ยมอาจารย์ทวี หมิ่นนิกร 1 ใน 12 ผู้ต้องหา แต่ถูกปฏิเสธการเข้าเยี่ยม อาจารย์ทั้งหมดจึงลงชื่อ พร้อมเขียนข้อความไว้ว่า “We Shall Overcome”

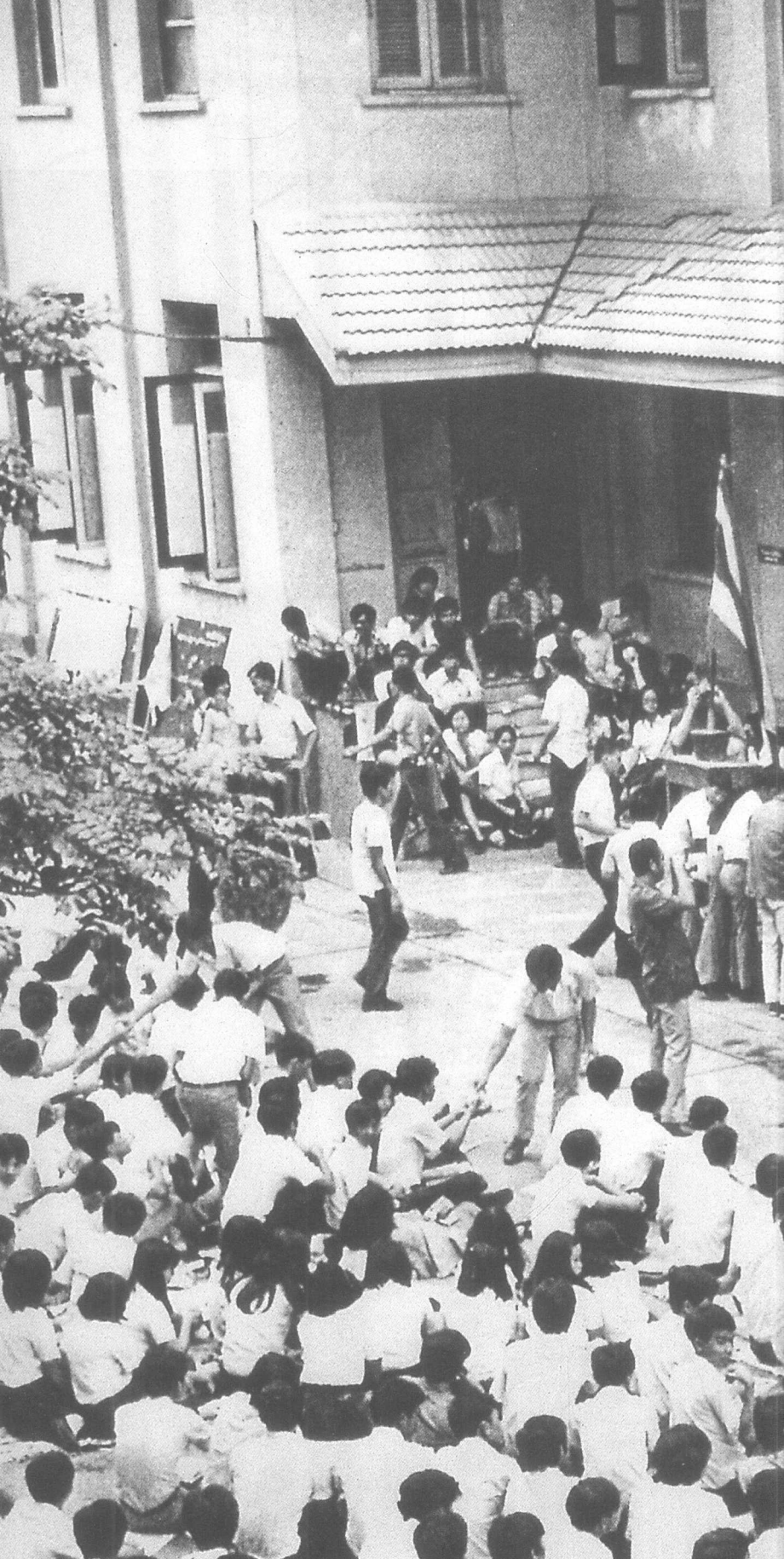
ค่ำวันนั้น อมธ. ประชุมลับ และมีมติให้เลื่อนการสอบไล่ออกไปโดยไม่มีกำหนด นักศึกษากิจกรรมแยกย้ายกันเอาโซ่ล่ามประตู่ เอาปูนปลาสเตอร์อุดรูกุญแจห้องสอบ ตัดสายไฟฟ้าเพื่อให้ลิฟท์ใช้การไม่ได้

■ ประชาชนกำลังอ่านโปสเตอร์โจมตีรัฐบาล
บริเวณกำแพงชรา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ท่าพระจันทร์

October 14, 1973. Student Uprising

งดสอบ

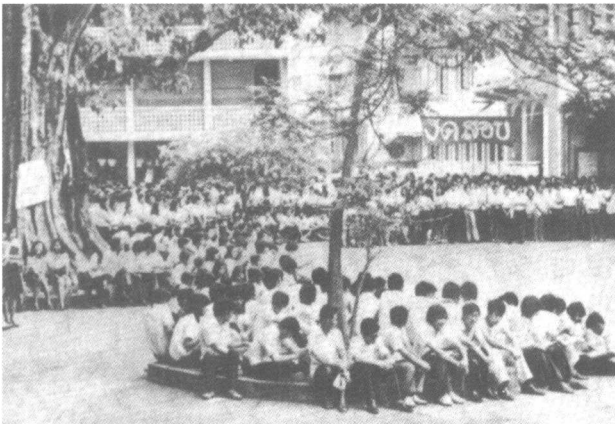
งดสอบ
งดสอบหรือ?

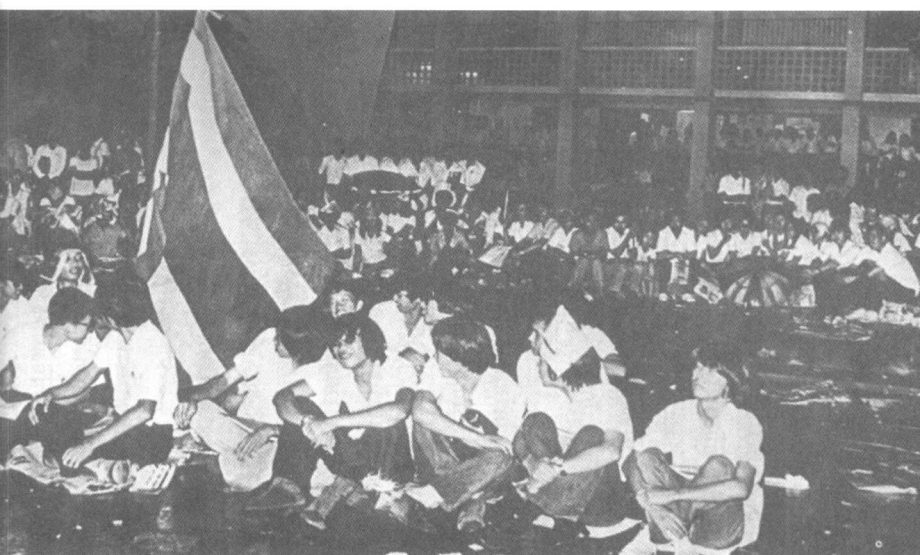

อังคาร 9 ตุลาคม 2516

เช้าตรู่ ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปราบกฏองค์ดำครึ่งเสาเหนือยอดโดม ประตูทางเข้ามีประกาศ “งดสอบ” ด้านท่าพระจันทร์มีผ้าผืนใหญ่ข้อความว่า “เอาประชาชนคืนมา” ส่วนอีกผืนว่า “เราเรียกร้องรัฐธรรมนูญเป็นกบฏหรือ” นักศึกษาเมื่อเข้าห้องสอบไม่ได้ต่างทยอยไปชุมนุมและฟังการอภิปรายโจมตีรัฐบาลอย่างเผ็ดร้อน ณ บริเวณลานโพธิ์ซึ่งนำโดยสองนักศึกษาชายหญิง เสกสรรค์ ประเสริฐกุล และเสาวนีย์ ลิ้มมานนท์ มีนักศึกษาแพทย์ศิริราชค่อยๆ ข้ามฟากมาสมทบ ส่วนที่วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตรชุมนุมเป็นวันที่สอง ออกแถลงการณ์ให้ปล่อยผู้ต้องหาภายในวันที่ 15 ตุลาคม และให้ประกาศรัฐธรรมนูญในวันที่ 10 ธันวาคม ที่มหาวิทยาลัยรามคำแหง นักศึกษาเริ่มชุมนุมอภิปรายเรียกร้องให้รัฐบาลปล่อยตัวผู้ถูกจับกุม และให้มหาวิทยาลัยเลื่อนการสอบ

บ่ายวันนั้นฝนตกโปรยปราย สภานักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประชุมฉุกเฉิน มีมติให้ทำหนังสือถึงนายกรัฐมนตรีให้ปล่อยตัวผู้ต้องหา ทั้ง 13 คน ให้อธิการบดีเลื่อนการสอบออกไป ให้ต่อสู้ด้วยวิธีอหิงสา ประทั่งตลอดวันตลอดคืน หากไม่ได้ผลให้ใช้วิธีรุนแรง

บ่ายวันเดียวกันนั้น อาจารย์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 205 คน ทำหนังสือถึงนายกรัฐมนตรีขอให้ 'พิจารณาปล่อยบุคคลเหล่านี้ เพื่อป้องกันมิให้สถานการณ์ลุกลามและรุนแรงยิ่งขึ้น'

รัฐบาลตอบโต้ด้วยการที่จอมพลถนอม กิตติขจร นายกรัฐมนตรี ประกาศใช้มาตรา 17 แห่งธรรมนูญการปกครองกับผู้ต้องหา ซึ่งให้อำนาจเบ็ดเสร็จแก่นายกรัฐมนตรีโดยไม่ผ่านกระบวนการยุติธรรมทางกฎหมายแต่อย่างใด พร้อมกันนั้นทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐก็ประกาศ ลำทับให้นักศึกษาปฏิบัติตามกำหนดการสอบอย่างเคร่งครัด

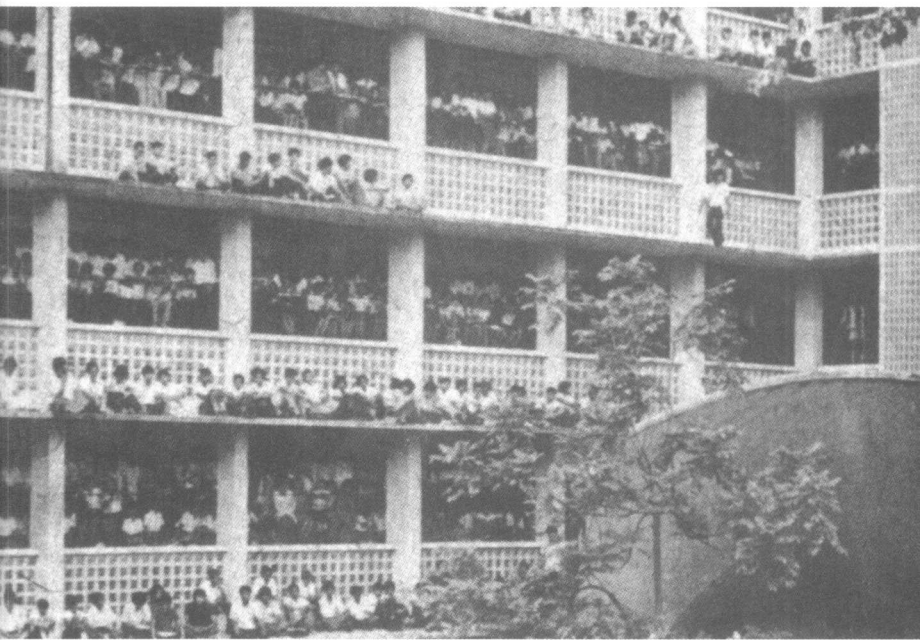
คืนนั้น ฝนตกหนาเม็ด ผู้ร่วมชุมนุมหลายทยหนีไม่ บ้างกางร่ม บ้างเอาหนังสือพิมพ์คลุมหัว ฟังการอภิปรายโจมตีรัฐบาล สลับกับการ แสดงละครเสียดสีการเมือง เกือบเที่ยงคืนฝนตกหนัก อากาศหนาว ผู้ร่วมชุมนุมจึงย้ายจากลานโพธิ์เข้าไปในหอประชุมใหญ่

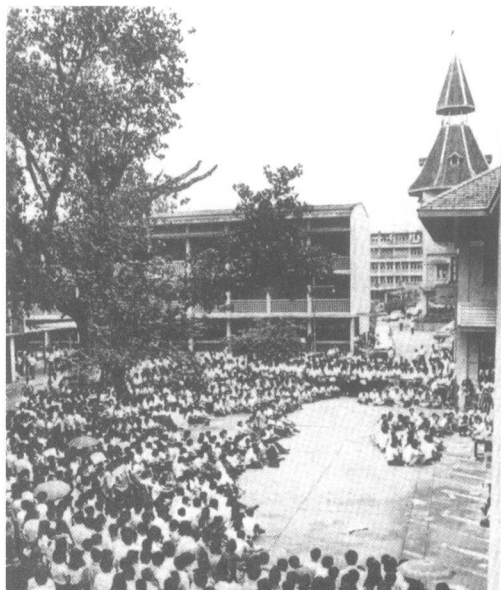
พุธ 10 ตุลาคม 2516

สายวันนั้น ฝนหยุดตก นักศึกษาทยอยกลับมาชุมนุมที่ลานโพธิ์ พร้อมกับนำคำแถลงการณ์มาอ่านเผยแพร่ เช่น คณาจารย์มหาวิทยาลัยรามคำแหงคัดค้านการกระทำของรัฐบาล อาจารย์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยขอให้รัฐบาลรอบคอบ สภาอาจารย์ธรรมศาสตร์เห็นว่า “การแสดงความคิดเห็นโดยสุจริตใจ เพื่อประโยชน์แก่สังคมส่วนรวม เป็นสิทธิขั้นมูลฐานของประชาชนทุกคนในอาระยะประเทศ” สโมสรเนติบัณฑิตแถลงว่าการกล่าวหาบุคคลทั้ง 13 “เป็นการจงใจใส่ความอันเป็นเท็จ” สโมสรนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดลแถลงว่า “บุคคลใดที่ทำการต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจแห่งปวงชนแล้ว ถือว่ากลุ่มบุคคลนั้นได้กระทำเพื่อชาติ เพื่อประชาชน” ส่วนทางองค์การนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์กล่าวว่า “จะดำเนินการประท้วงจนกว่าจะประสบผลสำเร็จ” ในขณะที่เดียวกันศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยก็ก้าวเข้ามารับช่วงงานชุมนุมอย่างเป็นทางการจาก อมธ. พร้อมทั้งออกแถลงการณ์วิงวอนให้ประชาชนร่วมต่อสู้ มิฉะนั้นแล้ว “ประเทศไทยก็ยังคงอยู่ในโลกมืดของอำนาจฉ้อฉล ไม่มีทางที่จะเห็นแสงสว่างแห่งคุณธรรมไปได้เลย”

วันพุธที่ 10 ตุลาคม ลานโพธิ์กลายเป็นศูนย์กลางของการชุมนุม นับแต่เที่ยงวัน นักศึกษาวิทยาลัยครูพระนคร วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา และวิทยาลัยครูธนบุรี (ปัจจุบันวิทยาลัยครูได้เปลี่ยนชื่อเป็นสถาบันราชภัฏทั้งหมด) ประมาณ 1 พันคนก็มาถึง ติดตามมาด้วยนักศึกษามหาวิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตรในช่วงบ่าย พร้อมทั้งมีข่าวว่าวิทยาลัยวิชาการศึกษา 8 แห่งทั่วประเทศ จะหยุดเรียนตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป

ที่สำคัญก็คือ นักเรียนมัธยมและนักเรียนอาชีวะ ทั้งจากวิทยาลัยและสถาบันในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด ต่างก็ส่งตัวแทนขึ้นมาประกวดสอบ งดเรียน ผู้แทนนักเรียนอาชีวะประกาศร่วมต่อสู้ นักเรียนช่างกลคนหนึ่งตะโกนว่า “ถ้าต้องการเครื่องทุ่นแรง ก็ขอให้บอกมา” วันนั้นการประชุมหนุนแน่นัดเป็นหมื่นเต็มลานโพธิ์และระเบียงคณะศิลปศาสตร์ จนต้องมีมติให้ย้ายการประชุมไปยังสนามฟุตบอล

ในวันเดียวกันนี้รัฐบาลได้เพิ่มความตึงเครียดของสถานการณ์ขึ้น โดยที่จอมพลถนอม กิตติขจร ให้สัมภาษณ์ว่าพบหลักฐานฝักใฝ่ลัทธิคอมมิวนิสต์ จึงตั้งข้อหาคอมมิวนิสต์อีกกระทรวงหนึ่ง

พฤษภาคม 11 ตุลาคม 2516

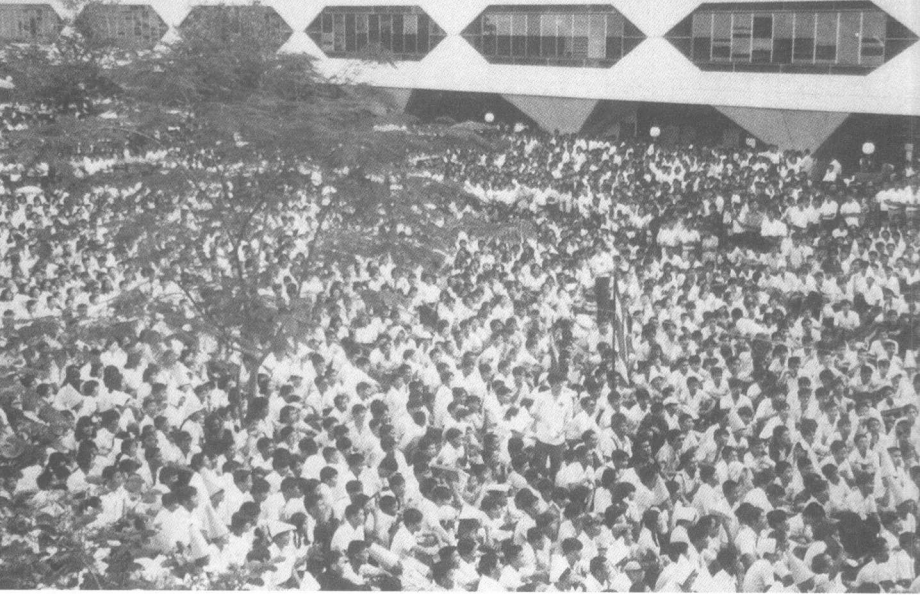
เช้าตรู่วันที่ 11 ตุลาคม นิสิตนักศึกษาชุมนุมประท้วงประมาณ 200 รูป ทำบุญตักบาตรในบริเวณสนามฟุตบอล แล้วอภิปรายโจมตีรัฐบาลต่อ ตั้งแต่ช่วงเช้า นักเรียนนิสิตนักศึกษาจากสถาบันต่างๆ หายอกันเข้ามาเป็นทิวแถวอย่างมีระเบียบ นิสิตเกษตรฯ งดสอบ เข้ารถ 70 คัน ประมาณ 4 พันคนมุ่งสู่ธรรมศาสตร์ นักศึกษาวิทยาลัยครู จันทรเกษมตามมาสมทบอีก 33 คัน นักเรียนช่างกล นักศึกษารามคำแหง และนักศึกษาวิทยาลัยครูต่างๆ มาถึงในเวลาต่อมา จนทำให้มีผู้ร่วมชุมนุมประมาณ 5 หมื่นคน โฆษกบนเวทีด้านตึก อมธ. ด้านแท่งก้นักกล่าววว่า “พรุ่งนี้นักเรียนอนุบาลจะมาร่วมชุมนุมด้วย”

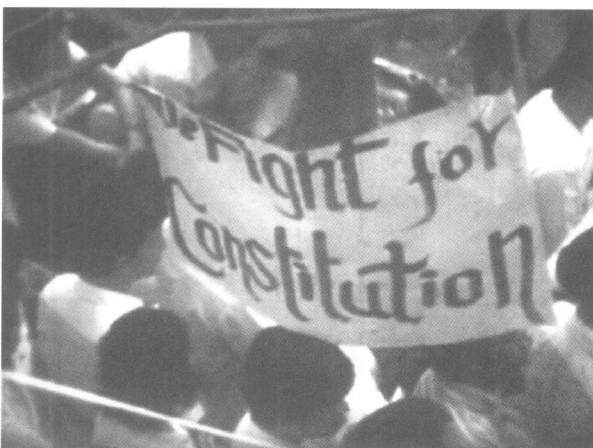
ตอนสายวันนั้น จอมพลประภาส จารุเสถียร เริ่มเจรจา ด้วยการให้นายสมบัติ อ่างรัญญวงค์ เลขาธิการศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยและคณะเข้าพบ ทั้งสองฝ่ายตกลงกันไม่ได้ ฝ่ายนิสิตนักศึกษายืนยันให้รัฐบาลปล่อยตัวผู้ต้องหาทั้ง 13 คน แต่รัฐบาลยืนยันจะดำเนินการด้วยมาตรา 17 ในคืนนั้นก็มีการประชุมคณะรัฐมนตรีเป็นการด่วน ตั้งศูนย์ปราบปรามจลาจลขึ้นที่สวนรื่นฤดี โดยมีจอมพลประภาส จารุเสถียรเป็นผู้อำนวยการ

คืนวันนั้นเช่นกัน การชุมนุมดำเนินไปอย่างเผ็ดร้อนและแน่นขนัด นักเรียนนิสิตนักศึกษาได้รับความสนับสนุนจากหลายทิศหลายทาง มีทั้งเงินบริจาคหลายแสนบาท มีทั้งอาหารและผลไม้ห่อใส่ถุงเข้ามาอย่างไม่ขาดสาย นักเรียนไทยจากสหรัฐอเมริกา เยอรมนี และออสเตรเลีย ส่งจดหมายมาสนับสนุนการต่อสู้ พร้อมส่งเงินมาบริจาคสมทบ

ศุกร์ 12 ตุลาคม 2516

หลังการชุมนุมติดต่อกันเป็นเวลา 3 วัน 3 คืนเต็ม ถนนทุกสายของผู้ฝึกไต่หาเสรีภาพและประชาธิปไตยก็มุ่งสู่ธรรมศาสตร์ การจราจรบนถนนในกรุงเทพมหานคร โดยเฉพาะสายที่จะไปธรรมศาสตร์ติดขัดขนาดหนัก คลาคล่ำไปด้วยขบวนนักเรียนนิสิตนักศึกษาที่ถือป้ายและโปสเตอร์เดินมุ่งสู่ธรรมศาสตร์ขบวนแล้วขบวนเล่า มีทั้งจากในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด ตั้งแต่ระดับประถมไปจนถึงกว่าปริญญาตรี จากภาครัฐและภาคเอกชน ยิ่งสายคนก็ยิ่งแน่น ในสนามฟุตบอลมีคนร่วมชุมนุมเป็นจำนวนแสน

12.00 น. ของวันนั้น ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย ออกแถลงการณ์ยื่นคำขาดว่า “ให้รัฐบาลปลดปล่อยบุคคลเหล่านั้น ภายในเวลา 24 ชั่วโมง นับตั้งแต่เวลา 12.00 น. ของวันที่ 12 ตุลาคม 2516 เป็นต้นไป หากในเวลา 12.00 น. ของวันที่ 13 ตุลาคม 2516 ทางศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยยังมิได้รับคำตอบอันเป็นที่พอใจ ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยจะได้พิจารณาใช้มาตรการในขั้นเด็ดขาดต่อไป”

ตอนบ่าย พลตรีประกอบ จารุมณี อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ เรียกผู้แทนหนังสือพิมพ์เข้าไปกำชับเกี่ยวกับการรายงานข่าว ปราบมิให้ใช้คำว่า “หวั่นจะนองเลือด” ไม่ให้ใช้คำว่าคนมาชุมนุมเป็น “แสน” บ้าง ทั้งนี้สืบเนื่องจากการที่หนังสือพิมพ์รายวันทั้งภาษาไทยและอังกฤษ เช่น ประชาธิปไตย ไทยรัฐ เดลินิวส์ สยามรัฐ ตลอดจน The Nation และ Bangkok Post ได้ติดตามรายงานข่าวอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นผลให้การเรียกร้องรัฐธรรมนูญเป็นที่รับรู้ในคนหมู่มากอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อนทั่วประเทศ ทำให้นักเรียนนิสิตนักศึกษาของสถาบันการศึกษาในต่างจังหวัด มีการเคลื่อนไหวชุมนุมประท้วงสอดคล้องกันไปกับปรากฏการณ์ในกรุงเทพฯ เช่น ที่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยขอนแก่น และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

จากการชุมนุมที่เข้มแข็งและจำนวนมากมายมหาศาลหลายแสน
นี้ ทำให้รัฐบาลจำต้องยอมให้มีการประกันตัวผู้ต้องหา มีผู้เสนอประกัน
ตัวให้ แต่ผู้ต้องหาทั้ง 13 ไม่ยอมรับการประกัน เนื่องจากไม่รู้จักผู้ค้ำ
ประกันแต่อย่างใด ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษา แถลงว่าการที่รัฐบาลยอม
ให้ประกันตัวและดูเหมือนจะอุปโลกน์ผู้ค้ำประกันนั้น เป็นการบ้ายเบี่ยง
เจตนาธรรมณ์ ศูนย์ฯ ยืนยันที่จะให้ปล่อยตัวโดยไม่มีเงื่อนไข

คืนนั้นการชุมนุมประท้วงดำเนินต่อไป คลื่นมนุษย์เบียดเสียดอัดเยียดกันอยู่กว่า 2 แสนคน คืนนั้น อาจารย์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ส่วนหนึ่งนำตัวแทนนักศึกษา 2 คนเข้าไปรายงาน ณ พระตำหนักสวนจิตรลดา เพื่อขอให้นำความขึ้นกราบบังคมทูลให้ทรงทราบสถานการณ์และการกระทำของนิสิตนักศึกษาต่อไป คืนวันนั้นเช่นกัน วิถุกรรมประชาสัมพันธ์ได้ประกาศเตือนพ่อแม่ผู้ปกครองมิให้ปล่อยลูกหลานมาร่วมชุมนุม โดยอ้างว่ามีนักเรียนหรือบุคคลกลุ่มหนึ่งเตรียมการที่จะใช้อาวุธ

อย่างไรก็ตาม ฝ่ายข่าวของศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาได้รับข่าวว่า มีการเสริมกำลังทหารอย่างแน่นหนาบริเวณสวนรื่นฤดี บางแห่งมีการนำรถหุ้มเกราะ รถดับเพลิงทหาร รถถัง ออกมาตั้ง ทางตำรวจโรงพยาบาลสงครามมีตำรวจหนาแน่น มีการจ่ายอาวุธและกระสุนเต็มอัตรา และได้ร่วมกับตำรวจสายตรวจนครบาล ทั้งทหารและตำรวจต่างก็มีแผนในการปราบปรามจลาจล โดยจะใช้ทหารราบ 11 รักษาพระองค์ ทหารพลร่มจากศูนย์สงครามพิเศษ และรถถังจากกองพันทหารม้าที่ 4 มีกำลังหนุนจากกองพลทหารราบที่ 1 รักษาพระองค์ และทหารจากกองพล ปตอ. ส่วนทางด้านตำรวจนั้นจะใช้กำลังจากศูนย์ปราบปรามพิเศษนครบาลบางเขน

October 14, 1973. Student Uprising

เสาร์ 13 ตุลาคม 2516

วันนี้เป็นวันแห่งคำขาดของศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย เป็นวันที่ทุกคนรอดตายด้วยใจระทึก การประท้วง ชุมนุม อภิปราย สลับการร้องเพลง การแสดงละคร การอ่านบทกวี ดำเนินไปตลอดคืน จนกระทั่งฟ้าสาง เมื่อเวลาประมาณตี 5 นายสมบัติ อ่างธัญญวงศ์ พร้อมด้วยกรรมการศูนย์ฯ ได้นำการร้องเพลงชาติและกล่าวสาบานต่อที่ชุมนุม ที่จะเทิดทูนชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และรัฐธรรมนูญ เข้าวันนั้น นักเรียนนิสิตนักศึกษาและประชาชนแน่นขนัดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จนกระทั่งล้นทะลักออกไปบริเวณรอบนอก ทุกคนต่างรอดตายเวลา 12.00 น.

และแล้ว เสกสรรค์ ประเสริฐกุล ผู้นำนักศึกษาที่ได้รับแต่งตั้งเฉพาะกิจเป็นหัวหน้าปฏิบัติการเดินขบวน ก็ประกาศว่า “พี่น้องชาวไทยที่รักทั้งหลาย เราได้ให้โอกาสรัฐบาลมานานแล้ว 5 วัน 5 คืนที่เราได้นั่งอดตาหลับขับตานอน ตากแดดตากน้ำค้าง เพื่อเรียกร้องสิทธิของเรา ได้รับการเพิกเฉย ความไม่แยแสจากรัฐบาล 24 ชั่วโมงที่เรายื่นคำขาด โกลัจะมาถึงแล้ว ท่านพร้อมแล้วใช่ไหม? ที่จะใช้มาตรการขั้นเด็ดขาดกับสองตระกูลกินเมืองเหล่านั้น”

“ในที่สุด...เที่ยงตรงของวัน (เสาร์) ที่ 13 ตุลาคม...ทุกคนยืนขึ้นพร้อมจะออกไปเผชิญกับทุกสิ่งทุกอย่างที่อาจจะเกิดขึ้น...กรรมการศูนย์ฯ นำมวลชนสวดมนต์ ร้องเพลงชาติ และเพลงสรรเสริญพระบารมี ตามด้วยเสียงไชโยโห่ร้องอย่างสนั่นหวั่นไหว”

“รูปขบวนซึ่งได้รับการเตรียมไว้อย่างดี...ก็เริ่มทะลักออกจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ หน่วยคอมมานโดทะลวงฝ่าฝูงชนเป็นรูปหัวทอกตามด้วยทัพอง ซึ่งเป็นนักศึกษาหญิงล้วน...”

(สมาน เลือดวงหัด : วันมหาปิติ)

12.30 น. รถบัญชาการ “เริ่มตีวงกลับ...กองอาสาสมัครหญิงถือธงไตรรงค์จัดแถว และเริ่มเดินออก ติดตามด้วยแถวอาสาสมัครหญิงถือธงธรรมจักร และอัญเชิญพระบรมฉายาลักษณ์...หน่วยหมีและหน่วยกล้าตายชายรวมพล...มีกระสอบข้าวและพริกไทยไว้สู้กับสุนัขตำรวจ มีตะขอและเชือกพลาสติกไว้จัดการกับเครื่องกีดขวาง...ท้ายขบวน...มีรถบรรทุกน้ำและถุงพลาสติก กระดาษเช็ดหน้า...ไว้ป้องกันแก๊สน้ำตา”

(ภูมิสัน โจน์เลิศจรรยา : วันมหาปิติ)

“ตอนนี้รถบัญชาการรถกลับตัวออกมา... หน่วยกนก 50 ออกมา
อารักขา... มวลชนก็ทะลักตามมาจากสนามฟุตบอล... ผู้คนระบายออก
จากสนามฟุตบอลที่ละข้าง ระหว่างแถบซ้ายของทางลอดใต้ตึกโดมกับ
แถบขวาสลับกัน ประมาณบ่าย 2 โมงกว่า ผู้ชนยังออกไม่ถึงครึ่งสนาม
...คลื่นมนุษย์ไหลมาอย่างกับน้ำป่าไหลท่วมธรรมชาติ ผู้ชนเคลื่อนตัว

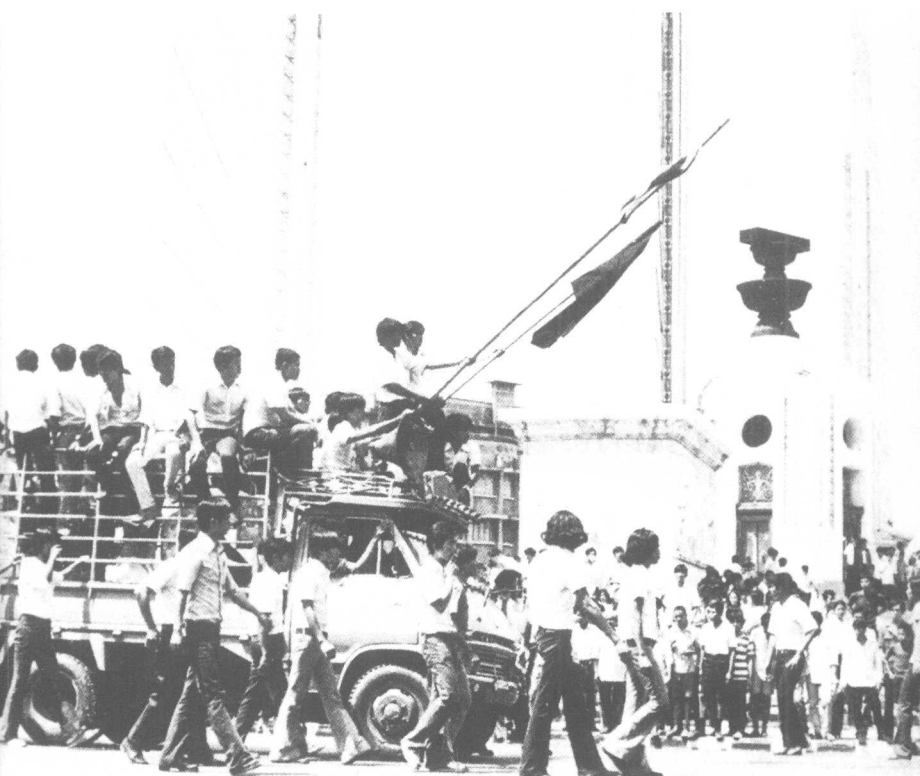
ออกจากสนามฟุตบอลมาออกันอยู่เต็มปากทางลอดตึกโดม แล้วก็ไหล
ลอดตึกโดยเลี้ยวขวาไปตามถนนเป็นแนวยาวเหยียด...ระลอกแล้วระลอก
เล่า จาก 12.30 น. จนถึง 15.30 น. ลอดใต้ตึกห้องสมุดทางด้านประตู
ท่าพระอาทิตย์ เลียบเชิงสะพานพระปิ่นเกล้า แล้วเข้าถนนราชดำเนิน
ข้ามสะพานผ่านพิภพลีลามุ่งสู่นุสาวรีย์ประชาธิปไตย”

ประมาณกันว่าวันนั้นมีนักเรียนนิสิตนักศึกษาและประชาชนเข้าร่วมเดินขบวนถึงกว่า 5 แสนคน และมีการถ่ายทอดออกโทรทัศน์ทางช่อง 4 และช่อง 7 การจัดรูปขบวนของนักเรียนนิสิตนักศึกษาในวันนั้นจัดเป็นแถวรูปหน้ากระดาน 5 ขบวนอย่างเป็นระเบียบ พร้อมด้วยสัญลักษณ์ของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ที่นำมาใช้ในการเรียกร้องรัฐธรรมนูญ และมีขบวนรถบรรทุกขนาดเล็กจำนวน 13 คัน ที่มีศูนย์กลางอยู่ที่รถบัญชาการ ตามมาด้วยรถพยาบาล รถสวัสดิการ รถเสียงรถพัดดูดแสงเสียงและไฟฟ้า และรถระวางหลัง

การเดินขบวนครั้งยิ่งใหญ่นี้ มีการเตรียมการป้องกันรักษาความปลอดภัยอย่างเข้มงวด ทั้งนี้เพราะกระแสข่าวว่าอาจจะมีการปราบปรามจากทหารและตำรวจเล็ดลอดออกมาเป็นระยะๆ ดังนั้น นักเรียนอาชีวะที่ประกอบกันเข้าเป็นหน่วยรักษาความปลอดภัย จึงกระจายออกเป็นถึง 10 หน่วยด้วยกัน คือ หน่วยคอมมานโด หน่วยหมี หน่วยเฟื่องป่า หน่วยฟันเฟื่อง หน่วยเซฟ หน่วยกนก 50 หน่วยวิษณุ หน่วยช้าง หน่วยเสือเหลือง และหน่วยจ๊อด

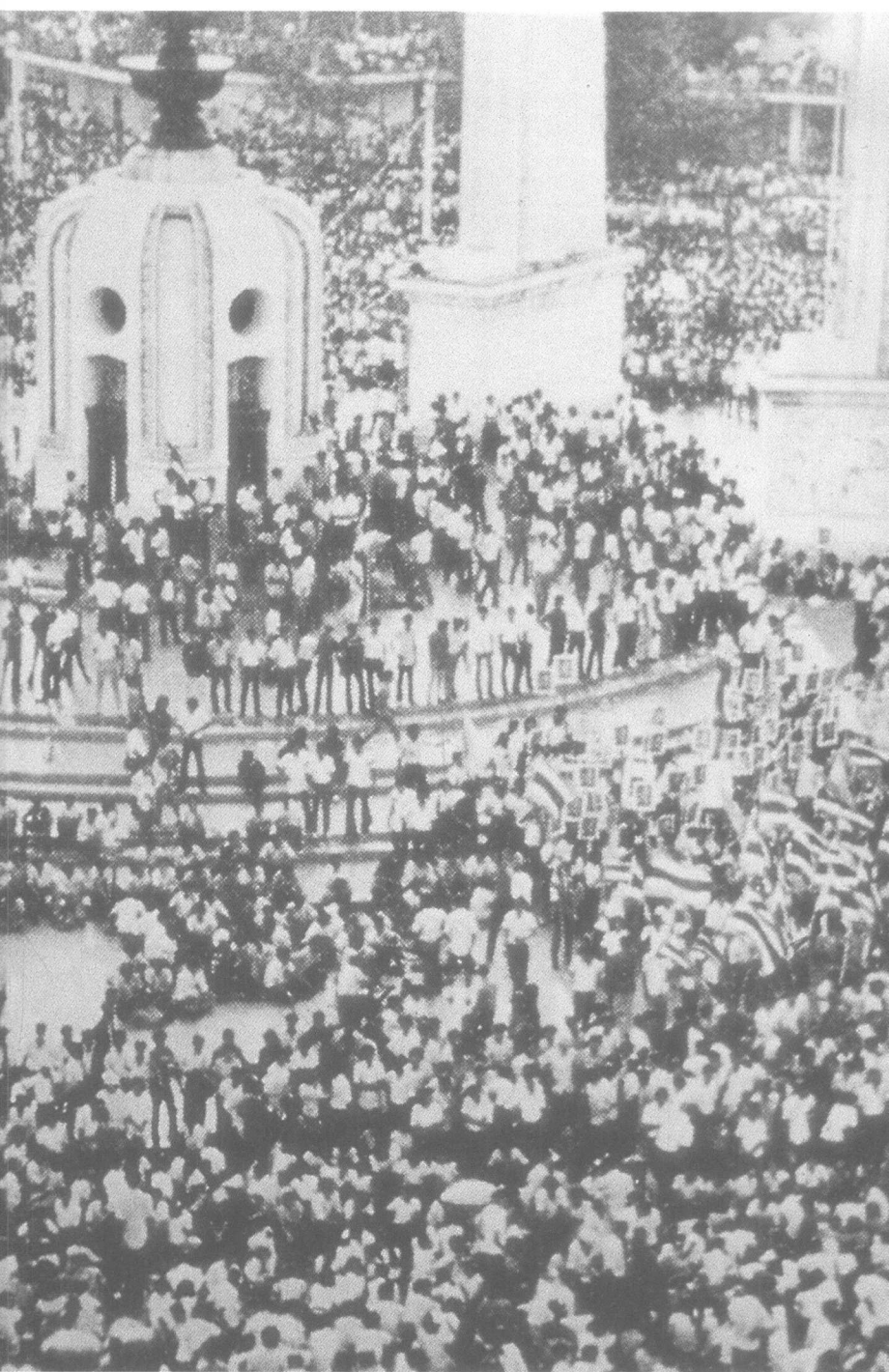
วันนั้น ตลอดวันของเสาร์ที่ 13 ตุลาคม ในขณะที่การเดินขบวน คลาคล่ำถนนราชดำเนิน ตัวแทนของศูนย์กลางนิสิตนักศึกษา ได้เข้าพบเจรจายันสุดท้ายกับจอมพลประภาส จารุเสถียร เมื่อได้รับคำตอบว่าจะปล่อยผู้ต้องหาทั้ง 13 คน และจะร่างรัฐธรรมนูญให้เสร็จภายใน 1 ปี จากนั้นตัวแทนของศูนย์ฯ ก็ได้เข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเมื่อเวลา 16.20 - 17.20 น.

17.30 น. เสกสรรค์ ประเสริฐกุล หัวหน้าปฏิบัติการเดินขบวน สิ้นเคลื่อนขบวนจากอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย มุ่งสู่ลานพระบรมรูปทรงม้า พร้อม ๆ กับที่กรรมการศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย กลับเข้าพบจอมพลประภาส จารุเสถียรอีกครั้งหนึ่งระหว่าง 17.40 - 18.30 น. เพื่อทำหน้าที่สื่อสารัญญาตกลงเป็นลายลักษณ์อักษร

20.00 น. วิทยูกระจายเสียงแห่งประเทศไทยประกาศว่า รัฐบาลยอมรับข้อเสนอของศูนย์กลางนิสิตนักศึกษา ยอมปล่อยผู้ต้องหา และจะประกาศใช้รัฐธรรมนูญใหม่ในปีต่อไป ตัวแทนของนิสิตนักศึกษาและผู้แทนพระองค์พยายามดำเนินการให้มีการสลายตัวของฝูงชนที่ยังคงชุมนุมอยู่เป็นเรือนแสน บรรยากาตทั่วไปเต็มไปด้วยปัญหาการติดต่อประสานงาน ความตึงเครียด และข่าวลือต่างๆ นานาในทางร้ายต่อผู้นำนิสิตนักศึกษา กรมประชาสัมพันธ์ออกแถลงการณ์ว่า “ได้มีนักเรียนหรือบุคคลกลุ่มหนึ่ง เตรียมการที่จะใช้อาวุธร้ายแรงต่างๆ ในวันที่ 13 ตุลาคม 2516” และเมื่อ 22.00 น. ก็มีแถลงการณ์อีกว่า “บัดนี้ ปรากฏว่าได้มีบุคคลบางคนที่มิใช่ นักศึกษา ถือโอกาสสอภิปรายโจมตีรัฐบาลและยุยงส่งเสริมให้เกิดความวุ่นวายต่อไป” 23.30 น. พีรพล ตรียะเกษม นายก อมธ. กระซิบกับเสกสรรค์ว่า บัดนี้กรรมการศูนย์ฯ ที่ไปเข้าเผ่าชะตาขาดหมดแล้ว ทำให้เสกสรรค์ ประเสริฐกุล สั่งเคลื่อนขบวนจากลานพระบรมรูปทรงม้าไปยังสวนจิตรลดา “เพื่อหวังเอาพระบารมีเป็นที่พึ่ง” เมื่อเวลาใกล้จะเที่ยงคืน

October 14, 1973. Student Uprising

October 14, 1973. Student Uprising

อาทิตย์ 14 ตุลาคม 2516

นับแต่หลังเที่ยงคืนของวันเสาร์ที่ 13 ตุลาคม นักเรียน นิสิต นักศึกษาและประชาชนที่ชุมนุมประท้วงกันมาหลายวันหลายคืนก็มารวมกันอยู่บริเวณหน้าสวนจิตรลดาอย่างแน่นขนัด “เพื่อหวังพระบารมีเป็นที่พึ่ง” เวลาประมาณตี 5 ขณะที่มีการเริ่มสลายตัวของฝูงชนก็เกิดเหตุการณ์รุนแรงขึ้น เชิดสกุล เมฆศรีวรรณ นักหนังสือพิมพ์ที่สังเกตเห็นเหตุการณ์วิกฤตและสูญเสียดวงตาไปหนึ่งดวงในวันนั้น เล่าเป็นประจักษ์พยานว่า ที่บริเวณหน้าสวนจิตรลดา ช่วงถนนพระราม 5 ใกล้กับถนนราชวิถี พ.ต.อ. วชิษฐ์ เดชบุญขร ผู้แทนพระองค์ “ได้อ่านพระบรมราโชวาทให้ฝูงชนฟัง จบแล้วฝูงชนก็เริ่มสลายตัวตามพระราชประสงค์...กลุ่มนักเรียนอาชีวะถือว่าเป็นหน่วยกล้าตายที่มีอาวุธพวกไม้ แป๊ปน้ำ กันเกือบทุกคน ต่างทั้งอาวุธพร้อมกับทำลายระเบิดขวด...ฝูงชนที่จะกลับทางถนนราชวิถี (กลับ) ถูกสกัดกั้นด้วยตำรวจคอมมานโด... ตำรวจเหล่านี้มีไม้พลอง โล่ หวาย และปืนยิงแก๊สน้ำตา...ภายใต้การบัญชาการของ พล.ต.ท. มนต์ชัย พันธุ์คงชื่น (ผู้ช่วยอธิบดีกรมตำรวจ) และพล.ต.ต. ณรงค์ มหามนต์ (ผู้บัญชาการตำรวจนครบาล) ฝูงชน...เมื่อรู้แน่ชัดว่าไม่ได้รับการอนุญาตให้ผ่านออกไป...ก็เริ่มมีปฏิกิริยาด้วยการใช้ข้าวท่อยาวปาใส่ตำรวจ...ฝูงชนที่ถูกสกัดกั้นรายหนึ่งได้ใช้ท่อนไม้ยาวใส่ถูกตำรวจได้รับบาดเจ็บนาย

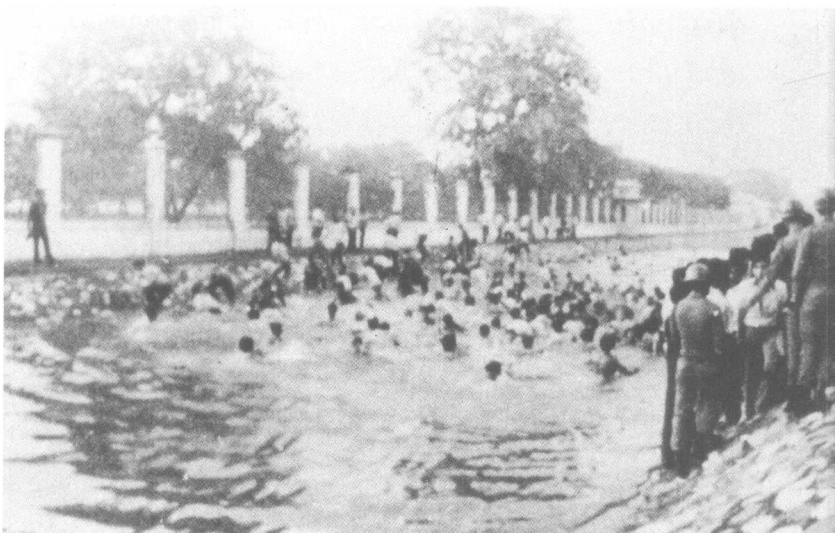
หนึ่ง...หลังจากนั้นให้หลังไม่ถึงสิบนาที รถตำรวจที่ใช้ปราบจลาจลติด
ไซเรนสองคันก็พุ่งเข้าใส่กลุ่มฝูงชน โดยมีตำรวจคอมมานโดสวมหมวก
กันน็อคทั้งนครบาลและกองปราบ พร้อมด้วยสองนายตำรวจผู้ชำนาญ
จากคดีทุ่งใหญ่... ก็ตามเข้าไปใช้กระบองหวดเข้าใส่ฝูงชนทันที ไม่ว่าจะ
เด็กหรือผู้หญิง...การนองเลือดได้เริ่มจากจุดนี้...สร้างความเคียดแค้นให้
ฝูงชนมากขึ้น เมื่อเห็นเด็กนักเรียนหญิงคนหนึ่งถูกเบียดตกคลอง...และ
เด็กนักเรียนหญิงอีกคนหนึ่งถูกแก๊สน้ำตาจนล้มพับ...ฝูงชนที่หนีได้ก็ปีน
ป่ายกำแพงเข้าไปในสวนสัตว์ และใช้ก้อนหินขว้างปาใส่ตำรวจ อีกส่วน
หนึ่งก็รุกกันเข้าวังสวนจิตรฯ โดยมีหาดเล็กเป็นคนเปิดให้เข้าไป การ
ปะทะใช้เวลาประมาณ 15 นาที คือเริ่มตั้งแต่วันที่ 6.30 ถึง 6.45 น.'

(เชิดสกุล เมฆศรีวรรณ 'ฟ้าสว่างที่วังสวนจิตรฯ': วันมหาปิติ)

จากจุดปะทะเล็กๆ ณ บริเวณหน้าสวนจิตรลดาฯ เหตุการณ์ก็บานปลายลุกลามไปอย่างที่ไม่มีการคาดคิดไว้ รัฐบาลใช้กำลังทหารและตำรวจปราบปรามผู้ชุมนุมประท้วงอย่างรุนแรง ในขณะที่นักเรียน นิสิต นักศึกษาและประชาชน ตอบโต้ด้วยการก่อความวุ่นวาย บุกเข้ายึดและทำลายสถานที่บางแห่งที่เป็นสัญลักษณ์ของอำนาจเผด็จการคณะราษฎร โดยพยายามยึดกรมประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลข่าวสารที่บิดเบือน ตลอดจนสถานีตำรวจ

นับแต่ 10.00 น. เป็นต้นไป รัฐบาลได้ออกแถลงการณ์เป็นระยะๆ กล่าวหาว่ามีกลุ่มนักเรียนบุกrukเข้าไปในพระราชวังสวนจิตรลดาฯ และก่อวินาศกรรม ในขณะที่เดียวกันก็เกิดข่าวลือแพร่สะพัดว่านักศึกษา

หญิงที่ถือธงไตรรงค์ในวันเดินขบวนถูกตำรวจตีตาย เด็กผู้ชายถูกถีบเตะตกคูน้ำจนตาย สร้างความโกรธแค้นให้กับผู้ร่วมชุมนุมเป็นอย่างมาก สถานการณ์รุนแรงหนักขึ้น

รัฐบาลส่งทหารและตำรวจออกปราบ มีทั้งรถถังและเฮลิคอปเตอร์ จุดปะทะและนองเลือดมีตลอดสายถนนราชดำเนิน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และบางลำภู เป็นเวลาถึง 10 ชั่วโมง พร้อมทั้งมีคำสั่งห้ามประชาชนออกนอกบ้านระหว่าง 22.00-05.30 น. ประกาศปิดโรงเรียนและสถาบันการศึกษาในกรุงเทพมหานคร นนทบุรี และสมุทรปราการ และกำหนดให้บริเวณมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และศิลปากรเป็นเขตอันตราย เตรียมพร้อมที่จะทำการกวาดล้างใหญ่

14.00 น. สำนักงานกองสลากกินแบ่ง และตึก ก.ต.ป. ถูกไฟเผา นักเรียนและประชาชนต่อสู้อย่างทรหด ยึดรถเมล์ไว้วิ่งชนรถถัง แต่ก็ถูกยิงเสียชีวิต ผู้บาดเจ็บถูกหามเข้าส่งโรงพยาบาลศิริราชตลอดเวลา

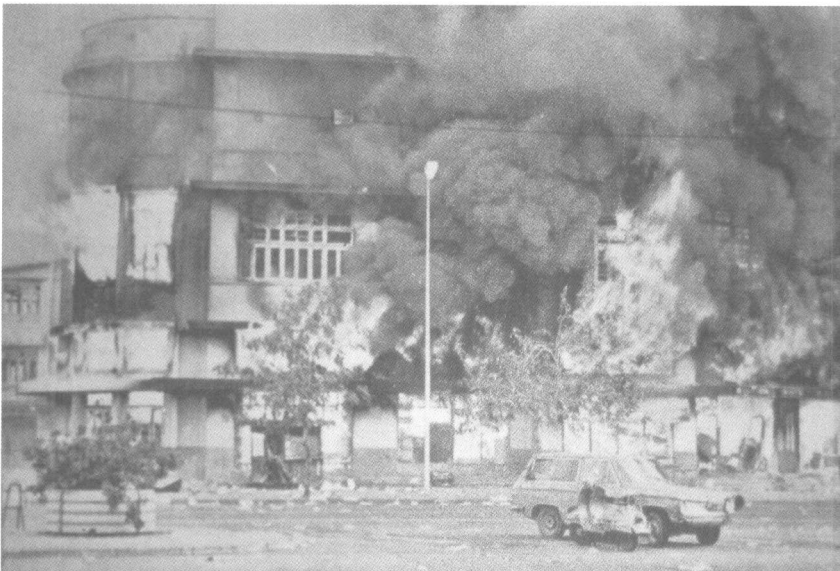

■ วันที่ 14 ตุลาคม 2516 เวลา 08.30 น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ เสด็จออกรับนักเรียน นิสิตนักศึกษา และประชาชนที่เข้ามาอาศัยพระบารมีปกเกล้าฯ เป็นที่พึง ณ บริเวณสวนจิตรลดา

สุจิตต์ วงษ์เทศ กวีและนักเขียนสำคัญของไทย ได้แต่งบทประพันธ์ที่บรรยายให้เห็นภาพการต่อสู้อย่างท้าวหาญของบรรดาวีรชนคนหนุ่มสาวในวันนั้น มีชื่อว่า 'กล่อมวีรชน' ซึ่งให้วงดนตรีเจ้าพระยาขับร้องและเล่นด้วยทำนองดับพระลอเสียงน้ำ เมื่อธันวาคม 2516 มีความบางตอนดังนี้

October 14, 1973. Student Uprising

(ลาวเฉียง)

คึกคักหนักแน่นดังแผ่นผา
กลมเกลียวแกลั้วกล้าสดใส
พันเฟื้องฟาดพันบรรลัย
กนกห้าสิบให้ชีวิตพลี

(สร้อย)

เจ้าหนุ่มสาวเอ๋ย เจ้าเคยแล้วหรือยัง (ข้า)
ตายเพื่อสร้าง ตายเพื่อสร้างเสรี

มือเปล่าดินเปล่าก้าวหน้า
ยอมให้เขินฆ่าไปเป็นผี
ถือหลักศักดิ์สิทธิ์เสรี
พูดกันดีดีแล้วตั้งนาน

(สร้อย)

เจ้าหนุ่มสาวเอ๋ย เจ้าเคยแล้วหรือยัง (ข้า)
ตายเพื่อสร้าง ตายเพื่อสร้างเสรี

กดขี่ข่มเหงคะเนงร้าย
เมตติการก้าวกายเสียทุกด้าน
ขาวนาเป็นศพกบดาน
ชาวบ้านเป็นซากยากจน

(สร้อย)

เจ้าหนุ่มสาวเอ๋ย เจ้าเคยแล้วหรือยัง (ข้า)
ตายเพื่อสร้าง ตายเพื่อสร้างเสรี

October 14, 1973. Student Uprising

มือเปล่าดินเปล่าหัวหาญ
แกว่งกระบองคลุกคลานกลางถนน
นี่คือพลังของประชาชน
ทุกคนสืบเลือดบางระจัน

(สร้อย)

เจ้าหนุ่มสาวเอ๋ย เจ้าเคยแล้วหรือยัง (ซ้ำ)
ตายเพื่อสร้าง ตายเพื่อสร้างเสรี

มาเถิดมาสร้างเมืองใหม่
สร้างประเทศเราให้เป็นสวรรค์
ใครมาข่มเหงรังแกกัน
ประชาชนเท่านั้นลุกฮือเลย

(สร้อย)

เจ้าหนุ่มสาวเอ๋ย เจ้าเคยแล้วหรือยัง (ซ้ำ)
ตายเพื่อสร้าง ตายเพื่อสร้างเสรี

(สุจิตต์ วงษ์เทศ: 'กลุ่มวีรชน')

แต่งให้วงดนตรีเจ้าพระยา ทำนองดับพระลอเสียงน้ำ

ธันวาคม 2516)

October 14, 1973. Student Uprising

October 14, 1973. Student Uprising

October 14, 1973. Student Uprising

18.10 น. จอมพลถนอม กิตติขจร ประกาศลาออกจากตำแหน่ง นายกรัฐมนตรี

19.15 น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสผ่านทางวิทยุและโทรทัศน์ ความตอนหนึ่งว่า “วันนี้เป็นวันมหาวิปโยค...เกิดการปะทะกันและมีคนได้รับบาดเจ็บ...ความรุนแรงได้ทวีขึ้นทั้งพระนครถึงขั้นจลาจล...มีคนไทยด้วยกันต้องเสียชีวิต” ทรงขอให้ทุกฝ่ายระงับเหตุแห่งความรุนแรง และทรงแต่งตั้งศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ อธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ องคมนตรี และนายกพุทธสมาคมแห่งประเทศไทย เป็นนายกรัฐมนตรีแทน

23.00 น. สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี มีพระราชดำรัสทางโทรทัศน์แสดงความห่วงใย และ 23.30 น. ศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ นายกรัฐมนตรีคนใหม่ปราศรัยทางโทรทัศน์ ขอให้ทุกฝ่ายคืนสู่ความสงบและประกาศจะใช้รัฐธรรมนูญภายใน 6 เดือน

อย่างไรก็ตาม 24.00 น. ของคืนวันนั้น จอมพลถนอม กิตติขจร ในตำแหน่งของผู้บัญชาการทหารสูงสุด ยังคงออกแถลงการณ์ว่ามีผู้ที่ “พยายามนำลัทธิการปกครองอื่นที่เลวร้ายมาล้มล้างการปกครองแบบ

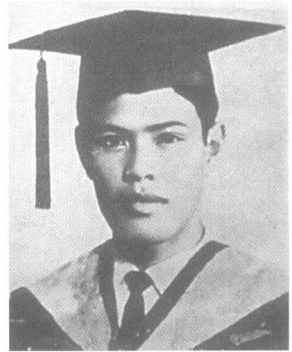

ประชาธิปไตย” จึงขอให้เจ้าหน้าที่ “ปฏิบัติหน้าที่จนสุดความสามารถ” ซึ่งก็คือการปราบปรามนักเรียน นิสิต นักศึกษา และประชาชนก็ยังคงดำเนินไป

ตลอดคืนนั้นมีการต่อสู้ระหว่างนักเรียน ประชาชน และตำรวจ ที่กองบัญชาการตำรวจนครบาลผ่านฟ้า ฝ่ายนักเรียนและประชาชนปักหลักสู้จากตึกบริษัทเดินอากาศไทย และป้อมพระกาฬ ส่วนที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย มีการชุมนุมอยู่อีกเป็นจำนวนหมื่น ผู้นำศูนย์กลางนิสิตนักศึกษา ขาดการติดต่อ ชำมีข่าวลือว่าบางคนเสียชีวิต เช่น เสกสรรค์ ประเสริฐกุล และเสาวนีย์ ลิ้มมานนท์ จึงมีการจัดตั้ง ‘ศูนย์ปวงชนชาวไทย’ ขึ้นชั่วคราว เพื่อประสานงานและคลี่คลายสถานการณ์ มีจิรพันธ์ พิตรปรีชา เป็นหนึ่งในผู้ก่อการจัดตั้งนี้ คืนนั้นเสียงปืนยังดังประปราย ท้องฟ้าแถบถนนราชดำเนินเป็นสีแดง มีควันไฟพวยพุ่งอยู่เป็นหย่อมๆ การต่อสู้เพื่อสิทธิเสรีภาพและประชาธิปไตยดำเนินไปตลอดคืน

ในบรรดาวีรชนที่เสียชีวิตในเหตุการณ์นี้ จีระ บุญมาก เป็นชื่อที่ต้องจารึกไว้ในประวัติศาสตร์การเมืองไทย เขาถูกยิงตายที่บริเวณหน้ากรมประชาสัมพันธ์ ร่างของเขาถูกเพื่อนร่วมอุดมการณ์เข้ามาแวดล้อม บ้างโกรธแค้น บ้างรำให้ บ้างกราบกราน ร่างอันไร้วิญญาณนั้น มีคนถือธงเปื้อนเลือดชูเป็นพยาน ร่างของเขามีธงชาติไทยคลุม มีพวงมาลัยคล้องคอ ถูกแห่ข้ามสะพานพระปิ่นเกล้าไปสี่แยกบ้านแขก ทางฝั่งธนบุรี ฟ้องประชาชนไปทั่ว

จีระ บุญมาก จบจากวิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร (ปัจจุบันคือมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ) กำลังเรียนปริญญาโทต่อที่สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ เมื่อ “วันที่ 14 ตุลาคม 2516 จีระพาลูกออกไปซื้อของเล่น เสื้อผ้าและอาหาร...กลับมาแล้วอาบน้ำให้ลูก...ฟังวิทยุกับลูก... ฟังวิทยุไปพลางก็บ่นพม่าไปว่าไม่จริง กรมประชาสัมพันธ์กระจายข่าวบิดเบือนความจริง ทว่าเด็กจะก่อจลาจลและกำลังบุกเข้ายึดวังสวนจิตรฯ เพราะทุกคนต่างเดือดร้อนในหลวงมากมาย เรื่องอะไรจะยึดสวนจิตรฯ ยังนี่ต้องยึดกรมประชาสัมพันธ์...”

จี้ระพูดแล้วก็ลุกขึ้นไปหยิบกางเกงมานุ่ง เอาเสื้อมาพาดบ่า คั่ว
รองเท้ามาใส่ ลูกชายก็ร้องให้เข้ากอดพ่อ ร้องตามพ่อ...

เมื่อจี้ระไปถึงได้แจกส้มให้พวกนักเรียนข้างกล แล้วบอกนักเรียน
ทั้งหลายว่าอย่าเข้าไป อย่าเพิ่งทำอะไรทหารเขา ทำใจเย็น กินส้มกัน
เสียก่อน เอาธงชาติมาให้พี่ถือเดี่ยวพี่จะไปพูดกับทหารเอง...

คั่วรงได้ถือเข้าไปหาทหารรถถัง และทหารราบรถถัง พอเดิน
เข้าไปไกลก็ร้องบอกว่าทหารอย่ายิงเด็กนักเรียน เด็กไม่มีอาวุธ เราเป็น
คนไทยด้วยกัน ทหารไทยต้องใจเย็น เชื่อผมเถิด ระหว่างนั้นทหาร
กำลังตั้งท่าเตรียมยิงอยู่อย่างเคร่งครัด

จี้ระก็เดินตรงเข้าไป ทหารก็บอกว่าอย่าเดินเข้ามา ถ้าไม่ฟังจะยิง
จี้ระก็เดินเข้าไปพลางบอกว่าใจเย็นๆ อย่าทำนักศึกษาและผมเลย ผม
มาดี มาเพื่อสันติวิธี

ว่าแล้วก็หยิบส้มในกระเป๋าดึงออกมาถือ แล้วทำท่าจะโยนให้พร้อมกับบอกว่า ใจเย็นๆ เราพอพูดกันรู้เรื่อง กินส้มเสียก่อนจะได้ใจเย็นๆ ว่าแล้วก็โยนส้มไปให้ทหาร และพร้อมกันนั่นเองเสียงปืนกลเอ็ม.16 ก็ดังรัวมาถูกจีระล้มลง ปรากฏว่าขากระตุก 3 ครั้งก็เจ็บ เลือดออกมาแดงฉาน ทันทีนั้นนักศึกษาเข้ามาเอาธงทาเลือด...”

■ ประชาชนช่วยกันนำร่างของจีระ บุญมาก
ขึ้นไปไว้บนพานรัฐธรรมนูญ

October 14, 1973. Student Uprising

จันทร์ 15 ตุลาคม 2516

ตลอดคืนที่ผ่านมา นักเรียน นิสิตนักศึกษา และประชาชนยังคงยืนหยัดชุมนุมกันหนาแน่นที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย คำประกาศเดือนและชื่อของรัฐบาลหาเป็นผลไม่ กลับมีคนออกจากบ้านมาร่วมชุมนุมไม่ขาดระยะ รัฐบาลมีประกาศหยุดราชการในวันนี้เป็นกรณีพิเศษ และมีประกาศปิดธนาคารทุกแห่ง

ในขณะเดียวกัน นักเรียน นิสิตนักศึกษา และประชาชนก็ยังยืนหยัดต่อสู้อย่างเด็ดเดี่ยว มีการลุกฮือเป็นจุดๆ ทั่วกรุงเทพมหานครและในบางท้องที่ในต่างจังหวัด โดยเฉพาะที่กองบัญชาการตำรวจนครบาลผ่านฟ้า และสถานีตำรวจนางเลิ้ง นักเรียนและประชาชนพยายามต่อสู้บุกเข้ายึดและเผาตลอดคืนจนรุ่งเช้า

■ กองบัญชาการตำรวจนครบาลผ่านฟ้า (บ.ช.น.) ถูกประชาชนบุกเข้าเผา วันที่ 15 ตุลาคม 2516

จากข้อเท็จจริงที่ว่า แม้จอมพลถนอม กิตติขจรจะลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีแล้วก็ตาม แต่ก็ยังดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารสูงสุดอยู่ และก็ยังปรากฏว่า การปราบปรามนักเรียน นิสิต นักศึกษา และประชาชนยังดำเนินอยู่ต่อไป พร้อมกับมีแถลงการณ์ว่า มีผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ ส่งพลพรรคมีอาวุธร้ายแรงสวมรอยเข้ามา ยิ่งทำให้เห็นว่าเป็นการสร้างความเท็จ สร้างความโกรธแค้นและเกลียดชังยิ่งขึ้น ทำให้นักเรียน นิสิต นักศึกษา และประชาชนเกิดพลังในการต่อสู้ต่อไป แม้จะบาดเจ็บล้มตายเป็นจำนวนมากก็ตาม

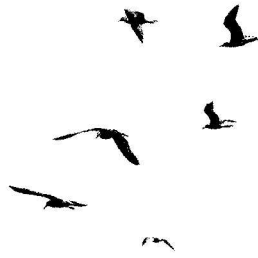
จากการปราบปรามอย่างรุนแรงและไร้มนุษยธรรม ใช้ทั้งรถถัง เฮลิคอปเตอร์ อาวุธสงครามหนัก ทหารและตำรวจจำนวนมาก ทำให้เกิดความขัดแย้งในวงกว้างอย่างหนัก มีทหารและตำรวจที่ไม่เห็นด้วย

พลเอกฤษณี สีวะรา ผู้บัญชาการทหารบกเองก็ไม่ได้เห็นด้วยกับวิธีการรุนแรงนี้ ทางด้านทหารอากาศและทหารเรือ ก็เห็นด้วยกับทางฝ่ายของผู้บัญชาการทหารบก กลายเป็นแรงผลักดันให้จอมพลถนอม กิตติขจร ต้องลาออกจากตำแหน่ง และท้ายที่สุดคณะปฏิวัติทั้งสาม ถนอม-ประภาส-ณรงค์ ก็ต้องเดินทางออกจากประเทศไทยไป เหตุการณ์ทั้งหมดจึงสงบลงโดยพลันทันทีที่มีการประกาศว่าบุคคลทั้งสามได้เดินทางออกนอกประเทศแล้ว เมื่อ 18.40 น.

เมื่อเดือนตุลาคม พุทธศักราช 2516 เยาวชนคนหนุ่มสาวหลายคนออกจากบ้าน ไปร่วมกับความเปลี่ยนแปลงครั้งยิ่งใหญ่ หลายคนไม่ได้กลับบ้านอีกเลย บางคนกลับไปด้วยร่างกายพิการ บางคนกลับไปด้วยความรู้สึกใหม่ เหตุการณ์ 14-15 ตุลาคม มีผู้เสียชีวิต 77 คน บาดเจ็บ 857 คน

วันที่ 14-15 ตุลาคม 2516 วีรชนคนหนุ่มสาวเดินออกจากบ้าน
และเดินเข้าสู่ดินแดนแห่งประวัติศาสตร์และตำนานที่จะต้องจดจำกันไว้
ในแผ่นดินนี้ชั่วกาลนาน

กางปีกหลีกบินจากเมือง	เจ้านกสีเหลืองจากไป
เจ้าบินไปสู่เสรี	บัดนี้เจ้าชีวาวาย ฮือ...ฮือ...
เจ้าเหิรไปสู่ห้วงหา	เมฆขาวถามเจ้าคือใคร
อาบปีกด้วยแสงตะวัน	เจ้าฝันถึงโลกสีใด ฮือ...ฮือ...

(พูด) “คุณจำได้ไหม เหตุการณ์เมื่อวันที่ 14-15 ตุลาคม...
คุณจำได้ไหม รอยเลือด คราบน้ำตา...และฝันร้ายของผู้คน
วีรชนคนหนุ่มสาวของเรา
ได้ตายไปท่ามกลางท่ากระสุนและแก๊สน้ำตา
ตายไปขณะชูสองมืออันว่างเปล่าขึ้นเรียกร้องหาเสรีภาพ
ณ บัดนี้ ขอให้พวกเราจงหยุดนิ่ง
และสงใจระลึกถึงไปยังพวกเขาเหล่านั้น
อย่างน้อยก็เพื่อเป็นเครื่องเตือนใจ
และจะได้เป็นกำลังใจสำหรับผู้ที่อยู่ต่อสู้อต่อไป”

จงบินไปเกิดคนกล้า	ความฝันสูงค่ากว่าใด
เจ้าบินไปจากรวงรัง	ข้างหลังเขายังอาลัย
กางปีกหลีกบินจากเมือง	เจ้านกสีเหลืองจากไป
เจ้าคือวิญญาณเสรี	บัดนี้เจ้าชีวาวาย

(วินัย อุกฤษณ์ ‘นกสีเหลือง’)

นามผู้เสียชีวิตจากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516

นายประนต แซ่ลิ้ม

นายคงไธ้ แซ่จิ่ง

นายทอง จันทลาด

นายอรรณพ ดิษฐสุวรรณ

นายสุรพงษ์ บุญรอดคำ

นายบัญญัติ ภูทอง

นายจีระ บุญมาก

นายศิลบุญ โจรจนแสงสุวรรณ

นายประเสริฐ วิโรจน์ธนะชัย

นายประสาน วิโรจน์ธนะชัย

นายสมพงษ์ พลอยเรืองรัมย์

นายสมควร แซ่โจ้ว

นายสุภาพ แซ่หว่าง

นายพันธ์ศิริ เกิดสุข

นายไชยศ จันทร์โชติ

นายสมเกียรติ เพชรเพ็ง

นายธาดา ศิริพันธ์

นายสมเด็จ วิรุฬผล

นายประวัติ ภัสรากุล

นายเรียม กองกันยา

นายชัยศิลป์ ลาดศิลา

นายประเสริฐ เดชมี่

นายเจี๋ย แซ่ฉั่ว

นางสาวไม่ทราบชื่อ

นายคชากร ชีพธำรง

เด็กชายสมพงษ์ แซ่เดียว

นายเลิศ คงลักษณะ

นางสาวหนูพิน พรหมจรรย์

นายदनัย กรณ์แก้ว

นายแสวง พันธุ์บัว

นายวิเชียร พร้อมพานิชย์

นายเสวี วิเศษสุวรรณ

นายนิติกร กীরติภากร

นายบรรพต ฉิมวาริ

นายชีวิน ชัยโตชะ

นายสุรินทร์ ศรีวีระวานิช

นายรัตน์ งอนจันทัก

นายวิจิน บุญสงค์ศรี

นายชูศักดิ์ ไชยยุทธนันท์
 นายอภิสิทธิ์ พรศิริเลิศกิจ
 นายประยงค์ ดวงพลอย
 นายสุพจน์ เจริญสกุลอยู่ดี
 นายตือตี แซ่ตั้ง
 นายสุกิจ ทองประสูตร
 นายประยुทธ แจ่มสุนทร
 นายสุดทีย ปิยะวงศ์
 นายเอี่ยมชวง แซ่โกย
 นายประสพชัย สมส่วน
 นายมานพ โคกกระเทียม
 นายสุรศักดิ์ พวงทอง
 นายนิยม อุปพันธ์
 นายคง เจียบตะคุ
 นายวิชัย สุภาภรณ์
 นางชูศรี พักตร์ผ่อง
 นายมงคล ปิ่นแสงจันทร์
 สามเณรมนตรี โล่ห์สุวรรณ
 นายนพ พรหมเจริญ

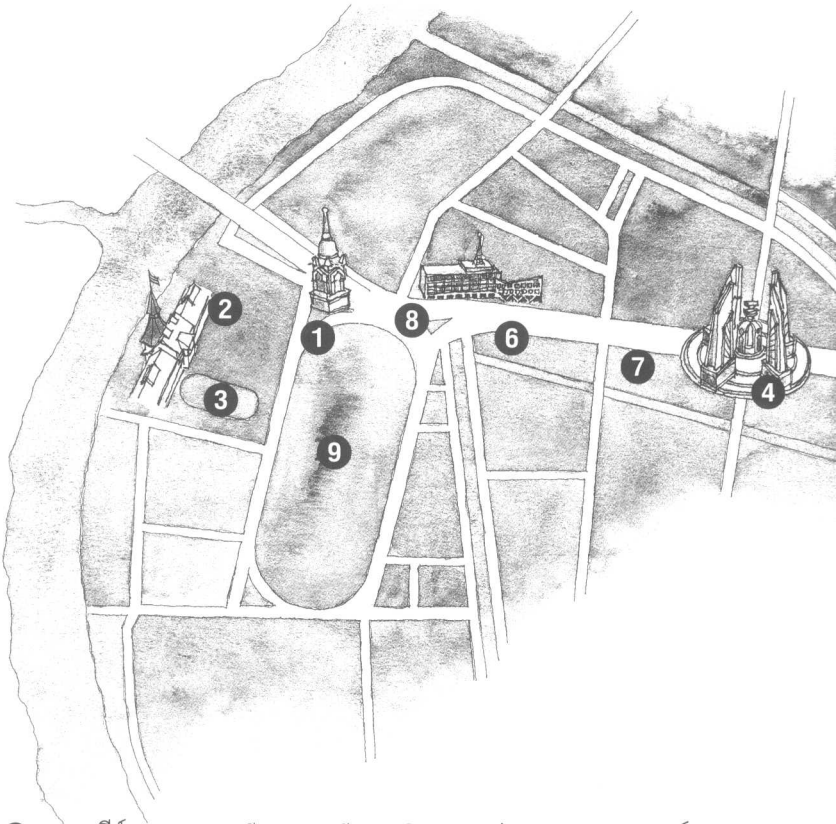
นางสาวสนธิ โพนกระโทก
 นายมณฑิธร ผ่องฉวี
 นายพูลสุข พงษ์งาม
 นายถนอม ปานเอี่ยม
 นายสมชาย เกิดมณี
 นายเอนก ปฏิการสุนทร
 นายฉ่อง จำยพัฒน์
 นายสาย ฤทธิวานิช
 นายสุพจนา จิตตลดากร
 นายจำรัส ประเสริฐฤทธิ
 นายจันทรคุปต์ หงษ์ทอง
 นายสาโรจน์ วารเสถียร
 นายทงศักดิ์ (ไม่ทราบนามสกุล)
 ชายไม่ทราบชื่อ

■ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินพระราชทานเพลิงศพ วีรชน 14 ตุลา ณ เมรุท้องสนามหลวง วันที่ 14 ตุลาคม 2517

แผนที่เหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516

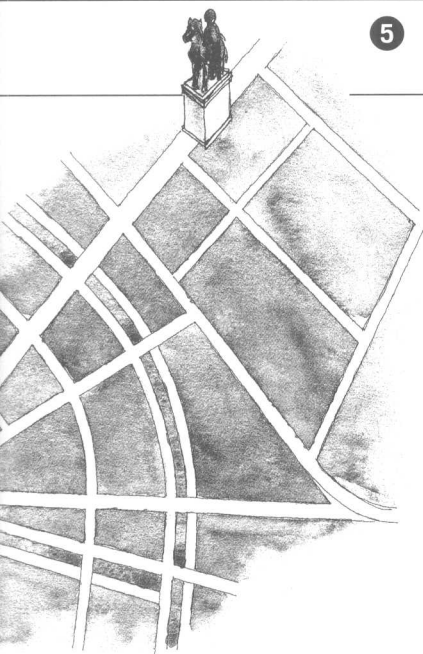

1 อนุสาวรีย์ท้าวสุทนต์ : ธีรยุทธ บุญมี และกลุ่มเรียกร้องรัฐธรรมนูญ เปิดแถลงข่าวกับสื่อมวลชนบริเวณอนุสาวรีย์ท้าวสุทนต์ข้างสนามหลวงในวันที่ 5 ตุลาคม 2516 ก่อนที่จะถูกจับกุมในวันรุ่งขึ้น ขณะเดินแจกใบปลิวเรียกร้องรัฐธรรมนูญบริเวณประตูน้ำ

2 ลานโพธิ์ ธรรมศาสตร์ : จุดเริ่มต้นของการชุมนุมและอภิปรายโจมตีรัฐบาลอย่างเผด็จการ ในวันที่ 9 ตุลาคม 2516 นำโดยเสกสรรค์ ประเสริฐกุล และเสาวนีย์ ลิ้มมานนท์ คัดค้านการจับกุมกลุ่มเรียกร้องรัฐธรรมนูญ 13 คน

3 สนามฟุตบอล ธรรมศาสตร์ : การชุมนุมถูกย้ายจากบริเวณลานโพธิ์มายังสนามฟุตบอล ในวันที่ 10 ตุลาคม 2516 เนื่องจากลานโพธิ์ไม่สามารถรับคลื่นมหาชนที่ล้นหลามมาร่วมชุมนุมในธรรมศาสตร์ได้

4 อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย : หลังเที่ยงของวันที่ 13 ตุลาคม 2516 นักเรียนนิสิต นักศึกษาและประชาชนกว่า 5 แสนคน เดินขบวนจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มาที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย หลังจากที่คำขาดให้ปล่อยตัวผู้ถูกจับกุมทั้ง 13 คนโดยไม่มีเงื่อนไขไม่ได้รับการตอบสนองจากรัฐบาล

5

■ เหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 เป็นเหตุการณ์ที่นักเรียน นิสิต นักศึกษา ประชาชน เรียกร้องรัฐธรรมนูญ แต่ถูกจับและถูกปราบปรามอย่างรุนแรง แต่ในท้ายสุด เผด็จการทรราชทั้งสาม ได้แก่ จอมพลถนอม กิตติขจร จอมพลประภาส จารุเสถียร และพันเอกณรงค์ กิตติขจร ซึ่งครองอำนาจอย่างยาวนาน ก็ถึงจุดจบและเดินทางออกนอกประเทศ เหตุการณ์ครั้งนี้มีผู้เสียชีวิต 77 คน บาดเจ็บ 857 คน

5 หน้าสวนจิตรลดา : 06.30 น. เข้าวันที่ 14 ตุลาคม 2516 เกิดการปะทะกันระหว่างตำรวจและนักเรียนนิสิตนักศึกษาและประชาชน ผู้ประท้วงส่วนหนึ่งว่ายน้ำหนักเข้าไปในสวนจิตรลดา จากจุดนี้เหตุการณ์ก็บานปลายลุกลามออกไปอย่างไม่มีใครคาดคิด

6 ไอ้ก้านยาว : ประพัฒน์ แซ่ฉั่ว “ไอ้ก้านยาว” ถือไม้ร้องทำสู้กับทหารที่มีปืน M16 อยู่ในมืออย่างอาภาย หน้าโรงแรมรอยัล จนถูกยิงได้รับบาดเจ็บสาหัส

7 ตึก ก.ต.ป. : ตึกคณะกรรมการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติราชการ (ก.ต.ป.) สัญลักษณ์ของอำนาจเผด็จการคณาธิปไตย ซึ่งมี พ.อ.ณรงค์ กิตติขจร เป็นผู้ควบคุมดูแลถูกผู้ร่วมชุมนุมเผาด้วยความโกรธแค้น

8 ถนนราชดำเนิน : รัฐบาลสังหารและตำรวจออกปราบปรามผู้ร่วมชุมนุมอย่างรุนแรง มีทั้งรถถัง เฮลิคอปเตอร์ พร้อมด้วยอาวุธหนักครบมือ จุดปะทะและนองเลือดมีตลอดสายถนนราชดำเนินและมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

9 สนามหลวง : ครบรอบ 1 ปี เหตุการณ์ 14 ตุลาคม ในปี 2517 มีการจัดงานพระราชทานเพลิงศพวีรชนขึ้นอย่างสมเกียรติที่ท้องสนามหลวง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถเสด็จมาพระราชทานเพลิงศพวีรชนที่ได้เสียชีวิต 77 คน

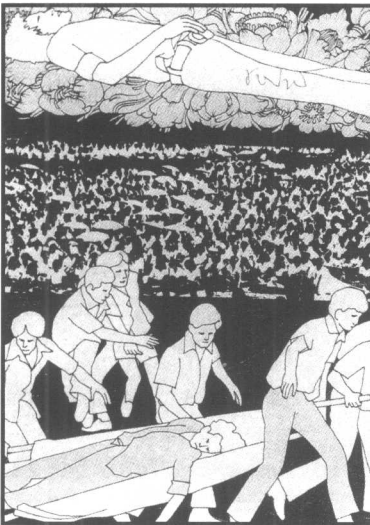
หนังสืออ้างอิง

วันมหาปิติ วารสาร อมธ. ฉบับพิเศษ 14 ตุลาคม 2516
โรงพิมพ์พิมพ์เนศ (พิมพ์ครั้งที่สอง 2514)

ขบวนการประชาชน ตุลาคม 2516

ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย,
กรุงสยามการพิมพ์, พฤศจิกายน 2517

จาก 14 ถึง 6 ตุลาคม บรรณาธิการโดย ขาววิทย์ เกษตรศิริ และ
ดำรงศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์, คำนำโดย นิธิ เอียวศรีวงศ์,
รวมบทความของ ป๋วย อึ๊งภากรณ์, เสน่ห์ จามริก, เบเนดิก
แอนเดอร์สัน, พร้อมลำดับเหตุการณ์ 2516-2519 โดย
เกรียงศักดิ์ เชษฐพัฒน์วนิช, รูปและแผนที่ประกอบ,
มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2541

■ ภาพปกหนังสือ “วันมหาปิติ” วารสาร
ขององค์การนักศึกษามหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์ (อมธ.) ฉบับพิเศษ ซึ่ง
รวบรวมข้อมูลต่างๆ หลังเหตุการณ์ จัด
พิมพ์ขึ้นในช่วงปลายปีเดียวกันนั่นเอง

October 14, 1973

Student Uprising

Written by Charnvit Kasetsiri

Thammasat University

English translated by Benedict R. O'G. Anderson

Cornell University

On October 14-15, 1973
young heroes left their homes
and walked into history and legend,
long to be remembered
in this land of ours.

The event we know by the abbreviated name ‘October 14’ is one of the most politically significant in Thai history. In the month of October of Year 2516 in the Buddhist Era [1973], youngsters, boys and girls, high school kids and college students joined hands with hundreds of thousands of ordinary citizens to demand that the government of the Thanom-Prapas-Narong clique free 13 students-ajarn-and-politician who had been arrested because they demanded a constitution. These protesters had been charged with breaking the law by inciting more than 5 persons to gather in a public place for political purposes, and by subverting the stability of the state — acts of rebellion and engagement in communist activity.

Between October 9 and 12, high school and college students, together with the general public, assembled in peaceful protest each day within Thammasat University (formerly the University of Moral and Political Sciences). On Saturday the 13th, the people marched in a show of strength, and on such a vast scale that for a while it seemed as if the human wave would overflow Ratchadamnoen Avenue. On the following days, October 14 and 15, violence started. Youthful demonstrators were suppressed with deadly weapons, leading to a massive uprising in Krung Thep Maha Nakhon (Bangkok) and upcountry which finally toppled the dictatorship. The leaders of the ruling clique, Thanom-Prapas-Narong, were forced to flee the country.

Ever since, the story of ‘October 14’ has been told over and over, year after year, and the event itself given many names, such as **The Day of Great Tragedy**, **The Day of Great Joy**, **The October Revolution**, and **The Student Revolution**. The grandeur of the event and its consequences for Thai politics have led it to be compared with earlier turning-points such as the **Revolution of June 24, BE 2475** [1932], or later ones, such as **Brutal May BE 2535** [1992].

Naowarat Phongphaibun, Poet Laureate of the Rattanakosin Era, wrote of October 14:

And then the movement appeared,
It was beautiful and not at all evil,
It might be blurry and obscure,
But it had begun to take shape.

Once the drum had been boldly beaten,
It was known that another chance had arrived,
Once the gun had been fired in the realm,
It was known that the people would fight for victory.

(‘เพียงความเคลื่อนไหว’: ประชาชาติ 5 ตุลาคม 2517)

There can be no doubt that October 14, far from being an affair of a few days involving only so many people, was actually the result of the accumulation of political tensions and pressures built up during a long period of dictatorship, within a vicious cycle of repeated coups d’etat which created constitutions and then tore them up, and annulled and then for decades trampled on the liberties that the Thai people had just begun to win for themselves. Political power, far from being “of the people, by the people, and for the people,” fell into

the hands of a tiny dictatorial clique which manipulated the machinery of the state and the military, police, and civilian bureaucracies.

During this period, when the country was deprived of all democratic freedoms and political institutions, the student movement built itself up gradually and inconspicuously. High school kids and college students began to become conscious of the role and latent might of ‘youth.’ There was a growing awareness of being of the ‘New Generation.’ They also started to ask themselves what it meant to be an ‘intellectual.’ Of this questioning *Witthayakon Chiangkun*, a student at that time, remarked:

I was young; I was naive; I was amazed,
I thus came to search for the meaning,
I hoped to gather so many things,
In the end they gave me only a piece of paper.

(‘เพลงเดือนแห่งสถาบัน’: ยูงทอง วันสถาปนา 2511)

In this way the college and high school students of the late 1960s and early 1970s became self-consciously the ‘Youth,’ ‘The Young Men and Women of the New Generation,’ who emerged in tandem with fundamental changes in the Thai economic and social system. For they grew up in the ambiance of ‘national economic development,’ which nonetheless created chasms between rich and poor, between the cities and the countryside, and between industry and the agricultural sector.

The ‘Young Men and Women of the New Generation’ began to question the absence of political development in a system where power was passed down within the ruling clique

from Field Marshal *Sarit Thanarat* to Field Marshal *Thanom Kittikajon* and seemed likely to be passed on to Field Marshal *Praphas Jarusathian* as the decades dragged on. At the same time these young people also questioned the international system of the Cold War, which divided the world into two hostile camps led respectively by the United States and the Soviet Union, as well as the violent opposition to, and suppression of communism. In the particular case of the Indochina War, Thailand found itself drawn into the midst of the conflict, becoming effectively an American military base to be used for the aerial bombardment of Vietnam, Cambodia, and Laos.

Between 1969 and 1972, the 'Young Men and Women of the New Generation' stepped forward to play unprecedented socio-political roles. During the general elections of 1969, they acted as election observers; they went into the villages to serve as development volunteers; they became social critics; they acted as a political pressure group pushing for a change in Thailand's foreign policy to one of independent neutralism; they opposed foreign domination of the economy; they attacked excessive luxury and frivolity; they expressed their anxiety about the serious condition of the country's balance of payments; and they went so far as to make their own policy proposals for the preservation of the nation's environment and natural resources, and for an art and literature for the sake of life. They united to oppose '**the white peril, the yellow peril, and the green peril**', and organized themselves into various independent groups within various educational institutions in Krung Thep Maha Nakhon and upcountry, whether at the level of the universities, of the teachers' training colleges, or of the high schools. Out of this process emerged, for example, the National Student Center of Thailand (NSCT) in 1970, and the National High school Student Center of Thailand.

Between the course of the years 1971 and 1973, changes began to appear in the international system which marked the beginning of the end of the Cold War. A bipolar system marked by intense conflict between two camps turned into a triangular system led by the US, the Soviet Union, and China. Inside Thailand itself, the years just previous had revealed tendencies in a democratic direction. In 1968, a constitution was proclaimed, and in 1969, for the first time in more than a decade, general elections were held. But this trend then came to an abrupt halt in 1971 when the crooked government of Field Marshal Thanom Kittikajon again seized full power by making “a coup against itself.”

By this point the behavior of the ruling Thanom-Prapas-Narong clique had become intolerable to Thai society. Suppression of freedom, bureaucratic incompetence, economic turmoil, inflation, soaring rice prices, favoritism and abuse of privilege — in an atmosphere that lacked any element of democracy — made it seem as though only the students had the strength to serve as a spearhead, a movement, an opposition, in sum a force capable of bringing changes to the country.

In 1972, the NSCT became the coordinating center for various expressions of dissatisfaction with existing economic, political, social and cultural conditions, and with the ruling clique's monopoly of power. At the end of 1972, it led demonstrations to boycott Japanese commodities. It denounced the abuse of power by state officials' hunting game in the Thung Yai nature preserve. And it attacked the expulsion of 9 students from Ramkhamhaeng University in mid-1973.

The outcome of all this was that the ‘Young Men and Women of the New Generation’ came to the conclusion that no solution to the country's economic, social and cultural

problems was possible in the absence of civil liberties and a democratic system of government. Out of the public gathering at the Democracy Monument on June 22, 1973, to discuss the expulsion of the 9 Ramkhamhaeng students, emerged the demand for a constitution.

A poem by a student using the name *Rawi Dompbrajan* well reflects the mood of that time:

ตื่นเกิดเสรีชน
อัยย่อมทนกัมหน้าฝืน
หอกดาบกระบอบป็น
หรือทนคลื่นกระแสเรา

(‘เศษศาสตร์’ : เฉลิมฉลองวาระเปิดตึกเรียนใหม่ คณะเศรษฐศาสตร์ มธ.

2515)

Friday October 5, 1973.

Thirayut Bunmi, former secretary-general of the NSCT and a graduate of Chulalongkorn University's engineering faculty, in his function as coordinator of the groups demanding a constitution, together with about 10 other members, calls a press conference on the grassy center of Sanam Luang facing the Monument to the Volunteer Soldiers, and proclaims the following goals:

- (1) prompt promulgation of a constitution;
- (2) establishment of courses to teach the people about the constitution and to train them in making use of it;

(3) encouragement of the people's awareness and cherishing of civil liberties.

Thirayut Bunmi produces a list of the first hundred people publicly to sign the declaration demanding a constitution. It includes such notables as Police General *Sanga Kittikajon*, *Liang Chaiyakan*, *Phichai Rattakun*, *Khaisaeng Suksai*, *Praphansak Kamonpet*, *Ajarn Khian Thirawit*, *Bunsanong Bunyothayan*, *Pramot Nakhonthap*, *Chai-anan Samuthawanit*, *Thawi Moennikon*, etc. He also exhibits a similar letter from Thai students in New York.

Just as these announcements are being made, Colonel *Narong Kittikajon*, Deputy Secretary-General of the BIFGO (Board of Inspection and Followup of Government Operations), son of Field Marshal Thanom Kittikajon and son-in-law of Field Marshal Praphas Jarusathian, gives a press interview in which he declares that a number of university professors are encouraging the students to demonstrate; and if from now on such demonstrations are not regarded as illegal, then he himself will lead the military in a demonstration of their own, since the soldiers too do not want to go to war.

Saturday, October 6, 1973.

About 20 members of the groups demanding a constitution distribute leaflets and tracts which, with full respect, include on their covers the following words of the late Rama VII:

"I am wholeheartedly prepared to yield to the citizenry as a whole the powers which I have inherited. But I am not prepared to yield them to any particular persons or particular

groups to use in an autocratic manner without heeding the true voice of the citizenry."

The protesters brandish more than 10 poster-placards bearing such slogans as: "Tears Fall in Our Hearts When We Have No Constitution;" "Give Power Back to the Thai People;" "Free the People;" and "The People Want a Constitution." They march out from the Sunday Market part of Sanam Luang to Banglamphu, heading towards Siam Square. At about 2 p.m., when they reach Pratunam, eleven of them are arrested by the Metropolitan Police and the Santiban (Police Intelligence). The arrestees include ajarns, students, journalists and politicians. All are charged with "congregating with intent to hold a political assembly," in contravention of Revolutionary Decree No. 4 banning meetings of more than 5 persons. They are then taken away to the headquarters of the Santiban's Second Division and held there till around midnight. They are then transferred to the Metropolitan Police Academy building in Bangkhaen. The police deny them visitors and refuse to permit bail.

Sunday, October 7, 1973.

Throughout the afternoon and evening of October 6, up to the dawn hours of October 7, the police conduct searches of the offices and homes of those accused and others thought to be involved with them. With the additional detention of a Ramkhamhaeng student, the number of prisoners rises to 12. Throughout this time student representatives from various institutions make hurried attempts to visit their friends and bail them out.

At 1 p.m. the NSCT issues a statement, part of which runs as follows: "Although the protesters demanding constitution acted openly and peacefully, with the sole purpose of informing the people about civil liberties and democracy, the government has ordered their arrest, thereby creating a situation intended to give force to the serious charges made against this group of citizens. This reveals the real intentions of the government, which does not want the people to understand their civil rights and the legitimate freedoms guaranteed by democracy, so that it can continue to hold power forever. No governments in the world suppress their citizens demanding civil rights and liberties except fascist and communist dictatorships."

At the same time the SUTU, the Student Union of Thammasat University, moves to call an emergency meeting, which decides to investigate the situation and to put up posters explaining the true facts.

Monday, October 8, 1973.

This morning, the first day of final examinations at Thammasat University, posters attacking the government appear everywhere. At the Prasanmit Teacher's Training College, students gather to give speeches attacking the government, demanding the release of all the detainees, and urging the cabinet to give a full and clear explanation of its intentions with regard to a constitution. At the same time, students at NIDA, the National Institute for Development Administration, send a joint letter to the Prime Minister demanding justice for the detainees.

The same day, Police Major-General *Chai Suwannason*, Commander of the Santiban, issues a warrant for the arrest of Khaisaeng Suksai, former politician, on the charge of being the mastermind of the constitution-protesters. Field Marshal Praphas Jarusathian, Deputy Prime Minister, Minister of Defense, and Acting Director-General of the Police Department, gives a bombshell interview in which he claims that the constitution-protesters are conspiring to overthrow the government, and alleges that police searches have turned up huge numbers of communist documents in Thai, Chinese, and English.

Moreover, the minutes of the 28th meeting of the Ministry of Interior, held on October 8, under the chairmanship of Field Marshal Praphas Jarusathian, show that the session discussed the demands for a constitution, and agreed that the government should suppress the “instigators, believing there will be a loss of about 2% of the student population, which numbers in the hundreds of thousands.” It was decided that these students “should be sacrificed for the survival of the country.”

In the afternoon, students at Thammasat University give open speeches in front of the Grand Auditorium, and go by car or bus to the Metropolitan Police Academy at Bangkhaen to visit their friends. Subsequently 60 representatives of the Thammasat University faculty go to visit Ajarn Thawi Moennikon, one of the 12 accused, but are prevented from meeting him. Thereupon they all sign their names [in the visitors' book] with the addition of the words “We Shall Overcome.”

After dark, the SUTU holds a secret meeting, and passes a resolution in favor of postponing examinations indefinitely.

Student activists fan out to chain the doors of examinations rooms, plug their locks with plaster, and cut off electricity to prevent the lifts working.

Tuesday, October 9, 1973.

As dawn breaks, a black flag flies at half-mast over the Dome of Thammasat University. At the university gates placards saying “Examinations Cancelled” are on display. At Tha Phrachan entrance there are huge banners hung up for display, with the words “Give The People Back To Us” and “If We Demand a Constitution, Are We Really Rebels?” painted on them. When the students find they cannot enter the examination rooms, many gather in the Bo Tree Courtyard to listen to speakers, led by *Seksan Prasertkul* and *Saowani Limmanon*, who heatedly attack the government. Siriraj medical students cross the Chao Phraya River to join them. Meanwhile, at the second day of rallies at Prasanmit Teacher's Training College, a statement is issued demanding the release of the detainees by October 15, and the promulgation of a constitution by December 10. At Ramkhamhaeng University, students begin to gather and make speeches demanding that the government release the detainees and postpone examinations.

In the afternoon, the (monsoon) rain starts to sprinkle. The Thammasat University Student Council holds an emergency session and resolves: to send a letter to the Prime Minister demanding the release of all 13 detainees; to urge the Rector to postpone examinations; to pursue the struggle non-violently; to protest day and night, and if this achieves no results, to turn to violent means. The same afternoon, 205

lecturers at Thammasat University sign a joint letter to the Prime Minister urging him to “consider releasing the detainees in order to prevent the critical situation from spreading and becoming more violent.”

The government responds with Prime Minister Field Marshal Thanom Kittikajon proclaiming that Article 17 of the “Rule by Decree” will be applied to the accused. This article gives the Prime Minister absolute powers unconstrained by any legitimate legal procedures. At the same time, the State Universities' Bureau issues directives insisting that the students strictly follow the examination timetable.

On this night, the rain falls in thick drops, but the gatherings do not disperse. Some people open umbrellas, while others cover their heads with newspapers, as they listen to speeches attacking the government, interspersed with satirical political skits. About midnight the rain becomes torrential and the air cold, so that the gatherings move from the Bo Tree Courtyard to the Grand Auditorium.

Wednesday, October 10, 1973.

By late morning the rain has stopped, so the students gradually move back to the Bo Tree Courtyard and read out various statements: for example, the Faculty Council of Ramkhamhaeng University opposes the actions of the government; ajarns at Chulalongkorn University urge the government to think its actions over carefully; the Faculty Council of Thammasat University asserts its view that the sincere expression of opinion for the benefit of society as a whole is a funda-

mental right of every citizen in a civilized country; the Bar Association declares that the charges against the 13 detainees are a “deliberate frame-up”; the Mahidol University Student Club affirms that “anyone who fights to give power back to the public is acting for the sake of the nation and of the people”; the student organization of Kasetsart University declares its intention to continue protesting until success is achieved. At the same time, the NSCT takes over official charge of the meeting from the hands of the SUTU, and issues a statement imploring the people to join the fight, for otherwise “Thailand will remain in the dark world of abusive power, with no prospects at all of seeing the bright light of justice.”

On this Wednesday, the Bo Tree Courtyard becomes the focal point of the gatherings. From noon onward, students from the Phranakhon, the Ban Somdet Chao Phraya, the Prasanmit and the Thonburi Teachers' Training Colleges — about 1,000 in all — join the Bo Tree Courtyard assembly, followed later in the afternoon by students from the Prasanmit College of Education. Meanwhile, the news comes in that eight colleges of education across the country are going on strike from this moment on.

An important development is that high school kids and vocational students from various institutions in Krung Thep Maha Nakhon and the provinces send in representatives to announce their decision to boycott classes and examinations. Representatives from the vocational schools declare that they are joining the struggle. One boy from the Changkon Vocational School yells, “If you need any weapons, just give us the word.” On this day the crowds number more than ten thousand, spilling out of the Bo Tree Courtyard and onto the balconies of the Faculty of Liberal Arts. It is decided to move

the assembly to the Football Field. The same day, the government heightens the tenseness of the atmosphere when Field Marshal Thanom Kittikajon says in an interview that evidence of communist leanings has been discovered, thereby adding to the list of charges against the 13 detainees.

Thursday, October 11, 1973.

At dawn, the students invite some 200 monks to the Football Field and make merit by offering them food. Then the speeches attacking the government resume. From this morning on, university and high school students from all kinds of institutions stream in, forming ever-larger orderly rows. The students at Kasetsart University boycott examinations, charter 70 vehicles, and head for Thammasat 4,000 strong. Another 33 vehicles bring in students from Chan Kasem Teachers Training College. A little later students from the Changkon Vocational School, Ramkhamhaeng University and various teachers training colleges pour in. By this point the crowds have grown to 50,000 people. A spokesman, standing on a dais in front of the SUTU building, near the water tank, declares that tomorrow even the kindergarten kids will join the assembly.

In the afternoon, Field Marshal Praphas Jarusathian opens negotiations with *Sombat Thamrongthanyawong*, secretary-general of the NSCT, and his team, but no agreement is reached. The students demand that the government release the 13 detainees, while the government categorically insists on its determination to use Article 17. After dark, the cabinet meets in emergency session at Suan Ruan Rudee, with Field Marshal Praphas Jarusathian at the helm.

The same night, the jam-packed mass meeting continues in a fiery spirit. The students get support of many kinds from every direction: cash contributions in the hundreds of thousands of baht, and an endless flow of cooked food and fruit. Thai students in the United States, Germany, and Australia send letters of support urging continuation of the struggle, as well as cash contributions.

Friday, October 12, 1973.

After three full days of nonstop rallies, the paths of all those in pursuit of liberty and democracy converge on Thammasat University. The traffic on the streets of Krung Thep Maha Nakhon, especially those leading to Thammasat University, are jammed with high school and university student demonstrators carrying placards, banners, and posters. They move in, wave after wave, from the capital and from the provinces, from the elementary school up to the college level, from public and private institutions. As the day wears on, the crowd continues to swell; it is estimated that there are by now more than a hundred thousand protesters massed on the Football Field.

At noon, the NSCT issues an ultimatum, to the effect that: “the government has twenty-four hours, counting from noon, October 12, 1973, to free all the detainees. If the NSCT has not received a satisfactory response by 12 noon, October 13, 1973, it will then consider taking decisive measures.”

In the afternoon, Major-General *Prakob Jarumani*, Director General of the Department of Public Relations, summons representatives of the press and cautions them about their

reporting. He warns them to refrain from using the expression “fears of a blood bath,” and the words “hundreds of thousands” in describing the number of demonstrators. This warning is a reaction to efficient reporting in both Thai-language newspapers such as **Prachathipatai**, **Thai Rat**, **Daily News** and **Siam Rat**, and English-language newspapers such as **The Nation** and **The Bangkok Post** which have spread word about the demands for a constitution to all parts of the country in an unprecedented way, thereby arousing high school and university students in the provinces to undertake demonstrations of their own, synchronized with developments in the capital: for example, at Chiangmai University, Khonkaen University, and Songkhla Nakharin University.

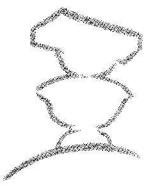
The solidarity of the hundreds of thousands of demonstrators forces the government to permit the detainees bail, and people come forward to offer it. But the thirteen prisoners refuse to accept bail from persons unknown to them. The NSCT issues a statement that the actions of the government in permitting bail, and seemingly ‘creating’ bailmen, are simply ways of evading the real issue; it demands the prisoners unconditional release.

On this night the protest rallies continue, with about 200,000 people gathered in jam-packed crowds. A group of Thammasat University lecturers takes two student representatives along to Chitralada Palace, seeking an audience with His Majesty the King in order to explain the situation and the activities of the students. The same night the radio of the Department of Public Relations warns parents and guardians not to permit their children and charges to join the assembly of protesters, claiming that a certain group of students and others is preparing to use deadly weapons.

Meantime, the information section of the NSCT gets word that there has been a substantial strengthening of the military units on guard at Suan Ruan Rudee; that tanks, armored cars, and fire-engines have emerged at various places; that at the Chana Songkhram police barracks a large force of policemen has been assembled, issued with full-strength weapons and ammunition, and linked up with forces of the Metropolitan Police; that the military and the police are planning to suppress the 'riots' — the military using the Eleventh Infantry Division of the Royal Guard, paratroopers from the Special Warfare Center, and tanks from the Fourth Armored Regiment of the Royal Guard; support also to come from the First Infantry Division, the Anti-Aircraft Artillery Division, and the police (using units from the Metropolitan Police's Special Suppression Center at Bangkhaen).

Saturday, October 13, 1973.

This is the day when the NSCT's ultimatum expires, a day which everyone is anticipating with anxiety and excitement. From nightfall to dawn the protests, rallies, and speeches continue, interspersed with songs, skits, and poetry-readings. At about 5 a.m., Sombat Thamrongthanyawong and the NSCT committee members lead the singing of the National Anthem and swear to the assembled crowds that they revere the Nation, the Religion, the King, and the Constitution. During the morning hours the high school kids and college students, together with the general public, jam Thammasat University to the point of spilling out into the surrounding area. Everyone is waiting for the noon hour to strike.

At this point Seksan Prasertkul, the student leader specially tasked with heading the demonstration activities declares that: "Dear brothers and sisters of the Thai nation, we have given the government a long time — five days and five nights without closing an eye, enduring the heat by day and the cold dew by night, in demanding our rights. But the government's response has been to ignore us. Our 24-hour ultimatum is now almost up. Are you all now ready? Ready to take decisive measures against the two bloodsucking families?"

"Finally... exactly at 12 noon, October 13th, everyone stood up, ready to move out to face all eventualities that might arise. The Central Committee led the masses in prayer and in singing the National and Royal Anthems, which was followed by thunderous applause and roars of 'Victory!'

"The marchers poured out of Thammasat University in an orderly fashion according to a well-prepared plan. The Commando Unit pushed through the crowds to take up the spearhead position, along with an all-female unit bearing flags."

(Saman Lucadwonghad, "Day of Joy")

At 12:30 the command car "began to double back. The women's volunteer units bearing the National Tricolor moved out, followed by ordered rows of other women volunteers carrying the Dhamma Chakra Banner and portraits of the Royal Family... Then came the Bear Unit and the Chairuamphon Dare-To-Die Unit...equipped with rice bags and chili-peppers to deal with police dogs, and with grappling hooks and plastic ropes to clear away any obstacles. At the rear of the procession were vehicles carrying water, plastic bags, and face-towels, for protection against tear gas."

(Phumsan Rotloetchanya, "Day of Joy")

“Now the command car moved out... The Kanok 50 Unit followed as protection, and the throngs flowed out of the Football Field in their wake.... They left the Football Field, with orderly lines from the left and right of the field taking turns to pass underneath the Dome Building. By 2:00 p.m. still less than half of the crowd had managed to exit from the Football Field ... The flood of humanity washed across Thammasat University like a mountain torrent, pouring out of the Football Field, clogging the passageway under the Dome Building, then wheeling right onto the main street in a vast column... in endless waves from 12:30 to 3:30 p.m.” The throng leaves the University by passing beneath the Library through the Sun Gate; then skirts the base of Phra Pinklao Bridge, before entering Ratchadamnoen Avenue. From there it crosses the bridge over the Phanphiphoplila Bridge, heading for the Democracy Monument. It is estimated that the number of students and the general public has now reached half a million, and the scene is transmitted by television on channels 4 and 7.

The march is carefully organized such that the demonstrators in the vanguard proceed five abreast, bearing symbols of the Nation, Religion, and the King, in support of the demands for a constitution. There are also 13 small pickup trucks, including the command car at the center followed by an ambulance, an amenities truck, a food-truck, and a van carrying electrical, sound, and lighting equipment. as well as a rearguard truck.

Strict security measures are taken to safeguard the gigantic demonstration, because of periodic reports coming in that there will be attempts at repression by groups of military and plainclothes police. Students from the vocational schools are detailed to handle security, and divide up into ten units, namely

the Commando Unit, the Bear Unit, the Wild Cog Unit, the Cog and Wheel Unit, the Safe Unit, the Kanok 50 Unit, the Vishnu Unit, the Elephant Unit, the Yellow Tiger Unit and the Jod Unit.

The whole day long, as the jostling throngs move along Ratchadamnoen Avenue, representatives of the NSCT hold their final discussions with Field Marshal Praphas Jarusathian. When he tells them that the 13 detainees will be released and a constitution prepared within the year, they proceed to an audience with His Majesty between 4:20 and 5:20 p.m.

At 5:30 p.m. Seksan Prasertkul, head of the Demonstration Action Unit orders the demonstrators to move from the Democracy Monument to the parade ground by the Equestrian Statue of Rama V. Meanwhile the members of the NSCT hold a further meeting with Field Marshal Praphas Jarusathian to put their joint agreement in writing.

At 8:00 p.m. the National Radio broadcasts an announcement that the Government has accepted the proposals of the NSCT, is prepared to free the arrestees, and will promulgate a new constitution in the coming year. Representatives of the students and His Majesty attempt to persuade the hundreds of thousands of demonstrators to disperse. Everywhere the atmosphere is marked by difficulties of coordination, tension, and various rumors hostile to the student leaders. The Department of Public Information announces that "a certain group of students or other persons are preparing to use deadly weapons on October 13, 1973." At 10:00 p.m. a further announcement declares that: "At this point it appears that there is a group of non-student are exploiting the anti-government rallies and inciting people to further chaos." At 11:30 p.m. *Phiraphon Triyakasem*, chairman of the SUTU, whispers to

Seksan Prasertkul that the NSCT members who had an audience with His Majesty have lost their lives. Thus, around midnight, Seksan Prasertkul orders the demonstrators to march out from the parade ground by the Equestrian Statue of Rama V towards Chitralada Palace, in hopes that they can “rely on His Majesty's *barami* for protection.” It is now near midnight.

Sunday, October 14, 1973.

After midnight of October 13, the high school kids, college students, and general public who have been protesting for several days now, gather in the vicinity of Chitralada Palace in huge, massed throngs to “seek the protection of His Majesty.” Then, at about 5:00 a.m., just as they are starting to disperse, the violence commences. *Choetsakun Meksiwan*, a journalist, who both witnessed the event and lost an eye thereby, offers the following account. By the front of Chitralada Palace where Rama V Street adjoins Ratchawithi Avenue, Police Colonel *Wasit Detkunchorn*, representative of His Majesty,

“read out the Royal Instruction for the people to hear. When he had finished, the people began to disperse in accordance with His Majesty's wishes.... A group of vocational students, who formed the Dare-To-Die Unit, almost all of them armed with sticks and water pipes, had laid down their weapons and destroyed their Molotov cocktails. But as the crowds were headed home along Ratchawithi Avenue, they were intercepted by Police Commandos. These policemen were equipped with nightsticks, wicker shields, and teargas guns.... under the command of Police Lieutenant-General *Monchai Phankhongchuen* (Deputy Director-General of the Police) and

Police Major-General *Narong Mahanon* (Commander of the Metropolitan). Once the people realized...that they were not going to be allowed to leave quietly, they reacted by hurling wrapped bags of food at the police... Someone in the trapped throng threw a length of wood and wounded a policeman. Not ten minutes later, two Anti-Riot Police cars equipped with sirens, along with Anti-Riot and Metropolitan police equipped with crash-helmets, were launched against the crowd... Among those wielding cudgels to beat the people, including women and children, were two police officers notorious from the Thung Yai Affair...It was from this point on that the bloodshed began, arousing the vengeance of the people. When they saw one young female student shoved into the canal, and another collapse from the effects of teargas, those who could escape scrambled over the wall into the zoo, and used the stones there to hurl at the police. Still others charged into Chitralada Palace where the Royal Pages had opened the gates... The clash lasted about 15 minutes, from about 6:30 to 6:45." (*Choetsakun Meksiwan*, "*Dawn Breaks at Chitralada Palace*," in "*Day of Joy*").

Beyond all expectations, the minor clashes by Chitralada Palace spread rapidly and widely. The government uses the military and the Anti-Riot Police to suppress violently the protesting public. The high school kids and college students, together with the general public, respond by causing chaos, breaking into and destroying various buildings regarded as symbolic of the power of the despotic clique — including the offices of the Department of Public Relations, which has consistently issued distorted information, as well as various police posts.

From 10:00 a.m. on, the government issues proclamations at repeated intervals, accusing a group of students of

breaking into Chitralada Palace and there carrying out sabotage. At the same time rumors circulate that one of the women bearing the Tricolor on the day of the Great Demonstration has died as a result of a police beating, and that a little boy drowned when he was kicked and shoved into a moat. These rumors make the assembled throngs very angry and thirsty for revenge. The situation becomes increasingly violent.

The government dispatches the military and the police, supported by tanks and helicopters, to suppress (the uprising). For ten hours there are clashes and bloodshed the length of Ratchadamnoen Avenue, in Thammasat University, and in Banglamphu. A general curfew is proclaimed for between 10 p.m. and 5:30 a.m. All schools and educational institutions in Krung Thep Maha Nakhon, Nonthaburi, and Samut Prakarn are ordered closed. The government declares the environs of Thammasat and Silpakon universities a danger zone, and prepares a vast razzia.

At 2:00 p.m. the offices of the State Lottery and the BIFGO are burned down. The students and the public fight on unyieldingly. Some seize buses and use them to ram the tanks, but are shot dead. The whole time, the wounded are carried across the Chao Phraya River for treatment at Siriraj Hospital.

(ลาวเจียง)

ศึกคักหนักแน่นดั่งแผ่นผา
 กลมเกลียวแกลั้วกล้าสดใส
 พันเพ็องฟาดพันบรรลัย
 กนกห้ำหีบให้ชีวิตพลี

(สร้อย)

เจ้าหนุ่มสาวเอ๋ย เจ้าเคยแล้วหรือยัง (ซ้ำ)
ตายเพื่อสร้าง ตายเพื่อสร้างเสรี

มือเปล่าดินเปล่าก้าวหน้า
ยอมให้เข่นฆ่าไปเป็นผี
ถือหลักศักดิ์สิทธิ์เสรี
พูดกันดีดีแล้วตั้งนาน

(สร้อย)

เจ้าหนุ่มสาวเอ๋ย เจ้าเคยแล้วหรือยัง (ซ้ำ)
ตายเพื่อสร้าง ตายเพื่อสร้างเสรี

กดขี่ข่มเหงคะเนงร้าย
เผด็จการก้าวทำลายเสียทุกด้าน
ขาวนาเป็นศพกบดาน
ขาวบ้านเป็นซากยากจน

(สร้อย)

เจ้าหนุ่มสาวเอ๋ย เจ้าเคยแล้วหรือยัง (ซ้ำ)
ตายเพื่อสร้าง ตายเพื่อสร้างเสรี

มือเปล่าดินเปล่าหัวทลาย
แกว่งกระบองคดลูกคลานกลางถนน
นี่คือพลังของประชาชน
ทุกคนสืบเลือดบางระจัน

(สร้อย)

เจ้าหนุ่มสาวเอ๋ย เจ้าเคยแล้วหรือยัง (ซ้ำ)
ตายเพื่อสร้าง ตายเพื่อสร้างเสรี

มาเกิดมาสร้างเมืองใหม่
สร้างประเทศเราให้เป็นสวรรค์
ใครมาข่มเหงรังแกกัน
ประชาชนเท่านั้นลูกฮือเลย

(สร้อย)

เจ้าหนุ่มสาวเอ๋ย เจ้าเคยแล้วหรือยัง (ซ้ำ)
ตายเพื่อสร้าง ตายเพื่อสร้างเสรี

(สุจิตต์ วงษ์เทศ: 'กล่อมวีรชน' แต่งให้วงดนตรีเจ้าพระยา
ทำนองดับพระลอเสียงน้ำ ธันวาคม 2516)

At 6:10 p.m. Field Marshal Thanom Kittikajon announces his resignation as Prime Minister.

At 7:15 p.m. His Majesty speaks over radio and television, part of his speech reading as follows: *"Today has been a day of great tragedy... There have been (armed clashes) and people wounded. Violence has spread throughout the capital to the point of anarchy... Thai have been killed by fellow-Thai,"* and requesting all sides to refrain from further violence, and appointing Professor *Sanya Thammasak*, Rector of Thammasat University, Privy Councillor, and president of the Buddhist Association of Thailand, as the new Prime Minister.

At 11:00 p.m. The Princess Mother goes on television to speak of her anxiety, and at 11:30 p.m. the new Prime Minister Professor *Sanya Thammasak* follows, urging all parties to help restore order, and promising a new constitution within six months.

Yet at midnight, Field Marshal Thanom Kittikajon, in his function as Supreme Commander of the Armed Forces, is still

issuing an announcement that there are certain people “attempting to make use of another evil political doctrine to overthrow democracy,” and therefore is calling on “all responsible officials to perform their duties to the utmost” - i.e. to continue the suppression of the high school kids, college students and the people.

Throughout this same night there continue to be clashes between the police, the high school students and the people at the Phan Fa headquarters of the Metropolitan Police. The latter hunker down for action at the offices of Thai Airways and at Phrakan Fort. Tens of thousands of people are still gathered around the Democracy Monument. The NSCT's leadership is handicapped by lack of adequate communications; furthermore, rumors circulate of the deaths of various people, including Seksan Prasertkul and Saowani Liminanon. The upshot is the formation of a temporary “Thai People's Center” to coordinate actions and calm the situation. One of the leaders in this effort is *Jiranan Phitpricha*. All night long there are sounds of scattered gunfire and the sky over Ratchadamnoen Avenue glows red, with clouds of smoke swirling up here and there. The struggle for liberty and democracy continues throughout the night.

Monday, October 15, 1973.

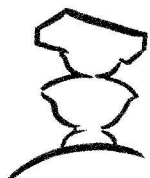
All night long the high school kids, college students, and the people continue their mass vigilance at the Democracy Monument. The warnings and threats of the government have no effect. On the contrary, huge numbers of people continue to leave their homes and join the throng. The government

announces that all government offices and banks will be closed today in view of the emergency.

At the same time, the high school kids and college students, as well as the public, continue their struggle indomitably. There are local uprisings in various parts of the capital and the provinces. In particular, at the Phan Fa headquarters of the Metropolitan Police and the Nangloeng Police Station, the students and the people spend the whole night breaking into buildings and burning them down.

Yet the fact that Field Marshal Thanom Kittikajon, though resigning as Prime Minister, continues to hold the post of Supreme Commander of the Armed Forces, and exploits this military post to continue suppression of the high school kids, college students and the people, and to announce that the communist rebels have sent armed units in disguise to the capital — thereby showing clearly an intent to create lies, hatred and vengeance — arouses in the resistance the force to continue the struggle, no matter what the cost in wounds and lives.

However, the attempt by the Thanom-Praphas-Narong ruling clique to suppress the opposition by violent and brutal means, deploying tanks, helicopters, heavy field artillery and hundreds of soldiers and policemen, also creates a deep rift in the government. Among those opposed to the policy of violent suppression are Army Commander General *Krit Sivara* and the top brass of the air force and the navy. It is these men who compel Field Marshal Thanom Kittikajon to resign as Supreme Commander, and eventually force Thanom-Praphas-Narong to flee the country. Thus the crisis is quite suddenly resolved with the 6:40 p.m. announcement that the trio have gone abroad.

Among the young men and women who left their homes to participate in the historic changes wrought by the events of October 1973, there were some who never returned, some who returned maimed and disabled, and others who came back with new sensibilities. During the period October 14-15th, no less than 77 people were killed and 857 wounded.

Among the fallen heroes, none more deserves to have his name inscribed in the pages of Siam's political history than *Jira Bunmak*. When he was shot dead in front of the offices of the Department of Public Relations, his comrades-in-arms retrieved his body, and surrounded it with their own, some vowing revenge, some weeping, some prostrating themselves by the lifeless corpse, some raising a flag stained with his blood in witness. Then the body was wrapped in the national flag, with garlands round the neck, and borne across Phra Pinklao Bridge to the Ban Khaek intersection across the Chao Phraya River in Thonburi for all the people to witness.

Jira Bunmak, a graduate of the Prasanmit College of Education, was studying for his M.A. at NIDA. On October 14, "he went out with his son to buy some toys, clothes, and food... came home and bathed the child... and listened to the radio with his little boy... As he listened, he grumbled over and over: 'It's not true; the Department of Public Relations is broadcasting distortions of the truth when they say that the kids are creating riots and breaking in to seize Chitralada Palace — everyone reveres His Majesty deeply, so why would they seize Chitralada Palace? What they should seize is the Department itself....'

"So Jira got up, found his pants and put them on, slung a shirt over his shoulder, and put on his shoes. His little son burst into tears and ran to hug his father, begging to go out

with him...

“When Jira arrived at his destination, he distributed oranges to the Changkon vocational school students, and urged them to not to go on in, not to make trouble with the soldiers, but rather to keep calm and eat the oranges first. He also asked them to give him their flag, and said he would go and talk to the troops himself...

“With the flag in his hands, he then set off toward the troops manning the tanks and surrounding them. As he drew near, he called out to them:

“Soldiers, don't shoot the schoolchildren! They have no weapons! They are Thai like you! Thai soldiers should keep calm! Trust me!”

“But as he spoke the soldiers harshly prepared themselves to fire.

“Jira continued forward on his way. The soldiers told him to halt, saying that if he advanced they would shoot. But Jira strode on, calling out ‘Be calm, don't harm the kids or me, I'm here with good intentions and in peace.’

With that, he took some oranges out of his bag and held them out for all to see, and then made as if about to throw them to the troops, calling out: ‘Be calm, keep calm, we can sort things out if we talk, have some oranges and you'll feel relaxed.’ Then he threw the oranges towards the soldiers. At that moment the M-16 automatic rifles roared, and Jira fell to the ground. His legs twitched three times, then ceased to move. His bright blood spread out around him. Then a young student came forward to dip a flag in Jira's blood.”

On October 14-15, 1973 young heroes left their homes and walked into history and legend, long to be remembered in this land of ours.

กางปีกหลีกบินจากเมือง	เจ้านกสีเหลืองจากไป
เจ้าบินไปสู่เสรี	บัดนี้เจ้าชีวาวาย ฮือ...ฮือ...
เจ้าเหิรไปสู่ห้วงหา	เมฆขาวถามเจ้าคือใคร
อาบปีกด้วยแสงตะวัน	เจ้าผันถึงโลกสีใด ฮือ...ฮือ...

(Speaks)

Do you remember what happened on October 14-15....

Do you remember the stains of blood, the stains of tears... and the nightmare?

Our heroic young men and women?

Dying in the midst of a hail of bullets and tear gas,
As they held out their two empty hands calling for liberty.

And now, I ask that we be still and silent for a moment

And remember our comrades who are gone

At the least so as to serve as a reminder

And a source of strength for those will fight on....

จงบินไปเถิดคนกล้า	ความฝันสูงค่ากว่าใด
เจ้าบินไปจากรวงรัง	ข้างหลังเขายังอาลัย
กางปีกหลีกบินจากเมือง	เจ้านกสีเหลืองจากไป
เจ้าคือวิญญาณเสรี	บัดนี้เจ้าชีวาวาย

(วินัย อุกฤษณ์ 'นกสีเหลือง')

เดินประชาธิปไตย
ราษฎรเดินนำราชดำเนิน
24 มิถุนายน 2544

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ
ธำรงค์ศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์
อัมพร จิรรูติกกร

มาเถิด มาหายใจ
กลิ่นประชาธิปไตย ในสายลม
มาเถิด มาเดินชม
พิพิธภัณฑ์ ประภาศวีรกรรม

(พูนสุข ณ ตะกั่วทุ่ง)

หากขาดโคม เจ้าพระยา ท่าพระจันทร์ เสมือนขาดสัญลักษณ์ พิทักษ์ธรรม

(เปลื้อง วรรณศรี)

ถนนราชดำเนิน

ถนนราชดำเนิน เป็นถนนที่สร้างขึ้นในสมัยปลายรัชกาลที่ 5 ก่อสร้างระหว่างปี 2442 - 2446 เพื่อเป็นเส้นทางเชื่อมระหว่างพระบรมมหาราชวังกับพระราชวังดุสิต รัชกาลที่ 5 ทรงให้สร้างขึ้นในบริเวณทุ่งนาตอนบนนอกเขตพระนครในขณะนั้น

ถนนราชดำเนินได้เป็นถนนสายสำคัญทางการเมืองไทยภาคประชาชน โดยเป็นถนนที่พลพรรคเสรีไทยใช้เดินสวนสนามแสดงพลังหลังการยุติลงของสงครามโลกครั้งที่ 2 หรือสงครามมหาเอเซียบูรพาในเขตประเทศไทย (เมื่อ 25 สิงหาคม 2488) ขบวนการเสรีไทยเป็นองค์การต่อต้านกองทัพญี่ปุ่นที่ยกพลบุกเข้าสู่ประเทศเมื่อปลายปี 2484 ดังนั้นขบวนการเสรีไทย ซึ่งมีนายปรีดี พนมยงค์ เป็นหัวหน้าคณะ จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ประเทศไทยไม่เป็นประเทศแพ้สงคราม

เหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ถนนราชดำเนินได้เป็นถนนที่คลื่นประชามหาชนเคลื่อนขบวนนับห้าแสนคนออกจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จากประตูท่าพระอาทิตย์ มุ่งสู่นุสาวรีย์ประชาธิปไตย และสู่ลานพระบรมรูปทรงม้า เพื่อร่วมเรียกร้องรัฐธรรมนูญและประชาธิปไตยของประเทศ ซึ่งตกอยู่ใต้การปกครองแบบเผด็จการทหารมาเกือบ 3 ทศวรรษของการเมืองที่มีชื่อว่า “ระบอบประชาธิปไตย” เหตุการณ์ครั้งนี้เป็นประวัติศาสตร์สำคัญของถนนราชดำเนิน ที่ทำให้เยาวชน นักเรียน นิสิตนักศึกษา และประชาชนคนไทยทั่วไปได้ตระหนักว่า พลังของพวกเขา

เขาคือพลังที่สามารถเปลี่ยนแปลงสิ่งที่เลวร้ายและไม่ถูกต้องของสังคมไทยได้ เหตุการณ์นี้มีผู้เสียชีวิต 77 คน บาดเจ็บ 857 คน

เหตุการณ์พฤษภาทมิฬ 2535 เป็นอีกครั้งที่พลังประชาชนได้เคลื่อนสู่ถนนราชดำเนิน ต่อสู้เรียกร้องประชาธิปไตยจากรัฐบาลทหาร พลเอกสุจินดา คราประยูร และคณะผู้ยึดอำนาจ รสช. (คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ) เหตุการณ์ครั้งนี้ได้บันทึกไว้ในหน้าประวัติศาสตร์ไทยอีกครั้งว่า คณะ รสช. ผู้ยึดอำนาจและทำลายระบอบประชาธิปไตยของไทย เป็นคณะที่อยู่ในอำนาจได้สั้นที่สุด นั่นเพราะพลังประชาชนบนถนนราชดำเนิน

พระบรมรูปทรงม้า

พระบรมรูปทรงม้าสร้างขึ้นในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงครองราชสมบัติครบ 40 ปีบริบูรณ์ ซึ่งนับว่ายาวนานกว่าพระมหากษัตริย์ไทยทุกพระองค์ในขณะนั้น พระบรมรูปหล่อสำริดจากฝรั่งเศส และมีพระราชพิธีเปิดพระบรมรูปเมื่อ 11 พฤศจิกายน 2451

ผลสืบเนื่องสำคัญ 2 ประการของพระบรมรูปทรงม้า คือ ประการที่หนึ่ง ทางกรกำหนดให้วันที่ 23 ตุลาคม ซึ่งเป็นวันสวรรคตของพระปิยมหาราช เป็นวันถวายบังคมพระบรมรูปทรงม้า ตั้งแต่ปี 2455 ประการที่สอง เงินบริจาคในการสร้างพระบรมรูปทรงม้าที่เหลืออยู่เกือบ 1 ล้านบาท พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงนำไปจัดทำให้โรงเรียนมหาดเล็กหลวง ขยายกลายเป็น

โรงเรียนข้าราชการพลเรือน และในปี 2459 ก็พัฒนาเป็นจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแห่งแรกของประเทศไทย

หมุด 2475

หมุด 2475 เป็นหมุดทองเหลืองที่ฝังไว้บนพื้นผิวถนนในลานพระบรมรูปทรงม้า เพื่อเป็นที่รำลึกถึงการปฏิวัติ 2475 ของคณะราษฎร ที่เปลี่ยนระบอบการปกครองของไทยจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นระบอบประชาธิปไตย มีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดแทนองค์บุคคล

ข้อความในหมุด 2475 มีดังนี้ “24 มิถุนายน 2475 เวลาย่ำรุ่ง ณ ที่นี้ คณะราษฎรได้ก่อกำเนิดรัฐธรรมนูญเพื่อความเจริญของชาติ”

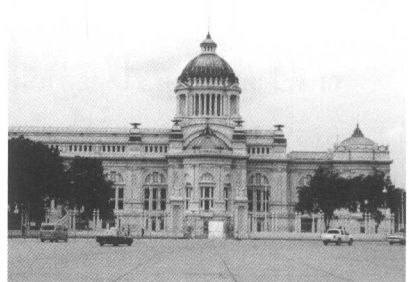
คณะราษฎรก่อตั้งขึ้นเมื่อปลายปี 2469 ที่ประเทศฝรั่งเศส โดยคนรุ่นหนุ่มที่มีอายุระหว่าง 26-29 ปี รวม 7 คน ได้แก่ นายปรีดี พนมยงค์ (หลวงประดิษฐมนูธรรม) นายร้อยโทแปลก ขีตตะสังคะ (หลวงพิบูลสงคราม-จอมพล ป. พิบูลสงคราม) นายร้อยโทประยูร ภมรมนตรี นายร้อยตรีทัศนัย มิตรภักดี (หลวงทัศนไณยนิมตีก) หลวงศิริราชไมตรี (จรรยา สิงหเสนี) นายด้วง พลานุกรม และ นายแนบ พหลโยธิน ต่อมาคณะราษฎรได้ขยายจำนวนสมาชิก และได้นายทหารสามัญชนที่มีความอาวุโส มาเป็นหัวหน้าคณะ คือ นายพันเอกพระยาพหลพลพยุหเสนา (พจน์ พหลโยธิน)

คณะราษฎรได้ประกาศ “หลัก 6 ประการของคณะราษฎร” เป็นแนวนโยบายที่จะพัฒนาประเทศหลังการเปลี่ยนระบอบทางการเมือง ซึ่งประกอบด้วยหลักเอกราชของประเทศ หลักความปลอดภัยของประชาชน หลักเศรษฐกิจ หลักสิทธิเสรีภาพ หลักความเสมอภาค และหลักการศึกษา

พระที่นั่งอนันตสมาคม

พระที่นั่งอนันตสมาคมเป็นพระที่นั่งในแบบสถาปัตยกรรมอิตาลี ยุคเรอเนสซองส์ที่สร้างด้วยหินอ่อนที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย สร้างขึ้นระหว่างปี 2451-2459 เป็นพระที่นั่งที่สร้างแล้วเสร็จแต่ยังไม่ได้ใช้งานใดๆ กระทั่งเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2475 คณะราษฎรใช้เป็นที่ตั้งกองบัญชาการของคณะเพื่อปฏิวัติทางการเมือง และใช้เป็นที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรจำนวน 70 คน ครั้งแรกของประเทศไทย เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน 2475 ตามรัฐธรรมนูญฉบับแรกของไทยที่ประกาศใช้เมื่อวันที่ 27 มิถุนายน 2475 พระที่นั่งอนันตสมาคมเป็นที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร/รัฐสภาเรื่อยมา กระทั่งในปี 2518 จึงย้ายที่ประชุมไปยังอาคารรัฐสภาหลังใหม่ที่อยู่ด้านหลังถัดไป และตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา พระที่นั่งองค์นี้จึงใช้เฉพาะในรัฐพิธีเปิดประชุมรัฐสภาเท่านั้น

สะพานมอฆวานรังสรรค์

สะพานมอฆวานรังสรรค์เป็นสะพานข้ามคลองผดุงกรุงเกษม ซึ่งเป็นคลองที่ขุดขึ้นในต้นรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ รัชกาลที่ 4 ให้เป็นคลองขนานกับคลองรอบกรุงเพื่อขยายพื้นที่พระนครหลวงจากที่มีอยู่เดิม 2,589 ไร่ ให้มีเนื้อที่เพิ่มขึ้นอีกถึง 5,552 ไร่ สะพานมอฆวานรังสรรค์สร้างในสมัยรัชกาลที่ 5 ในช่วงเวลาเดียวกับที่กำลังสร้างถนนราชดำเนิน ลักษณะเด่นคือ

เป็นสะพานคอนกรีตเสริมเหล็ก หัวเสาที่ปลายสะพานเป็นเสาหินอ่อน นามของสะพานหมายถึงพระอินทร์เป็นผู้เสกสร้าง

เมื่อวันที่ 15 กันยายน 2500 ได้มีการเดินขบวนใหญ่ของประชาชนเพื่อเรียกร้องให้รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามลาออก อันเนื่องมาจากการเลือกตั้งสกปรกเมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ปีเดียวกัน โดยขบวนประชาชนหลายหมื่นคนจากสนามหลวงได้มุ่งสู่ทำเนียบรัฐบาล แต่ก็ถูกกักไว้ที่สะพานมฆวานรังสรรค์โดยกำลังของทหาร ในที่สุดขบวนได้หันทิศทางสู่บ้านพักของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ผู้บัญชาการทหารบก ที่สี่เสาเทเวศร์ในวันต่อมา 16 กันยายนนั้น จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ วีรบุรุษของประชาชนในสถานการณ์เลือกตั้งสกปรก พร้อมด้วยคณะปฏิวัติทำการยึดอำนาจจากรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม และนับแต่นั้นมาประเทศไทยก็เข้าสู่ระบอบเผด็จการทหารอย่างสมบูรณ์

สะพานผ่านฟ้าลีลาศ

สะพานผ่านฟ้าฯ เป็นสะพานข้ามคลองรอบกรุง ซึ่งขุดขึ้นเพื่อเป็นอาณาเขตของพระนครเมื่อแรกสร้างกรุงเทพมหานคร ลักษณะเด่นคือราวสะพานเป็นเหล็กหล่อ เสาปลายสะพานเป็นหินอ่อนประดับด้วยเครื่องสำริด สะพานผ่านฟ้าฯ นี้ได้รับการปรับปรุงมาหลายครั้ง ครั้งล่าสุดเมื่อเร็วๆ นี้ เป็นการขยายขนาดความกว้างของสะพานให้มากขึ้น

เมื่อครั้งเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ 2535 พลังประชาชนที่เคลื่อนไหวขบวนนับแสนจากสนามหลวงสู่ถนนราชดำเนิน ได้ถูกรัฐบาลเผด็จการทหารของ รสช. โดยพลเอกสุจินดา คราประยูร ส่งทหารและอาวุธยุทโธปกรณ์เพื่อการสงคราม มาตรึงกำลังขบวนประชาชนเรียกร้องประชาธิปไตย ณ สะพานแห่งนี้ โดยใช้รั้วลวดหนามเป็นแนวขวางกั้นที่ปลายสะพานด้านถนนราชดำเนินกลาง ซึ่งแนวรั้วนี้ถูกเรียกขานว่าเป็น

เสมือน “กำแพงเบอร์ลิน” ของประเทศเยอรมนี ที่เป็นกำแพงขวางกั้นพี่น้องประชาชนในชาติ และขวางกั้นวิถีทางของระบอบประชาธิปไตย

วันที่ 18 พฤษภาคม 2535 เวลาบ่าย 3 โมง ทหาร

รัฐบาลเผด็จการ รสช. นำกองทัพและอาวุธสงครามข้ามแนวรั้วลวดหนาม บุกจับผู้นำการชุมนุม พลตรีจำลอง ศรีเมือง และเริ่มใช้ความรุนแรง กวาดล้างแบบทำลายผู้ชุมนุมบนถนนราชดำเนิน วันนี้เป็นวันนองเลือดที่ประชาชนมือเปล่าถูกฆ่าอีกครั้งหนึ่ง แต่เผด็จการ รสช. ก็ถึงจุดจบเช่นกัน

ป้อมมหากาฬ

ป้อมมหากาฬเป็นหนึ่งใน 14 ป้อมรอบกรุงที่มีกำแพงเมืองยาว 7.2 กิโลเมตร ปัจจุบันป้อมมหากาฬเป็นป้อมเดียวที่ยังคงสภาพเดิม ส่วนป้อมพระสุเมรุตรงคลองบางลำภูบรรจบกับแม่น้ำเจ้าพระยานั้น ป้อมของเดิมเคยพังทลายลงแล้วมีการสร้างขึ้นใหม่ ส่วนป้อมอื่นๆ นั้นถูกทำลายลงด้วยเหตุปัจจัยต่างๆ กำแพงเมืองเหล็กรักษาไว้ให้เป็นมรดกประมาณ 200 เมตร

ลานพลับพลา มหาเจษฎาบดินทร์

ลานพลับพลานี้มีขึ้นเพื่อต้อนรับราชอาคันตุกะจากต่างประเทศ และมีพระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 อยู่ในบริเวณด้านหน้า เบื้องหลังลานคือฉากวัดราชนันทดารามราชวรวิหาร ซึ่งมีโลหะปราสาทเป็นสถาปัตยกรรมที่โดดเด่น

ลานพลับพลาแห่งนี้ปรากฏขึ้นก็ด้วยการทុบโรงภาพยนตร์ศาลาเฉลิมไทยทิ้ง ศาลาเฉลิมไทยเป็นโรงภาพยนตร์ที่อยู่ในแบบแปลนของอาคารบนถนนราชดำเนินกลางที่สมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม เมื่อปี 2482 ประสงค์ให้อาคารบนถนนราชดำเนินเป็นย่านศูนย์การค้าของกรุงเทพฯ ให้มีทั้งร้านค้าและมีโรงภาพยนตร์ที่ดีที่สุดของยุคสมัยรวมอยู่ด้วย แต่ก็ถูกทុบทิ้งไปในวาระเฉลิมฉลองกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี

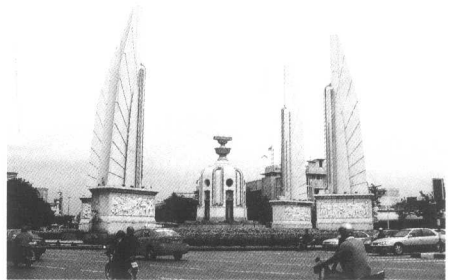

อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย

อนุสาวรีย์ประชาธิปไตยเป็นอนุสาวรีย์ที่สร้างขึ้นเพื่อรำลึกถึงวันที่ “24 มิถุนายน 2475” วันปฏิวัติเปลี่ยนระบอบการปกครองประเทศจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตย และสิ่งสูงสุดที่ปรากฏขึ้นแก่สังคมไทย คือ รัฐธรรมนูญ อันเป็นกฎหมายสูงสุดของแผ่นดิน

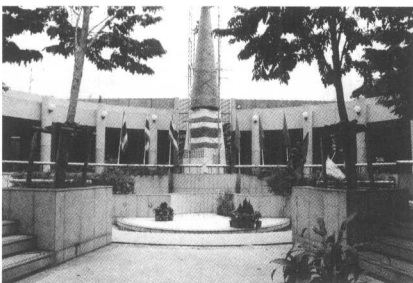
สถาปัตยกรรมของอนุสาวรีย์ประชาธิปไตยซ่อนความหมายไว้ว่า ปีกทั้ง 4 ด้านซึ่งสูง 24 เมตร และรัศมีจากจุดศูนย์กลางจนถึงปลาย ขอบยาว 24 เมตร หมายถึงวันที่ 24 อันเป็นวันปฏิวัติเพื่อกำเนิกระบอบ ประชาธิปไตยเมื่อปี 2475 ส่วนพานรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นพานแว่นฟ้า มีความสูง 3 เมตร หมายถึงเดือนสาม หรือเดือนมิถุนายนตามการนับ เดือนของปฏิทินในขณะนั้น คือ เมษายนเป็นเดือน 1 พฤษภาคมเป็น เดือน 2 และมิถุนายนเป็นเดือน 3 และที่ขอบฐานมีปืนใหญ่ฝังอยู่รอบ 75 กระบอก หมายถึงปี 2475 และป้อมอันเป็นฐานของพานรัฐธรรมนูญ มีประตู่ 6 บาน มีพระขรรค์ 6 ด้าม หมายถึงหลัก 6 ประการ ของคณะราษฎร คณะผู้ก่อ กำเนิตรัฐธรรมนูญและระบอบ ประชาธิปไตย

อนุสรณ์สถาน 14 ตุลาคม

หลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ได้มีการวางศิลาฤกษ์เพื่อ ก่อสร้างอนุสาวรีย์วีรชน 14 ตุลาคม ณ ที่นี้ ซึ่งเดิมเป็นอาคารที่ทำการ ของคณะกรรมการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติราชการ (ก.ต.ป.) สัญลักษณ์ของอำนาจเผด็จการทหารรัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร ที่ถูกเผาเมื่อเหตุการณ์เดือนตุลา รัฐพิธีวางศิลาฤกษ์อนุสาวรีย์วีรชน

ประชาธิปไตยนี้มีขึ้นเมื่อ 14 ตุลาคม 2518 โดยสมเด็จพระสังฆราช แต่ก็ใช้อนุสาวรีย์ที่ไม่ได้ก่อสร้างมายาว

นานจนถึงวาระครบรอบ 25 ปี 14 ตุลา ทั้งนี้ด้วยเหตุปัจจัยต่างๆ และแบบอนุสาวรีย์เดิมที่เป็นรูปนักเรียนนิสิตนักศึกษายื่นสู้เพื่อประชาธิปไตย ก็ต้องถูกเปลี่ยนให้เป็นการสร้างอนุสรณ์สถานแทน

หน้าโรงแรมรัตนโกสินทร์

โรงแรมรัตนโกสินทร์เป็นโรงแรมที่อยู่ในแบบแปลนของโครงการสร้างอาคารบนถนนราชดำเนินกลาง สมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม โดยมุ่งหวังให้เป็นโรงแรมระดับหรูเพื่อต้อนรับแขกบ้านแขกเมืองของรัฐบาล นั้นหมายความว่า ด้านต้นของถนนราชดำเนินกลางเป็นที่ตั้งโรงแรมหรูของกรุงเทพฯ ส่วนปลายสุดของถนนราชดำเนินกลางก็เป็นโรงภาพยนตร์ที่หรูสุดของกรุงเทพฯ คือ ศาลาเฉลิมไทย

โรงแรมแห่งนี้ได้แปลงบทบาทเป็นเสมือนโรงพยาบาลสนามของฝ่ายประชาชน เมื่อต้องถูกปราบด้วยอาวุธสงครามจากหน่วยกองทัพที่ฟังคำสั่งรัฐบาลเผด็จการทหาร รสช. ในเหตุการณ์พฤษภาคมหาโหด 2535 พื้นที่ด้านหน้าโรงแรมในวันที่ 19 พฤษภาคม 2535 ฝ่ายทหารรัฐบาล รสช. กวาดจับประชาชนให้ถอดเสื้อนั่งกลางแดดและพันธนาการมือไว้ในฐานะเชลยศึกผู้ต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยให้กับประเทศของพวกเขาเอง

ณ เกาะกลางถนน ด้านหน้าของโรงแรมรัตนโกสินทร์ เมื่อครั้งเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ซึ่งนักเรียนนิสิตนักศึกษาประชาชนมือเปล่าได้ต่อสู้เรียกร้องรัฐธรรมนูญและประชาธิปไตย แต่ต้องถูกรัฐบาลเผด็จการทหารของ 3 ทหารราชย์ จอมพลถนอม กิตติขจร จอมพลประภาส จารุเสถียร และพันเอกณรงค์ กิตติขจร สั่งปราบ โดยใช้กำลังทหาร รถถัง และอาวุธสงคราม

วันนั้น ณ ที่นี้ได้มีชายหนุ่มคนหนึ่งชื่อ นายประพัฒน์ แซ่ฉั่ว นิสิตเกษตรศาสตร์ผู้ไข่ม้อยกขึ้นยืนท้าทายอาวุธสงครามของทหารหาญและทหารหาญก็ยิงเขาด้วยเอ็ม 16 จนพรุนล้มกลิ้งลง ภาพของเขาเป็นภาพที่ปลุกเร้าจิตวิญญาณของการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยของคนไทยมาจนถึงปัจจุบัน

นายประพัฒน์ แซ่ฉั่ว ที่ได้รับการขนานนามว่า “ไอ้ก้านยาว” รอดตาย ปัจจุบันเขาคือ นายประพัฒน์ ปัญญาชาติรักษ์ นักการเมืองระดับรัฐมนตรี

สะพานผ่านพิภพลีลา

สะพานผ่านพิภพลีลาเป็นสะพานข้ามคลองคูเมืองเดิมอันเป็นอาณาเขตของกรุงธนบุรี ฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา ดังนั้น เมื่อแรกสร้างกรุงรัตนโกสินทร์ อาณาบริเวณภายในเขตคูเมืองเดิมนี้จึงถูกกำหนดให้เป็นเขตศูนย์กลางการปกครอง ศาสนา การศึกษา และศิลปวัฒนธรรมของสมัยกรุงรัตนโกสินทร์มาจนถึงปัจจุบัน

สนามหลวง

สนามหลวงแต่เดิมเมื่อแรกสร้างกรุงเทพฯ นั้น มีพื้นที่เพียงกึ่งหนึ่งของสนามหลวงในปัจจุบัน คือเฉพาะพื้นที่ด้านใต้ ซึ่งเดิมเรียกกันว่า “ทุ่งพระเมรุ” เพราะใช้เป็นที่เผาศพของเจ้านายชั้นสูง สนามหลวงขยายพื้นที่ดังที่เห็นในปัจจุบันก็เมื่อสมัยรัชกาลที่ 5 เมื่อพระองค์ทรงยกเลิกระบบการปกครองแบบวังหลวง - วังหน้า ที่สืบทอดมาแต่สมัยกลางอยุธยา ดังนั้นจึงได้มีการยุบพื้นที่ของวังหน้า หรือพระราชวังบวรสถานมงคล แล้วเอาพื้นที่พระราชวังส่วนหน้ามาเป็นส่วนของสนามหลวง และเริ่มปลูกต้นมะขามโดยรอบ

ตลาดนัดสนามหลวง ที่มีขึ้นทุกวันสุดสัปดาห์นับแต่ต้นทศวรรษ 2490 เป็นสัญลักษณ์อันเป็นสีสันของวิถีชีวิตชาวบ้านของเมืองกรุงและประเทศไทย แต่ “ถนน

ทุกสายมุ่งสู่สนามหลวง” ก็ยุติลงเมื่อวาระเฉลิมฉลอง 200 ปีกรุงรัตนโกสินทร์ 2525 เมื่อตลาดนัดสนามหลวงถูกย้ายออกไป

โรงละครแห่งชาติ

โรงละครแห่งชาติเป็นสถานที่สร้างสรรค์ศิลปะด้านจิตรกรรมของความเป็นไทย ทั้ง “รัก” ชาติไทย และ “ชาติ (ไทย) นิยม” โรงละครแห่งชาติสร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นเวทีแสดงและจรรโลงไว้ซึ่งศิลปวัฒนธรรมของชาติ โดยใช้เงินก่อสร้างสูงมากถึง 50 ล้านบาท มีพิธีเปิดใช้เป็นครั้งแรกเมื่อ 23 ธันวาคม 2508

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เดิมชื่อ มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง ก่อตั้งโดยผู้ประศาสน์การ ฯพณฯ ปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส ทั้งนี้เพื่อดำเนินการตามหลัก 6 ประการของคณะราษฎร ในหลักการการศึกษาที่ว่า “จะต้องให้การศึกษาย่างเต็มที่แก่ราษฎร”

กำเนิดของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มีความสัมพันธ์แนบแน่นกับกำเนิดของรัฐธรรมนูญและประชาธิปไตยของไทย เพราะเมื่อมีการปฏิวัติวันที่ 24 มิถุนายน 2475 แล้ว คณะราษฎรก็ได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับแรกของประเทศไทยเมื่อวันที่ 27 มิถุนายน 2475 ดังนั้นเมื่อมีการสถาปนามหาวิทยาลัยแห่งนี้ในอีก 2 ปีต่อมา คือปี 2477 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์จึงเลือกเอาวันที่ 27 มิถุนายน ซึ่งเป็นวันรัฐธรรมนูญฉบับแรกเป็นวันสถาปนามหาวิทยาลัย ต่อมาประเทศไทยได้มีรัฐธรรมนูญฉบับที่สอง คือฉบับวันที่ 10 ธันวาคม 2475 ซึ่งวันที่ 10 ธันวาคม อันเป็นวันรัฐธรรมนูญและวันหยุดราชการมาถึงบัดนี้ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ได้นำเอาวันนี้มาเป็นวันธรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์มีกำเนิดและการดำรงอยู่ที่สัมพันธ์แนบแน่นกับสังคมและการเมืองในระบอบประชาธิปไตย เป็นจุดเริ่มต้นของเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และเป็นจุดของการแสดงความโหดร้ายของ “คน” ในเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 และเป็น ฯลฯ

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เดิมเป็นมหาวิทยาลัยเปิด เป็นตลาดวิชาตามอุดมคติทางการศึกษา ดังปรากฏในวาระที่ ฯพณฯ ปรีดี พนมยงค์ กล่าวเปิดมหาวิทยาลัยแห่งนี้ว่า

“มหาวิทยาลัยย่อมอุปมาประดุจบ่อน้ำ บำบัดความกระหายของราษฎรผู้สมควรแสวงหาความรู้ อันเป็นสิทธิและโอกาสที่เขาควรมีได้ตามหลักแห่งเสรีภาพในการศึกษา”

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เป็นมหาวิทยาลัยเปิดเมื่อปี 2505 ปัจจุบันมี 8 คณะวิชาด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ตั้งอยู่ ณ ท่าพระจันทร์ อันเป็นอาณาบริเวณของศูนย์กลางพระนคร ศูนย์กลางทางการเมือง การศึกษาและอื่นๆ ของสังคมไทย ขณะที่วิทยาเขตที่รังสิตเป็นที่ตั้งของคณะทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

อนุสาวรีย์ปรีดี พนมยงค์

ฯพณฯ ปรีดี พนมยงค์ เกิดเมื่อวันที่ 11 พฤษภาคม 2443 ที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้รับทุนไปเรียนต่อด้านกฎหมายจนจบปริญญาเอกที่ประเทศฝรั่งเศส

เป็นแกนนำก่อตั้งคณะราษฎร เพื่อให้ประเทศไทยได้มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

เป็นผู้ประศาสน์การที่สถาปนามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (วิชาธรรมศาสตร์และการเมือง)

เป็นรัฐมนตรีกระทรวงมหาดไทยที่ดำเนินการจัดตั้งเทศบาลระบบการเมืองท้องถิ่น ที่กระจายอำนาจออกจากศูนย์กลางจนประสบความสำเร็จ

เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศที่ดำเนินงานเจรจาแก้ไขสนธิสัญญาที่ไทยเสียสิทธิสภาพนอกอาณาเขตกับหลายสิบประเทศจนสามารถประกาศความเป็นเอกราชอันสมบูรณ์ของประเทศไทยได้

เป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ของพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลรัชกาลที่ 8 และได้รับประกาศตั้งให้เป็น “รัฐบุรุษอาวุโส” มีหน้าที่ให้

คำปรึกษาราชการแผ่นดิน

เป็นผู้นำขบวนการเสรีไทยซึ่งเป็นขบวนการต่อต้านการรุกรานของกองทัพญี่ปุ่น และทำให้ประเทศไทยไม่เป็นประเทศที่แพ้สงครามเมื่อครั้งสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยการ “ประกาศสันติภาพ” เมื่อ 16 สิงหาคม 2488 นอกจากนี้ยังเป็นนายกรัฐมนตรี

ฯพณฯ บริติช พนมยงค์ อสังกรรมเมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม 2526 ที่ปารีส ฝรั่งเศส ในปี 2543 ในวาระครบ 100 ปีชาตกาล ฯพณฯ บริติช พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส ยูเนสโก แห่งองค์การสหประชาชาติ ได้ยกย่องให้ท่านเป็นบุคคลสำคัญของโลก

แม่น้ำเจ้าพระยา

แม่น้ำเจ้าพระยาเป็นเสมือนเส้นเลือดที่สำคัญของสังคมไทย เป็นแม่น้ำที่เกิดขึ้นจากการรวมตัวของแม่น้ำปิง วัง ยม และน่าน ซึ่งต่างก็ไหลผ่านอาณาจักรแคว้นแคว้นที่สำคัญของเมืองเหนือ ทั้งเชียงใหม่แห่งล้านนา ลำปาง สุโขทัย น่าน พิษณุโลก ต่างไหลมารวมกันในท้ายสุดที่ปากน้ำโพ นครสวรรค์ กลายเป็นแม่น้ำเจ้าพระยา แล้วไหลเรื่อยเลาะอีก 360 กิโลเมตร ไหลผ่านพระนครหลวงของ 3 อาณาจักร ออยุธยา ธนบุรี และกรุงเทพฯ

ท่องต่อสู้เพื่อมีเสรีภาพ
ทูลพิรบายแห่งฟ้ากต่าฟ้าข้าม
วีรภาพแห่งประชาสง่างาม
ศักดิ์ศรีความเป็นคนในตนตัว

(เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์)

โครงการ “บรรยายสาธารณะ-ตลาดวิชา-มหาวิทยาลัยประชาชน” 30 ปี 14 ตุลา กับประชาธิปไตยไทย

สืบเนื่องจากการที่รัฐสภาได้มีมติกำหนดให้วันที่ 14 ตุลาคม เป็นวันประชาธิปไตย อันเป็นผลมาจากขบวนการประชาธิปไตยของประชาชนชาวไทยในเหตุการณ์ “14 ตุลาคม 2516” เป็นต้นมา เหตุการณ์ดังกล่าวจะเวียนมาบรรจบครบรอบ 30 ปี ในปีพุทธศักราช 2546 นี้

เป็นที่ทราบกันดีว่าผลกระทบอันต่อเนื่องของเหตุการณ์นั้น ทำให้ความเป็น “ประชาธิปไตย” ในสังคมไทยมีพัฒนาการเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ แต่ “ประชาธิปไตย” นั้น ก็ยังมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาทั้งภาครัฐและภาคประชาชน ที่สำคัญคือจะต้องให้ความสนใจในความเป็น “ประชาธิปไตย” ที่ต้องมาจาก “อำนาจอธิปไตยที่เป็นของปวงประชามหาชน”

หากพิจารณาจากหนึ่งในหลัก 6 ประการของการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ที่ “คณะราษฎร” ได้ประกาศไว้ คือ “จะต้องให้การศึกษารวมทั้งแก่ราษฎร” ซึ่งตรงกับคำของผู้ประศาสน์การฯ พณฯ ปรีดี พนมยงค์ ในการจัดตั้งมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง ซึ่งเป็น “ตลาดวิชา” แห่งแรกของประเทศ ดังข้อความที่ว่า

“...มหาวิทยาลัยย่อมอุปมาประดุจอ่าน้ำ บำบัดความกระหายของราษฎรผู้สมัครแสวงหาความรู้ อันเป็นสิทธิและโอกาสที่เขาควรมีควรได้ ตามหลักแห่งเสรีภาพในการศึกษา รัฐบาลและสภาผู้แทนราษฎรเห็นความจำเป็นในข้อนี้ จึงได้ตราพระราชบัญญัติจัดตั้งมหาวิทยาลัยขึ้น...

ยิ่งในสมัยที่ประเทศของเราดำเนินการปกครองรับรัฐธรรมนูญเช่นนี้แล้ว เป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้มีมหาวิทยาลัยสำหรับประชาชนความรู้ในวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองแก่พลเมืองให้มากที่สุดที่จะเป็นไปได้ เปิดโอกาสให้แก่พลเมืองที่จะใช้เสรีภาพในการศึกษากว้างขวางยิ่งขึ้น เพื่อประโยชน์ของประเทศชาติสืบไป...”

นอกจากนี้ ในสถานการณ์ปัจจุบัน การเมืองไทยจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีส่วน “มีส่วนร่วม” ของการเมืองภาคประชาชน ที่จะช่วยให้การเมืองภาครัฐเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบริหารพัฒนาสังคมอย่างถูกต้องและเป็นธรรม ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการผลักดันให้ขบวนการดังกล่าวเกิดขึ้น เพื่อการพัฒนาของประชาธิปไตยในสังคมไทย

ดังนั้น การศึกษาจึงมีบทบาทในการให้ความรู้ความเข้าใจเพื่อเป็นทุนทางสังคม โดยส่งเสริมให้ประชาชนมีพื้นฐานในระบอบวิธีคิดที่เป็นระเบียบแบบแผน อีกทั้งยังต้องมีการศึกษาที่จะสร้างเสริม “แนวคิดเชิงนโยบาย” ที่จำเป็นที่จะก่อให้เกิดการสานต่อผสมผสานกับกระบวนการทางวิชาการและภูมิปัญญาไทยเพื่อหาทางออกให้สังคมในที่สุด

กำหนดการ

เสาร์ที่ 2 สิงหาคม 2546

(ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร ตลิ่งชัน)

- 13.00-13.15 พิธีเปิดงาน
- 13.15-14.00 ปาฐกถา นำ "การเมือง การศึกษา กับทางเลือกของสังคมไทย" ศาสตราจารย์เสน่ห์ จามริก ประธานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
- 14.00-15.30 บรรยายสาธารณณะ "ปัญหาของประชาธิปไตย เอกลักษณ์ เสี่ยงข้างมาก สิทธิ และความยุติธรรม" ดร.เกษียร เตชะพีระ *ม.ธรรมศาสตร์*
- 15.30-16.30 อภิปรายทั่วไปและซักถาม
- 16.30-17.00 ลำนำบทกวี เยาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ กวีศิริรัตนโกสินทร์

เสาร์ที่ 9 สิงหาคม 2546

(ห้องเรวัต พุทธินันท์ หอสมุด มธ. ท่าพระจันทร์)

- 13.00-15.00 วิทยุทัศน์เรื่อง "14 ตุลา"
- 15.00-16.30 บรรยายสาธารณณะ "30 ปี 14 ตุลา" ศาสตราจารย์ ดร.ชัยอนันต์ สมุทวณิช โรงเรียนนิวซีแลนด์วิทยาลัย
- 16.30-17.00 อภิปรายทั่วไปและซักถาม

เสาร์ที่ 16 สิงหาคม 2546

(ห้อง 201 คณะศิลปศาสตร์ มธ. ท่าพระจันทร์)

- 13.00-15.00 บรรยายสาธารณณะ "นรกกับสวรรค์ และประชาธิปไตยไทย" ธาวิต สุขพานิช *ม.ธรรมศาสตร์*
- 15.00-16.30 "อารยะขัดขืน กับสังคมไทย" รศ.ดร.ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ *ม.ธรรมศาสตร์*
- 16.30-17.00 อภิปรายทั่วไปและซักถาม
- 17.00-18.00 การแสดงศิลปวัฒนธรรม ชมรมอุษาคเนย์ศึกษา

เสาร์ที่ 23 สิงหาคม 2546

(ห้องเรวัต พุทธินันท์ หอสมุด มธ. ท่าพระจันทร์)

- 13.00-15.00 ภาพยนตร์ "14 ตุลา สงครามประชาชน"
- 15.00-17.00 เสวนาหัวข้อ "สื่อภาพยนตร์กับการอธิบายเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์" อาจารย์ทรงยศ แวงหงษ์ *ม.ศิลปากร*
อาจารย์กำจร หลุยยะพงศ์ *ม.ธรรมศาสตร์*
- 17.00-18.00 อภิปรายทั่วไปและซักถาม

เสาร์ที่ 30 สิงหาคม 2546

(ห้อง 201 คณะศิลปศาสตร์ มธ. ท่าพระจันทร์)

- 13.00-13.50 บรรยายสาธารณณะ เรื่อง "การเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475" รศ.นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ *ม.ธรรมศาสตร์*
- 14.00-14.50 "การเมืองไทยสมัยคณะราษฎร และสงครามโลกครั้งที่ 2" ผ.ศ. อ่างศักดิ์ เพ็ชรเลิศอนันต์ *ม.รังสิต*
- 15.00-15.50 "การเมืองไทยพุทธศวรรษ 2490" ดร.สุทธาชัย ยิ้มประเสริฐ *จุฬาลงกรณ์ฯ*
- 16.00-16.30 อภิปรายทั่วไปและซักถาม
- 16.30-18.00 การแสดงศิลปวัฒนธรรม ชมรมอุษาคเนย์ศึกษา

เสาร์ที่ 6 กันยายน 2546

(ห้องเรวัต พุทธินันท์ หอสมุด มธ. ท่าพระจันทร์)

- 13.00-14.30 บรรยายสาธารณณะ เรื่อง "วงวรรณกรรมกับ 14 ตุลา" สุชาติ สวัสดิ์ศรี
- 14.30-15.15 อภิปรายทั่วไปและซักถาม
- 15.15-16.30 "กว่าจะเป็น 14 ตุลา" อาจารย์ประจักษ์ ก้องกีรติ *ม.ธรรมศาสตร์*
- 16.30-17.00 อภิปรายทั่วไปและซักถาม
- 17.00-18.00 การแสดงศิลปวัฒนธรรม ชมรมอุษาคเนย์ศึกษา

เสาร์ที่ 13 กันยายน 2546

(ณ ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร)

ร่วมกับ สมาคมจดหมายเหตุไทย

- 13.00 ฉาย "วีซีดี" ประวัติศาสตร์ "14 ตุลา" เสวนา โดย ทรงยศ แวงหงษ์ อ่างศักดิ์ เพ็ชรเลิศอนันต์
- 14.15 ดร.ชาณุวิทย์ เกษตรศิริ นายถกสมาคมจดหมายเหตุไทย กล่าวรายงาน
- 14.20 ศาสตราจารย์เสน่ห์ จามริก ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ กล่าวเปิดงาน
- 14.45 *พจน จาตุรันต์ ฉายแสง ปาฐกถา นำ "30 ปี 14 ตุลา กับประชาธิปไตยไทย"
- 15.15 อภิปราย "30 ปี 14 ตุลา กับปัญหา ตำราเรียนและหลักฐานจดหมายเหตุ?" ภูมิธรรม เวชยชัย, วัฒนชัย วินิจจะกูล, ธนศ อภรณ์สุวรรณ (ดำเนินการอภิปราย)
- 17.30-19.00 งานเลี้ยงรับรอง ณ สโมสรหน้า ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร พร้อมการแสดงศิลปวัฒนธรรม

เสาร์ที่ 20 กันยายน 2546

(ห้อง 201 คณะศิลปศาสตร์ มธ. ท่าพระจันทร์)

- 13.00-14.30 บรรยายสาธารณณะ เรื่อง "พฤษภาประชาธรรม 2535" ดร.ธนศ อภรณ์สุวรรณ *ม.ธรรมศาสตร์*
- 14.30-15.15 อภิปรายทั่วไปและซักถาม
- 15.15-16.30 "6 ปี ปฏิรูปสื่อเราจะไปทางไหนกัน?" รศ.ดร.อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ *จุฬาลงกรณ์ฯ*
เทพชัย หย่อง *สมาคมนักข่าววิทยุโทรทัศน์*
- 16.30-17.00 อภิปรายทั่วไปและซักถาม
- 17.00-18.00 การแสดงศิลปวัฒนธรรม ชมรมอุษาคเนย์ศึกษา

อาทิตย์ที่ 28 กันยายน 2546

(หอประชุมเล็ก มธ. ท่าพระจันทร์)

- 13.00-14.30 บรรยายสาธารณณะ เรื่อง "หนึ่งทศวรรษเศรษฐกิจไทย" ศาสตราจารย์ อัมมาร์ สยามวาลา *TDR*
- 14.30-15.15 อภิปรายทั่วไปและซักถาม
- 15.15-16.30 "รัฐ การเมือง และ อาชญากรรม" ผ.ศ.ใจ อึ๊งภากรณ์ *จุฬาลงกรณ์ฯ*
- 16.30-17.00 อภิปรายทั่วไปและซักถาม
- 17.30-19.00 จักรวรรพศาสตร์ "30 ปีผ่านไป ไวมือเมือนโกหก" โดย วิโรจน์ ตั้งวางนิจชัย, วันชัย ดันติวิทยาพิทักษ์

วันที่ 14-15 ตุลาคม 2516

วีรชนคนหนุ่มสาวเดินออกจากบ้าน

และเดินเข้าสู่ดินแดนแห่งประวัติศาสตร์และตำนาน

ที่จะต้องจดจำกันไว้ในแผ่นดินนี้ชั่วกาลนาน

On October 14-15, 1973

young heroes left their homes

and walked into history and legend,

long to be remembered

in this land of ours.

ดร.ชาญวิทย์ เกษตรศิริ

อาจารย์ประวัติศาสตร์ไทยและอุษาคเนย์
อดีตอธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Benedict R. O'G. Anderson

ศาสตราจารย์ทางรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยคอร์เนล

ภาพเหตุการณ์จริง

หนังสือเล่มนี้ เป็นบทบรรยายในวีซีดี ชุด

• บันทึกประวัติศาสตร์ 14 ตุลาคม 2516

• เดินประชาธิปไตย “ราษฎรเดินนำราชดำเนิน” 24 มิถุนายน 2544

สั่งซื้อได้ที่

มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

โทรศัพท์และโทรสาร 02-433-8713

ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

โทร. 02-221-0633

ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โทร. 02-433-8713